

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

DIAGNOSI SOCIOECONÒMICA

jaumbages | Planificació estratègica
i desenvolupament local

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

IV. DIAGNOSI SOCIOECONÒMICA

1. MARC FÍSIC I TERRITORIAL

1.1. INTRODUCCIÓ

La comarca del Priorat està ubicada al centre de les comarques de Tarragona, a una distància relativament similar del mar (costa Daurada) que del límit administratiu amb l'Aragó.

Té una superfície d'uns 498,6 km², que representa un 7,9% de la província de Tarragona i un 1,55% de la superfície total de Catalunya. El seu perímetre recorre 127,33 km.

Figura 3. Mapa topogràfic i localització de la comarca del Priorat
Font: Elaboració pròpia amb bases de l'ICC

Comprèn els 23 municipis que tot seguit s'enumeren: Bellmunt del Priorat, la Bisbal de Falset, Cabacés, Capçanes, Cornudella de Montsant, Falset, la Figuera, Gratallops, els Guiamets, el Lloar, Marçà, Margalef, el Masroig, el Molar, la Morera de Montsant, Poboleda, Porrera, Pradell de la Teixeta, la Torre de Fontaubella, Torroja del Priorat, Ulldemolins, la Vilella Alta i la Vilella Baixa.

La seva capital és Falset que té una extensió de 31,6 km²; els municipis amb més extensió són Cornudella de Montsant amb 63,5 km² i la Morera de Montsant amb 52,9 km², que junts ocupen un 23% dels km² totals de la comarca; els més petits en extensió són la Vilella Alta i la Vilella Baixa amb poc més de 5 km² cadascun. A la comarca hi ha 30 entitats singulars de població.

Indicadors geogràfics. Altitud i superfície		
Municipi	Altitud (m)	Superfície (km ²)
Bellmunt del Priorat	261	8,9
Bisbal de Falset, la	372	14,1
Cabacés	358	31,3
Capçanes	223	22,5
Cornudella de Montsant	533	63,5
Falset	364	31,6
Figuera, la	576	18,7
Gratallops	321	13,5
Guiamets, els	226	12,1
Lloar, el	219	6,6
Marçà	315	16,1
Margalef	379	34,7
Masroig, el	192	15,5
Molar, el	228	22,8
Morera de Montsant, la	743	52,9
Poboleda	343	14
Porrera	316	28,8
Pradell de la Teixeta	463	21,8
Torre de Fontaubella, la	369	7,1
Torroja del Priorat	332	13,2
Ulldemolins	650	38,2
Vilella Alta, la	327	5,2
Vilella Baixa, la	218	5,6
Priorat	362 (mitjana)	498,6

Taula 1: Indicadors geogràfics. Altitud i superfície
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Figura 4. Divisió municipal de la comarca del Priorat
Font: Elaboració pròpia amb bases de l'ICC

Tot seguit es detallen un seguit de dades de la comarca, a nivell comparatiu i de proporció en relació amb la província de Tarragona i amb el conjunt de Catalunya:

Dades bàsiques	
Superfície (km2)	498,6 km2 (que representa el 7,9% de la província de Tarragona i el 1,55% de Catalunya)
Població (2013)	9756 (que representa l'1,20% de la província de Tarragona i el 0,13% de Catalunya)
Densitat (hab./km2)	19,6 hab./km2 (mentre que a tota la província de Tarragona és de 128,4 i a Catalunya de 235,3)

Taula 2: Dades bàsiques
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Val a dir que de les cinc comarques que conformen l'àmbit del Camp de Tarragona (Alt Camp, Baix Camp, Baix Penedès, Conca Barberà, Tarragonès, Priorat) el Priorat esdevé la comarca amb menor pes poblacional de la seva capital, ja que Falset només concentra entorn d'un 29,55% del total de la població comarcal.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

1.2 EL MEDI

1.2.1. Fisiografia

Geogràficament, i a grans trets, al Priorat hi podem diferenciar una zona muntanyenca al nord i nord-est i una zona central de transició cap a les zones més planeres del sud. A diferència de les altres comarques de l'àmbit, aquesta està orientada cap a l'Ebre, i constitueix l'extrem més oriental de la cubeta de Móra la Nova i Móra d'Ebre. Gairebé la meitat del territori del Priorat té una altitud superior als 600m i només el 8% es troba per sota dels 200m.

La zona muntanyenca pertany a la serralada pre-litoral catalana, que s'estén amb una lleugera inclinació des del nord-est cap al sud-oest. Aquí el relleu és abrupte, amb muntanyes, barrancs i cingleres que, sovint, conformen un paisatge espectacular. Destaquen, per la seva extensió i espectacularitat, la serra Major del Montsant, màxima alçada de la comarca (Roca Corbatera, 1.163m.); la serra de la Llena (Punta del General, 924 m.) al límit amb les Garrigues i la Conca de Barberà; i l'extrem occidental de les muntanyes de Prades (cingles de Siurana, 737 m.). També aquí neixen els principals cursos d'aigua del Priorat, com el riu de Siurana i el riu de Montsant. El relleu complicat ha suposat un baix desenvolupament del poblament humà i, en algunes zones, un estat de conservació del patrimoni natural molt elevat.

A la zona central de la comarca hi dominen les muntanyes baixes i de formes arrodonides, amb altures moderades (la Pedra del Terme, 601 m.; lo Molló, 915 m., ja al límit amb el Baix Camp).

Aquesta orografia, malgrat que complicada, és molt més accessible que la zona nord, i per això s'hi han instal·lat bona part dels nuclis urbans de la comarca (Torroja, Porrera, Gratallops...). És en aquesta zona on el conreu de la vinya i l'elaboració del vi ha suposat, en els darrers anys, un important impuls econòmic al Priorat.

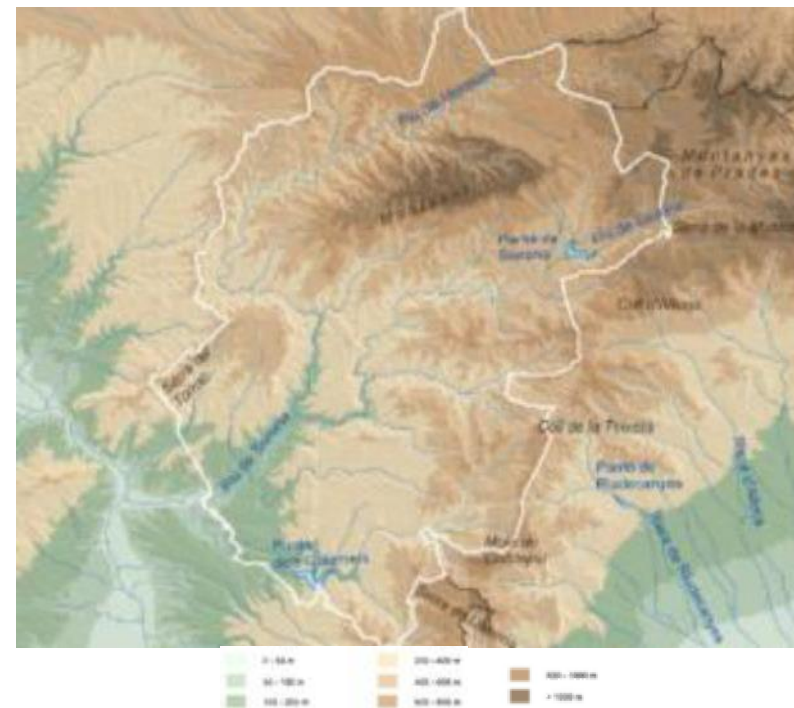

Figura 5: Mapa físic del Priorat

Font: Pla territorial parcial del Camp de Tarragona. Secretaria per a la Planificació Territorial

Al sud del Priorat les zones més planeres guanyen importància, el relleu es suavitza i les comunicacions són més fàcils. Aquí hi trobem la capital, Falset, i la principal via de comunicació, la carretera N-420, que creua la comarca d'est a oest.

A la part sud d'aquesta zona el relleu es torna a complicar, en els estreps septentrionals de la serralada litoral que conformen les moles de Colldejou i de Llaberia, amb altures que s'eleven fins als 762 m. de l'Énderrocada.

1.2.2. Climatologia

El clima del Priorat és Mediterrani Prelitoral Nord, malgrat que l'extrem oest presenta característiques del clima Mediterrani Continental Sec. La comarca, oberta a la vall de l'Ebre, en rep les influències climàtiques, neutralitzades per les de les altes muntanyes que l'envolten i les que vénen del migdia i llevant de la Mediterrània.

El total pluviomètric anual a la comarca és escàs amb una distribució irregular de la precipitació. Trobem dues zones amb trets diferenciats, la zona del Montsant on el règim pluviomètric és PTEH (Primavera Tardor Estiu Hivern) i el règim tèrmic és fresc a l'estiu i fred a l'hivern, i la resta de la comarca on el règim pluviomètric és TPHE (Tardor Primavera Hivern Estiu). El règim tèrmic a l'estiu és calorós. L'amplitud tèrmica anual és elevada arribant a valors superiors als 20°C. El mes de juliol destaca per la seva aridesa. El període lliure de glaçades comprèn els mesos de maig a octubre.

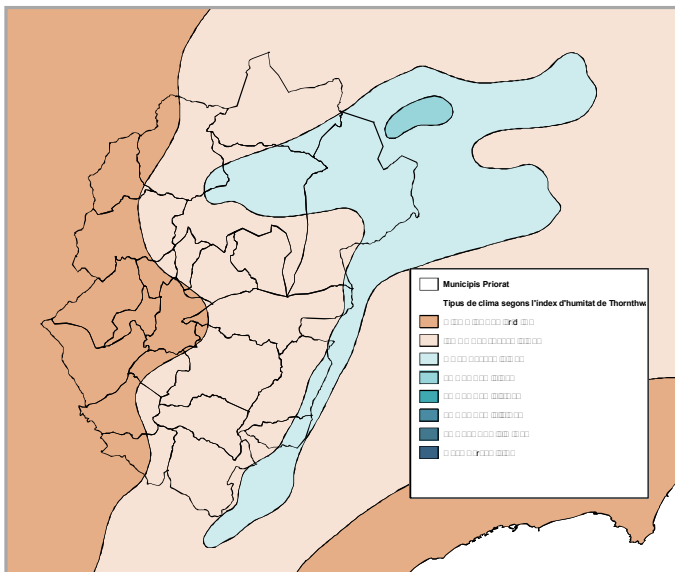

Figura 6: Tipus de clima segons l'Índex d'humitat de Thornthwaite
Font: Elaboració pròpia, amb bases de l'Atlas Climàtic de Catalunya

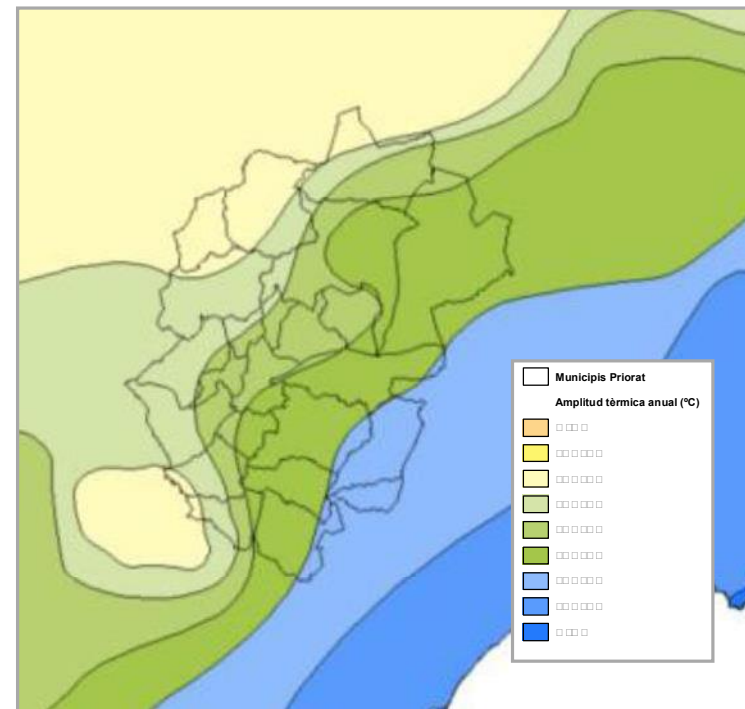

Figura 7: Mapa d'amplitud tèrmica anual (°C)

Font: Elaboració pròpia amb bases del Departament de Territori i Sostenibilitat

Les pluges tenen una mitjana de 560 mm anuals (als cims de la perifèria sobrepassen els 600 mm). Hi neva molt poc (només una mitjana de tres dies a l'any). Són característiques la boira d'estiu, dita de mar (que es posa al límit amb el Camp), i la d'hivern, dita broma de riu (que es posa baixa); a la banda de tramuntana, a les valls d'Ulldemolins i de Margalef, arriba per damunt de la serra la Llena la broma d'Urgell, que s'estén també per les muntanyes de Prades. La temperatura mitjana anual és de 15°C als sectors baixos i d'11°C a les altures.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Finalment es mostra un detall de les dades climatològiques del municipi de Cabacés, representatives del tipus climàtic de la zona, segons el Servei de Meteorologia de Catalunya.

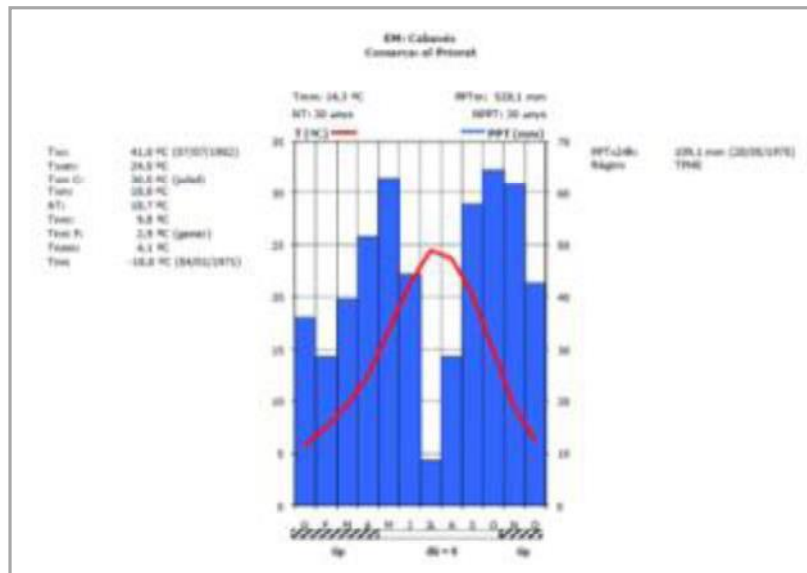

Figura 8: Dades climatològiques del municipi de Cabacés
Font: Servei de Meteorologia de Catalunya

1.2.3. Geologia

El territori esdevé un gran amfiteatre al nord-est de la fossa tectònica de Móra d'Ebre, oberta a l'extrem de ponent de la Serralada Prelitoral Catalana. La Serralada es divideix enllà de les muntanyes de Prades i, al mig, deixa al descobert les llicorelles paleozoiques que hi ha al subsòl, mentre que en un dels costats de la gran cicatriu s'alcen uns enormes blocs calcaris i, a l'altre, els encara més potents de conglomerats (els primers voregen el miler de metres d'altitud i els segons l'ultrapassen).

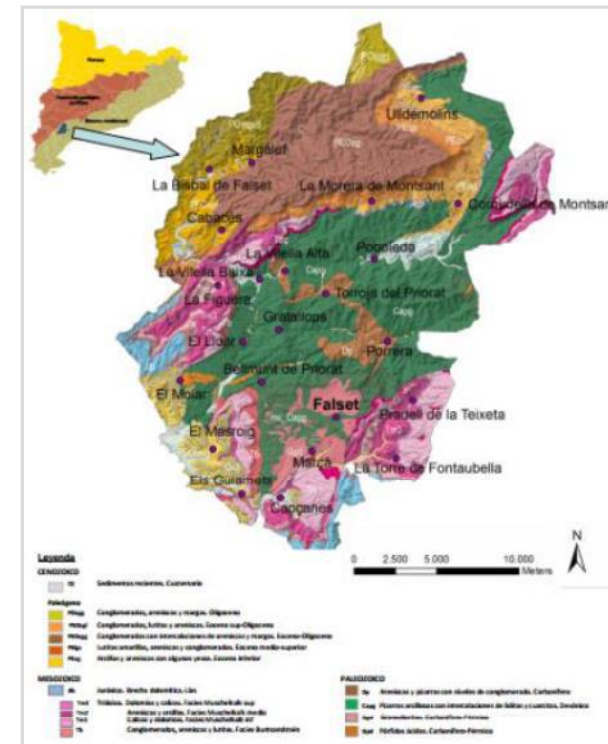

Figura 9: Mapa geològic del Priorat
Font: Mapa geològic comarcal de Catalunya 1:50 000 (IGC), a través de www.creaf.cat

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Aquests blocs perifèrics de capçaleres aplanades, enèrgicament retallats per grans cingleres, amb els tons clars de llurs elements constitutius, mantenen la seva vigoria a les dues bandes de la comarca, mentre que a la part central les llicorelles formen muntanyoles negrenques, arrodonides per l'envelliment, que perden alçada a mesura que l'amfiteatre s'obre a la Ribera d'Ebre. Abans, però, una clapa granítica surt també a la superfície, a Falset.

De les muntanyes de la comarca, la més característica és el Montsant, formada per grans blocs de conglomerats oligocènics de 800 m de gruix que culmina a 1.166; a la banda oposada, les moles de Colldejou (914 m) i Llaberia (912 m), amb les serres de Puigcerver (922 m) i de l'Argentera (799 m), separen la comarca del Baix Camp. Confinen també amb el Baix Camp i amb la Conca de Barberà les muntanyes de Prades (1.201 m) i la serra la Llena (1.023 m) fa de límit amb les Garrigues.

1.2.4. Hidrologia

La xarxa hidrològica del Priorat pertany a la conca de l'Ebre, on desemboquen les aigües que es recullen a la comarca, quasi totes a través del riu de Siurana. Al nord i paral·lel a aquest, el barranc del Rec de Bas neix a la Serra del Tormo i desemboca directament a l'Ebre. Encara més al nord, el barranc del Purgatori davalla cap al nord des de la serra de la Llena, cap a la comarca de les Garrigues.

Malgrat la concentració final en únic riu, la xarxa hidrogràfica del Priorat és complexa, principalment per l'orografia de la meitat nord de la comarca. Hi ha tres rius principals, el més important el riu de Siurana que neix al nord-est del Priorat, en recollir les aigües de la part occidental de les muntanyes de Prades i la serra de la Mussara. Inicialment es dirigeix d'est a oest per sota la serra del Montsant, però a l'alçada de Torroja canvia de rumb, i pren direcció sud-oest, amb un traçat encara sinuós, per sortir de la comarca i ajuntar-se a l'Ebre a l'alçada de Garcia (la Ribera d'Ebre).

El riu Montsant, es forma per la conjunció de multitud de barrancs i torrents que baixen del nord de la serra del Montsant, de la serra de la Llena i dels contraforts nord-occidentals de les muntanyes de Prades. Després d'un recorregut sinuós d'est a oest pel nord de la comarca, amb paisatges tant espectaculars com el congost del Fraguerau, el riu rodeja la serra del Montsant per l'oest, i després gira cap al sud per ajuntar-se al riu de Siurana a la part central occidental de la comarca.

El riu de Capçanes o dels Guiamets, al sud de la comarca, és un altre afluent important, per bé que menor, del riu de Siurana.

El conjunt de la xarxa hidrogràfica presenta un règim clarament mediterrani, amb grans diferències de cabal entre les èpoques més plujoses (primavera i tardor) i les més seques. La majoria de torrents i barrancs secundaris romanen secs bona part de l'any.

Els cursos fluvials del Priorat presenten, en general, un bon estat de conservació, i en alguns casos, com el tram alt del riu Montsant, el bosc de ribera està ben desenvolupat i la fauna associada és força interessant. Cal tenir en compte la presència d'embassaments a les zones altes dels rius (embassament de Siurana, al riu homònim; de Margalef, al riu Montsant; i dels Guiamets, al riu de Capçanes).

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

L'Inventari de Zones Humides de Catalunya (Departament de Medi Ambient i Habitatge) recull al Priorat, els Herbassars del barranc dels Enllossats i l'Assut de la venta del Pubill, al municipi de Cornudella de Montsant.

És de destacar que, a diferència d'altres comarques, el traçat dels rius principals no ha estat l'element més important d'estructuració territorial (per exemple, les principals vies de comunicació no van paral·leles a aquests rius). La raó és la complexitat orogràfica dels territoris que recorren aquests rius, fet que ha desplaçat la principal via de comunicació (carretera N- 420) a les terres més planes del sud de la comarca. El colls de la Teixeta i d'Alforja canalitzen el trànsit cap a Baix Camp.

1.2.5. Vegetació

La vegetació del Priorat és de caràcter principalment mediterrani boreal. L'alzinar amb marfull (*Quercetum ilicis galloprovinciale*) és la clímax principal. A les terres occidentals, de clima més sec i continental, el substitueix el carrascar (*Quercetum rotundifoliae*). L'alt Montsant i, sobretot, el vessant obac d'aquesta muntanya porta un bosc submediterrani de roure valencià amb pinassa i pi roig (*Violo-Quercetum fagineae*). L'alzinar ha estat suplantat en gran part pel bosc de pi blanc, que primitivament devia ésser limitat als terrenys abruptes, molt secs, i per garrigues i brolles.

En el paisatge actual la vegetació és força diferent segons la natura de la roca: calcàries i conglomerats sostenen brolles calcícoles de romaní i bruc d'hivern i, als indrets frescals o d'altitud elevada, pastures de jonça i fenal; les llicorelles i els granits es destaquen per llur vegetació calcífuga (brolles d'estepes i brucs, etc.).

En aquest sentit, cal dir que s'ha considerat oportú detallar més característiques concretes de la vegetació present a la zona en el punt 1.2.6. Espais naturals protegits.

1.2.6. Espais naturals protegits

ELS ESPAIS NATURALS DE PROTECCIÓ ESPECIAL (ENPE)

Els espais naturals a Catalunya estan definits en la Llei 12/1985, de 13 de juny, de espais naturals, com aquells espais que presenten un o diversos ecosistemes, no essencialment transformats per l'explotació i l'ocupació humanes, amb espècies vegetals i animals d'interès científic o educatiu, i els que presenten paisatges naturals de valor estètic. Els seus objectius són protegir, conservar, gestionar, restaurar i millorar la riquesa i productivitat d'aquests espais, així com la seva diversitat genètica. En conseqüència, afegeix condicionants per a l'ús dels recursos naturals de forma compatible a la conservació del patrimoni natural i la seva distribució equilibrada al territori.

Per tal de preservar una mostra representativa dels espais naturals de major interès la Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals, va crear quatre figures de protecció concretes:

- Parcs nacionals
- Parcs naturals
- Reserves naturals
- Paratges naturals d'interès nacional

Concretant, i tenint en compte els espais ENPE que podem trobar a la comarca, cal dir que els Parcs Naturals, són espais naturals que presenten valors naturals qualificats. L'objectiu de protecció és el d'aconseguir la conservació d'una manera compatible amb l'aprofitament ordenat dels recursos i l'activitat dels seus habitants.

Superfície d'ENPE. Any 2012	
Superfície ENPE (ha)	Superfície ENPE comarcal/ Superfície ENPE total (%)
9.242,07	3,15

Taula 3: Superfície d'ENPE. Any 2012
Font: (Mayor Farguell, Febrer 2014)

A la comarca, només la Serra de Montsant disposa d'aquesta figura de protecció especial.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

El Parc Natural de la Serra de Montsant

El 15 de maig de 2002, es publica al DOGC núm. 3636 el Decret 131/2002, de 30 d'abril, de declaració del **Parc Natural de la Serra de Montsant**. Amb aquesta declaració culminà un llarg procés de participació i consens entre les parts afectades.

La protecció jurídica de la serra del Montsant va ser reclamada durant moltes dècades. Ja l'any 1932, el Regional Planning, primer intent de planificació integral del territori català incloïa en la xarxa d'espais naturals que propugnava, amb la denominació de parcs i boscos reservats, el que anomenava el Montsant, amb una delimitació no gaire allunyada del actual Parc.

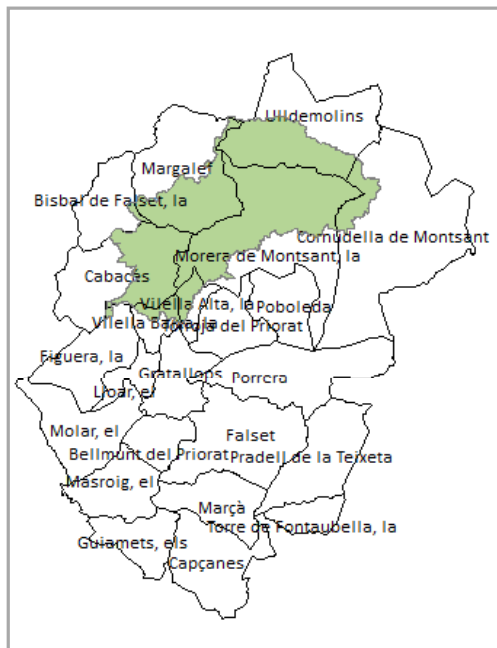

Figura 10: Localització i superfície del Parc Natural del Montsant
Font: Elaboració pròpia amb bases de l'ICC

El Parc Natural s'estén en el sector occidental de la Serralada Prelitoral Catalana, tot ell dins de la comarca del Priorat. Es troba inclòs dins dels municipis de la Bisbal de Falset, Cabacés, Cornudella de Montsant, La Figuera, Margalef, La Morera de Montsant, Ulldemolins, la Vilella Alta i la Vilella Baixa.

Pel que fa al paisatge del massís, al vessant sud hi destaquen les parets rocoses del cingle Major, compost per conglomerats calcaris de l'oligocè (de 38 a 24,6 milions d'anys). Per damunt d'aquests, la muntanya continua ascendint suaument fins a arribar a la serra Major.

La serra Major la configuren els grans estrats de conglomerat que formen el llom de la muntanya. És una zona rupícola amb poca o nul·la vegetació. S'hi accedeix mitjançant els graus. La majoria dels accessos a la serra Major es realitzen a través del que es coneix com a graus, ja que són diversos els indrets en els quals cal superar el desnivell passant per un esglaó o un pas amb dificultat.

El vessant nord és una àrea de boscos feréstecs i barrancs profunds, que s'estén des de la serra Major cap al nord. Per la seva banda el Montsant occidental és un sector de barrancs profunds i brolles amb pinedes que descendeixen de les cingleres cap al riu Montsant.

Finalment, les valls dels rius Montsant i Siurana és zona d'un alt valor ecològic i estètic, amb un paisatge singular i de gran bellesa.

Visitants (nombre d'usuaris l'any 2014)

Tenint en compte les dades facilitades per l'oficina de gestió del Parc Natural, durant el 2014 es van incrementar un 36% els visitants atesos als punts d'informació del Parc (seu del Parc Natural, el punt d'informació de Cornudella de Montsant, Ulldemolins, la Vilella Baixa i el Moli d'Oli de Margalef). Tres d'aquests punts van estar oberts gairebé tot l'any, mentre que els de la Vilella Baixa i Ulldemolins ho van fer durant els mesos d'estiu.

En total es van computar un total de 7.795 consultes presencials. A partir d'aquestes dades, conjuntament amb les persones que van participar a les activitats organitzades pel parc, més el registre dels comptadors del Parc i el nombre de visitants a la Cartoixa d'Escaladei, s'estima que el nombre d'usuaris totals del Parc va ser de 78.000.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Hidrologia

Les aigües que baixen de Montsant alimenten cursos fluvials que tenen el seu origen a les muntanyes de Prades. Dos corrents principals, el riu Siurana i el seu principal afluent, el riu Montsant, enclouen la serralada i recullen els seus escorrentius.

Tots dos rius estan sotmesos, en l'actualitat, a una regulació del seu cabal mitjançant preses. L'embassament de Siurana recull les aigües del tram superior del riu homònim, així com les dels seus tributaris, els barrancs de l'Argentera i de l'Estopinyà, i, ple, emmagatzema 12,4 hm³ d'aigua. Dos embassaments més petits se situen al curs del riu Montsant. L'embassament de Margalef, amb una capacitat de 2,84 hm³ d'aigua i l'embassament de la Vilella Baixa (0,075 hm³ d'aigua).

El riu Siurana és el més cabalós de la zona, amb una aportació anual de 23,12 hm³ d'aigua a l'aiguabarreig amb el Montsant, després d'haver restat el cabal aportat al pantà de Riudecanyes (Margalef i col., 1980), cosa que significa una mitjana de 733 litres per segon.

El règim dels rius és torrencial, amb fortes avingudes, sobretot a la tardor i, amb menys probabilitat, a la primavera i a l'hivern, així com amb un estiatge molt marcat. De fet, l'embassament de Siurana té capacitat de regular el cabal d'aquest riu, però, en canvi, els embassaments de la Vilella Baixa i de Margalef són massa petits. Tot i això, tots dos rius presenten un cabal permanent (o gairebé) en trams força llargs. La qualitat de les seves aigües és prou bona en comparació d'altres rius mediterranis de Catalunya.

La major part del massís, és a dir, tot el vessant nord i els sectors occidental i sud-occidental, vessa les aigües al riu Montsant. De fet, el nom de Montsant s'atorga al riu a partir de la unió del riu de Prades amb el riu del Teix.

Les fonts sovintegen al massís, i la majoria són d'origen càrstic. Les més cabaloses es troben a mitjana altura (normalment a 600-700 m): al vessant sud, de Cornudella cap a ponent tenim les fonts de Sant Joan (750 m), del poble de la Morera (710 m), de Pregona (640 m) i del Mas de Sant Antoni (640 m). D'Albarca cap a ponent, pel vessant nord, cal mencionar la Fontalba (750 m); la font de Santa Magdalena (720 m), a l'ermita homònima; la font de la Gleva (560 m), que proveeix d'aigua Ulldemolins; la font de Canaletes (780 m) i la font del Mas de Soleràs (460 m). A la part occidental de Montsant, de nord a sud, tenim les fonts de Sant Salvador (660 m), de la Foia (580 m) i, al barranc de Cavaloca, les fonts de Cavaloca (620 m), de la Canaleta (580 m), del Mas Roger (370 m) i del Barrot (250 m). Totes aquestes ragen

de forma quasi permanent. A les parts altes de la muntanya és on més escassegen les surgències hídriques perquè els dipòsits més importants es troben a altituds inferiors. Tot i això, hi ha alguns degotalls d'aigua força constants, com el de la cova del Pedret (1.040 m), el del clot del Cirer (990 m) o del Racó del Teix (890 m).

Geologia

El massís del Montsant té una naturalesa que s'evidencia per elements característics del relleu. Entre aquests, destaquen coves i balms, sinònims en força ocasions a Montsant: denominen habitualment les cavitats formades per l'erosió diferencial de les capes argilenques, margoses o gresoses, respecte als conglomerats calcaris amb els quals alternen. Solen ser estructures baixes de profunditat variable. Normalment, les balms reben el nom de *cova* quan la profunditat de la cavitat és superior a la seva amplada: n'hi ha moltíssimes a la muntanya.

Més rarament, altres coves són autènticament càrstiques i tenen una estructura, per tant, molt diferent, amb passadissos, galeries i les típiques formacions producte de la precipitació del carbonat càlcic (estalactites i estalagmites). Aquestes, si bé minoritàries, són les més conegudes i espectaculars: la cova Santa, la cova de la Taverna i la cova de l'Escolania són les més notables. Els avencs són escassos i solen ser d'origen tectònic. Altres formacions típiques d'aquest relleu són els tormos, formacions prismàtiques o discoïdals a les carenes, residu de l'erosió de l'estrat superior. Els portells són passadissos naturals entre formacions rocoses.

Els clots són grans depressions del terreny aproximadament circulars, producte de la dissolució del conglomerat original, les parets del qual delimiten planures on s'acumula la terra. Els racons i els comellars són denominacions que reben les parts superiors de molts barrancs: els primers solen ser de barrancs truncats per cingleres semicirculars, mentre que els comellars són els trams superiors força oberts dels barrancs que serpentegen amb poc pendent entre els conglomerats del cim. Sovint, el fons dels comellars està cobert de codolells, nom que reben els dipòsits formats per les graves resultants de l'erosió de la roca mare.

A més de caracteritzar el relleu, el tipus de roca és un factor determinant en el paisatge vegetal, ja que hi tenen influència el pH del sòl i la concentració i disponibilitat dels nutrients. Algunes comunitats vegetals i les plantes que les caracteritzen tenen preferència per un o altre substrat. D'aquesta forma, distingim terreny calcari, sobre roques amb un alt

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

contingut de carbonat càlcic (calcàries) o magnèsic (dolomies); terrenys silícis, amb una elevada concentració de sílice (pissarres, granits, argiles) o terrenys salins, amb predominança dels clorurs o sulfats, un tipus particular dels quals són els terrenys guixencs. El ruac, per exemple, només creix on hi ha afloraments de guix. La rara composta *Centaurea intybacea* només ho fa sobre calcàries del triàsic. En altres casos, espècies properes — ocupen ambients similars— són excloents quant al substrat: el bruc d'hivern o cepell caracteritza les brolles calcícoles de romer, mentre que el bruc boal és l'equivalent a les brolles silícicoles d'estepes.

Flora

Al Montsant hi trobem vegetació mediterrània, amb una certa influència submediterrània i eurosiberiana. La vegetació potencial es reparteix entre els dominis de l'alzinar amb marfull i el carrascar, que predominen en la major part de l'espai, i el de la roureda seca de roure de fulla petita, que apareix als fondals més humits i als nivells superiors de la serra.

En el paisatge actual les comunitats climàtiques són sovint substituïdes per pinedes de pi blanc a les parts baixes o de pi roig i pinassa a les àrees més enlairades, així com d'altres comunitats secundàries o permanents d'indrets especials: brolles calcícoles, garrigues, boixedes, joncedes, prats secs, etc.

La garriga és el matollar més dens i compacte. En condicions naturals forma el mantell marginal de l'alzinar als indrets secs. Les espècies més abundants són el coscoll, la mata, el matapoll, la rogeta, l'arítjol, la lleteresa gran, i el fenàs. Dins del Parc també hi trobem la brolla de romer i bruc. La majoria de les pinedes de pi blanc es troben recobrint brolles d'aquest tipus.

Els fondals humits i els riberals destaquen per sostenir algunes comunitats extramediterrànies com fragments de roures des de roure martinenc, bosquines de teixos o incipients boscos de ribera. L'albereda és el bosc de ribera més comú, i ocupa els indrets poc inundables.

La salzeda és un bosc de ribera que ocupa indrets freqüentment inundables. Els salzes recobreixen un sotabosc d'arbustos baixos i herbes, com ara albaltrers, llúpols o menta borda. Els canyissars estan formats per espècies que arreen en ribes inundades i poc profundes, com el canyís, la boga o la jonca). Els herbassars se situen per darrera dels canyissars, i són comunitats d'herbes altes compostats per espècies com el malví, la salicària,

la matajaia, o la paradella entre d'altres. Darrera els herbassars s'assenten les jonqueres, en les que cal destacar diferents espècies de joncs i jonquines, herbes com les mentes borda i boscana o la botja d'aigua, i d'altres, com plantes reptants i gramínies.

La gran extensió dels rocams singularitzen aquest espai, ric en elements com les comunitats de poniol fruticós o de salze de cingle, la vegetació casmofítica dels replans i fissures dels cingles o les brolles d'eríçó. Les parets dels penya-segats acullen la lluqueta de roca, el te de soqueta, el xuclamel de roca, l'herba del nord, la falguereta de cingle, el púdol de roca, el poniol, el malví, la mèlica, la polígala rupestre, el te de roca, l'herba freixurera, la linària de cingle, l'arròs de pobre, etc.

Fauna

El Parc Natural de la Serra de Montsant acull un poblament faunístic de gran riquesa. La gran varietat d'ambients permet l'establiment d'una considerable diversitat d'espècies endèmiques o molt rares per la fauna catalana.

Als ambients rupícoles hi trobem rats-penats de ferradura gran o els de cova. La fagina també és un visitant del rocam si aquest es troba prop del bosc. Al parc s'hi poden observar alguns exemplars aïllats de cabra salvatge.

Als penya-segats, territori de nidificació i descans de rapinyaires, hi trobem el falcó peregrí, el xoriguer, l'àliga daurada, l'àliga cuabarrada o perdiuera, o el duc, única rapinyaire nocturna d'hàbits rupícoles. El ballester, el falciot negre, el roquerol o l'oreneta cua-blanca, volen prop del rocall per capturar insectes. El corb, la cotxa fumada, la merla blava, la merla roquera, la merla de pit blanc, el pela-roques o el còlit negre, entre d'altres, són algunes de les molt interessants aus del rocam. Els rèptils estan representats per la sargantana ibèrica i l'escurçó ibèric. En els racons més humits d'algunes coves, podem trobar amfibis com el gripau comú.

En les cavitats subterrànies trobem insectes cavernícoles endèmics com *Pseudosinella tarraconensis* ssp *tarraconensis*, *Anillochlamys catalonicus*, i *Duvalius berthae* ssp *berthae*.

En els boscos densos hi trobem el senglar, la rata cellarda, la geneta, i el gat salvatge. Els rapinyaires més representatius són l'astor, l'esperver, el gamarús, i el mussol banyut.

En els medis arbrats esclarissats, les espècies de mamífers més característiques són el toixó, l'esquirol, i el ratolí de bosc, però també hi és freqüent la guineu. Entre els ocells, a més de

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

les mallerengues, com la carbonera, la blava i la petita, podem trobar espècies com el cucut, el raspinell comú, el mosquiter pàl·lid, el tord, la griva, el picot verd, i el picot garser gros. El rèptil més representatiu és la serp blanca.

Dins dels invertebrats, escarabats com el banyarriquer, el rinoceront, i l'escanyapolls són els més grans i vistosos.

La bona qualitat de les aigües del riu Montsant i els seus barrancs subsidiaris, han permès una gran riquesa de fauna aquàtica. En aquest àmbit hi trobem la rata d'aigua i el turó. Entre els ocells la merla d'aigua i el blauet. També són freqüents els amfibis com la salamandra, la granota verda, o el gripau corredor. Entre els rèptils, podem trobar la serp d'aigua.

Les brolles i les garrigues constitueixen un ambient obert on predominen els mamífers com el conill, l'eríç, la musaranya comuna, la musaranya nana, i la mostela.

Equipaments del Parc Natural

- Seu actual del Parc Natural de la Serra de Montsant (la Morera de Montsant): Seu Administrativa i de gestió del Parc. Inaugurada el 9 de juliol de 2010.
- Molí d'Oli de Margalef (Margalef): Centre d'Interpretació de l'Oli i de les Economies Productives de Montsant. Inaugurat el 22 d'agost de 2010.
- Mas Roger: Equipament del Parc: Futur centre d'educació ambiental i espai per la realització de projectes de conservació.
- Mas de l'Estrem: Equipament del Parc. Recuperació del mas a més altitud de la serra; s'està treballant la seva proposta d'usos.
- Punts d'informació de Cabacés i Ulldemolins: Caseta de Fusta. Oberts en temporada d'estiu.

Tot seguit es mostra informació de l'ens de gestió del Parc Natural de la Serra de Montsant.

Parc Natural de la Serra de Montsant. Projectes i actuacions

Parc Natural
de la Serra
de Montsant

La seu administrativa i de gestió del Parc Natural està ubicada a la Morera de Montsant, i fou inaugurada el 9 de juliol de 2010. Aquesta oficina de gestió promou tota una sèrie d'activitats i actuacions, basant-se en el Pla d'Acció Local cap a la Sostenibilitat (PALS), que es redactà en el marc de l'Agenda 21 de Montsant, portada a terme durant els darrers 2000.

Aquest document marc estableix set línies estratègiques, alhora subdividides en programes d'actuació i accions, sobre les quals calia incidir. Des de l'Oficina del Parc doncs, i sempre en base les seves disponibilitats i vies de finançament (força minvades a l'actualitat), porten a terme accions estratègiques basades en aquest document.

Val a dir que actualment s'està treballant en el Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge, que un cop aprovat, ha de ser l'instrument de planificació per a la regulació dels usos d'aquest espai protegit. L'eina ajudarà l'equip gestor a compatibilitzar millor les diverses activitats i aprofitaments que es fan al Parc.

A dia d'avui, i segons converses mantingudes amb la coordinació del Parc, les principals actuacions que s'estan duent a terme són les següents.

- **Carta Europea de Turisme Sostenible.** El Parc és l'impulsor de l'adhesió de la comarca a la Carta Europea de Turisme Sostenible en Espais Naturals Protegits (CETS), iniciativa de la Federació EUROPARC que té com a objectiu global promoure el desenvolupament del turisme en clau de sostenibilitat en els espais naturals protegits d'Europa. La CETS és un mètode i un compromís voluntari per aplicar els principis de turisme sostenible, orientant als gestors dels espais naturals protegits i a les empreses a l'hora de definir les seves estratègies de forma participada.

En aquest sentit, la tardor de 2014 el Parc Natural de Montsant va sol·licitar la seva adhesió a la CETS i va engregar el procés de recerca de

jaumbages | Planificació estratègica
i desenvolupament local

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

recursos a través del Patronat de Turisme de la Diputació de Tarragona per poder disposar d'un equip tècnic que dinamitzi, realitzi la diagnosi i l'estratègia i el pla d'acció durant el 2015: el Parc Científic i Tecnològic d'Oci i Turisme de la URV. El mes de novembre es va constituir el Grup de Treball format, a més del Parc Natural de Montsant, per l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural, el Consell Comarcal del Priorat, el Consorci Leader Priorat - Baix Camp, el Consorci de la Serra de Llaberia, la Diputació de Tarragona, la DOQ Priorat i la DO Montsant, la Mancomunitat de Municipis del Parc Natural de Montsant, l'Associació d'Oleicultors del Priorat, l'associació Priorat Enoturisme, l'entitat Prioritat i també la Universitat Rovira i Virgili. Tots aquests agents tindran la tasca de revisar i aprovar la diagnosi i el pla d'acció, així com el compromís d'executar accions.

Un dels principis de la Carta és que aquesta ha de ser fruit de la participació i compromís de tots aquests agents implicats en l'activitat turística i els altres sectors del territori. Amb aquest objectiu properament es constituirà el Fòrum Permanent, un espai de debat on totes les persones, empresaris, entitats i col·lectius puguin fer les seves aportacions sobre el model turístic comarcal. A També s'ha fet la presentació del procés al Consorci Leader Priorat- Baix Camp, que pot donar suport econòmic en algunes de les actuacions previstes (jornades, assessorament a les empreses...).

- Posar en valor el patrimoni cultural i espiritual del Parc. Disposen d'un inventari de masos, ermites, balnes murades, pedra seca, etc. Es treballa en la valorització d'aquests espais a través de la promoció d'accions culturals, senyalització d'espais i elements, etc. Es promou el valor del SILENCI.
- **Agenda d'activitats del Parc Natural de Montsant:** Darrerament s'ha prioritzat donar continuïtat a l'Agenda d'activitats del Parc Natural de Montsant que inclou tant la campanya "Descobreix el Parc Natural de Montsant" com les activitats organitzades per entitats i empreses dins l'espai natural protegit, per tal de promoure i donar a conèixer els valors naturals, culturals i paisatgístics del Parc Natural. La campanya "Descobreix el Parc" s'ha realitzat amb les empreses Catsud i El Brogit Guiatges. A més, el Parc ha organitzat directament diverses activitats

amb la col·laboració d'entitats dedicades a la conservació (ICO, CEN, SERP-UB, CRARC, etc.) i persones individuals vinculades al territori. L'any 2014 es van portar a terme un total de 46 activitats gratuïtes amb una participació de 582 persones (exclosos els assistents a les proves esportives organitzades per NatureTime).

- Pla de Prevenció d'Incendis Forestals. Document que ja tenen redactat i sobre el qual es porten a terme actuacions diverses, com són l'arranjament de pistes, adequació de franges de protecció, punts d'aigua, etc. A més, des del parc s'ha impulsat la redacció de Plans d'Ordenació Forestal per a algun dels municipis de la zona.
- Sensibilització i educació ambiental. Es realitzen activitats per tal de fomentar el coneixement i l'aproximació respectuosa a l'entorn. Anteriorment aquestes tasques es delegaven a una empresa local, que ja no està operativa.
- Accions de conservació: S'estan portant a terme gestions per incloure la "Somera de Montsant" al Libro Rojo de las Especies Amenazadas de la UICN (Unió Internacional per a la Conservació de la Natura). A més, s'ha aconseguit ser el primer Parc a nivell de Catalunya que ha aconseguit establir el número de *Cuabarrades*, mantenint el nombre d'individus i aconseguint noves cries a la zona, a través d'accions d'alimentació complementària. Cal recordar que l'aparició del voltor a la zona (procedent de la zona de Tortosa) amenaça els espais ocupats per la cuabarrada.
- Recuperació de conreus abandonats. Projecte iniciat fa uns dos anys, a través del qual s'impulsen estudis de viabilitats de finques i acords de custòdia amb els propietaris. El Parc fa un seguiment d'aquestes finques, de la seva gestió i en la protecció d'incendis.
- **"Montsant a taula":** És un projecte iniciat l'any 2011 de valorització de la producció i productors locals. En una primera fase es va editar un Catàleg de productors, en diversos idiomes, i actualment s'està intentant iniciar un treball participatiu amb aquests agents per tal de seguir emprenent accions de manera conjunta i coordinada amb ells. Durant l'any 2014 s'ha donat continuïtat a les accions de 2013, entre les que hi destaca

jaumbages | Planificació estratègica
i desenvolupament local

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

l'edició d'un catàleg de productors i les presentacions d'aquest arreu del territori. Durant el 2014 es va traduir el catàleg al castellà i a l'anglès, en la versió digital de la web del Parc. També es va editar un roll-up del projecte per exposar-lo a fires i a la pròpia Seu del PNMON.

- Assistència a fires amb un estand propi del PNMON, on l'eix central era el projecte "de Montsant a taula" (fira del vi de Falset, fira del vi de Salou, festa del Vi Blanc a la Cartoixa de Scala Dei)
- Senyalització d'itineraris, elements, etc. Aquestes accions estan emmarcades en un projecte de caire anual, que actualment el Parc fa front amb pressupost intern, ja que no disposa de la partida anual que abans rebia del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural.

Especialment notòries són les intervencions que s'estan duent a terme en la via ferrada de Montsant, tancada durant un temps, però sobre la qual s'estan portant a terme importants feines de condicionament i senyalització.

- **Projecte Fem Parc:** Projecte de cooperació Leader que liderà el Ceder Pallars – Ribagorça. Es tracta d'un projecte per la promoció dels espais naturals de Catalunya que es trobin en zones Leader, i crear productes turístics sostenibles que potenciïn el desenvolupament econòmic en aquestes zones. El PNMON participà en el projecte a través del Consorci Leader Priorat- Baix Camp. En el marc d'aquest projecte es van desenvolupar 3 pacos ecoturístics (relacionats amb les temàtiques De Montsant a taula, Espiritualitat i Tortuga mediterrània) i un pla d'acció per a la seva comercialització.
- **Conveni del PNMON amb Priorat Enoturisme.** L'any 2013 aquesta associació va col·laborar amb el PNMON (juntament amb altres entitats) en la realització de la jornada de turisme que es va dur a terme a la Cartoixa de Scala Dei. Des d'aquell moment es van iniciar una sèrie de col·laboracions que es van formalitzar en la signatura d'un conveni de col·laboració el dia 9 de juliol de 2014, per realitzar diverses actuacions de promoció turística del Parc Natural, com són el suport a la realització de jornades sobre el turisme i col·laboració de l'associació en el procés d'adhesió a la CETS.

ELS ESPAIS PEIN A LA COMARCA

La comarca del Priorat disposa de 25.485 ha espais delimitats al PEIN, que representa un 51,10% del total de la superfície de la comarca.

D'acord amb l'article 15 de la Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals, el PEIN és un instrument de planificació territorial amb la categoria de pla territorial sectorial. Això significa que el seu abast comprèn tot el territori de Catalunya i que les disposicions normatives són de compliment obligatori per a les administracions públiques de la mateixa manera que per als particulars.

El PEIN va ser aprovat amb el Decret 328/1992, de 14 de desembre, pel qual s'aprova el Pla d'espais d'interès natural. Posteriorment, s'han aprovat, per decret, modificacions puntuals de les normes i els límits com ampliacions o incorporacions de nous espais. Així mateix, cal tenir en compte que l'aprovació de nous espais de protecció especial o la designació de zones especials de conservació o de zones de especial protecció per a les aus en relació amb la xarxa Natura 2000, comporten l'ampliació automàtica del PEIN.

En aquest sentit, la Llei 12/2006, que modifica la Llei 12/1985 d'espais naturals, determina que tots els espais naturals (LIC i ZEPA) s'inclouen automàticament al PEIN al moment de la seva designació. Les Zones Especials de Protecció de les Aus (ZEPA) i els Llocs d'Interès Comunitari (LIC) formen part de la Directiva europea d'hàbitats com un dels espais a protegir.

D'aquesta manera a Catalunya els espais catalogats com PEIN coincideixen pràcticament en la seva totalitat amb els espais catalogats com a Xarxa Natura 2000.

En tots els espais delimitats al PEIN se'ls aplica un règim preventiu bàsic. hi ha un nombre d'espais concrets, on el PEIN estableix disposicions de caràcter particular, que afecten bàsicament al planejament urbanístic, a la protecció de les aigües i algunes espècies de la flora i fauna silvestres. No obstant això, el PEIN no és un instrument passiu de protecció. A partir d'una diagnosi individualitzada de cada espai es determinen els factors de risc, actuals o potencials, per a la preservació del conjunt dels seus valors naturals i les mesures de protecció addicionals a aplicar.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

	Superfície PEIN	Superfície total	% sup. Terrestre / PEIN		Superfície PEIN	Superfície total	% sup. Terrestre / PEIN
Alt Camp	15.080	53.801	28	Noguera	57.153	178.406	32
Alt Empordà	48.433	135.753	35,7	Osona	29.399	126.012	23,3
Alt Penedès	12.483	59.277	21,1	Pallars Jussà	46.218	134.308	34,4
Alt Urgell	48.797	144.748	33,7	Pallars Sobirà	95.685	137.792	69,4
Alta Ribagorça	20.929	42.686	49	Pla d'Urgell	463	30.513	1,5
Anoia	12.635	86.628	14,6	Pla de l'Estany	1.364	26.283	5,2
Bages	22.561	129.908	17,4	Priorat	25.485	49.860	51,1
Baix Camp	21.767	69.707	31,2	Ribera d'Ebre	23.222	82.731	28,1
Baix Ebre	38.107	100.272	38	Ripollès	32.105	95.624	33,6
Baix Empordà	26.231	70.169	37,4	Segarra	23.064	72.276	31,9
Baix Llobregat	14.270	48.570	29,4	Segrià	15.965	139.665	11,4
Baix Penedès	9.175	29.624	31	Selva	22.382	99.511	22,5
Barcelonès	2.092	14.472	14,5	Solsonès	11.896	100.121	11,9
Berguedà	37.891	118.489	32	Tarragonès	2.551	31.886	8
Cerdanya	20.300	54.657	37,1	Terra Alta	23.566	74.336	31,7
Conca de Barberà	18.594	65.024	28,6	Urgell	16.950	57.973	29,2
Garraf	8.375	18.528	45,2	Val d'Aran	37.353	63.360	59
Garrigues	7.025	79.761	8,8	Vallès Occidental	15.065	58.317	25,8
Garrotxa	38.761	73.539	52,7	Vallès Oriental	29.975	85.099	35,2
Gironès	17.243	57.540	30	Zona marítima	77.893		:
Maresme	7.630	39.891	19,1	Catalunya	1.065.782	3.210.654	30,8
Montsià	29.650	73.537	40,3				

Taula 4: Superfície PEIN per comarques. Any 2013
Font: Idescat

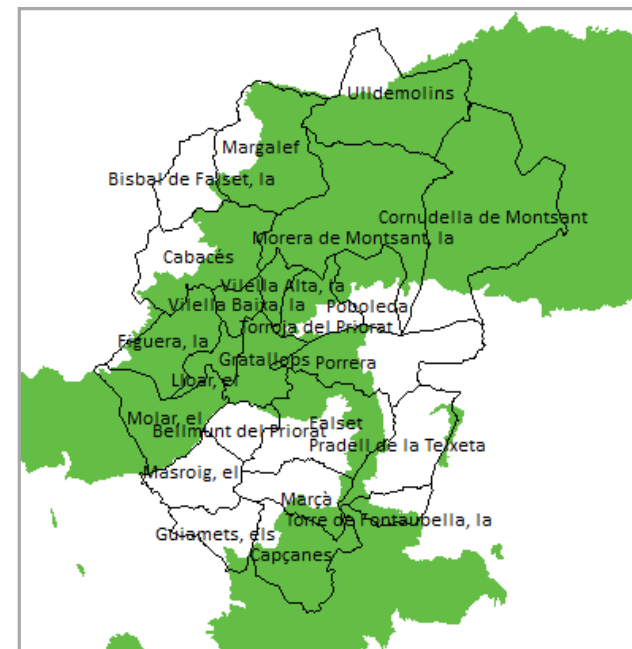

Figura 11: Pla d'Espais d'Interès Natural (abril 2008)
Font: Elaboració pròpia amb bases de l'ICC

Aquestes mesures poden adoptar la forma de les normes de caràcter particular esmentades o bé d'actuacions específiques que són recollides en el Programa de desenvolupament del Pla. En aquest programa de desenvolupament, que es ha de revisar cada quatre anys, es preveuen les actuacions a realitzar per fer efectius els seus objectius.

Aquestes actuacions inclouen previsions tant de caràcter general, per dotar el Pla dels mecanismes necessaris d'eficàcia i control, com la programació d'actuacions específiques en espais concrets. La revisió periòdica del Programa de desenvolupament ha de permetre adaptar les previsions del Pla a l'evolució de les necessitats de protecció de cada espai.

El PEIN, d'acord amb la Llei que el crea, pretén també fomentar millores en l'àmbit rural i assegurar el manteniment de les activitats tradicionals, de manera compatible amb la protecció dels espais. A aquest efecte, defineix uns beneficis en forma d'ajudes tècniques i econòmiques.

Cal remarcar que molts espais PEIN no han tingut el seu corresponent desenvolupament en termes pressupostaris i de pla d'actuació.

Així doncs, la regulació de les activitats del sector primari (silvícoles i agroramaderes) en aquests espais es deriva de la implementació de la xarxa Natura 2000 i no de la seva catalogació com PEIN, ja que aquesta última classificació pretén regular sol usos urbanístics.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Nom	² Àrea (1)	Àrea (2)	% sup (3)
Serra de Llaberia	3.483,56	10.350,40	33,66
Serra de Montsant	11.755,83	11.762,14	99,95
Muntanyes de Prades	3.559,47	30.726,39	11,58
Pas de l'Ase	3.847,67	7.769,50	49,52
Serres de Pradell - l'Argentera	77,64	197,51	39,31
Riu Siurana i planes del Priorat	2.761,02	2.879,17	95,90
Total	25.485,18		

Taula 5: Espais inclosos en el Pla d'espais d'interès natural (PEIN) al Priorat. 2012
Font: Departament de Territori i Sostenibilitat

A la comarca, doncs hi trobem els següents espais naturals inclosos en el PEIN: Serra de Montsant, Muntanyes de Prades, Serra de Llaberia, Pas de l'Ase, Serres de Pradell - l'Argentera i Riu Siurana i planes del Priorat.

El municipi que disposa de major superfície catalogada com a PEIN és la Morera de Montsant, amb 4.060,41 ha, procedents de dos espais diferenciats, la Serra de Montsant, amb 4.047,30 ha, i en menor mesura, el Riu Siurana i planes del Priorat (amb 13,11 ha). El segueix, en nombre d'hectàrees catalogades, Cornudella de Montsant, amb 3.226,62 ha, procedents de tres espais, Muntanyes de Prades (2.730,49 ha), Serra del Montsant (463,71 ha) i Riu Siurana i planes del Priorat (32,42 ha).

Val a dir que tots els municipis de la comarca tenen algun espai catalogat com a PEIN, fet que és força destacable i que és representatiu de la qualitat paisatgística de l'entorn prioratí. El municipi que disposa menys superfície catalogada com a PEIN és el Masroig, amb 20,78 ha, pertanyents a l'espai Riu Siurana i planes del Priorat.

Superfície administrativa de PEIN per municipi i espai (Priorat)		
Bellmunt del Priorat	Riu Siurana i planes del Priorat	57,74
	Total Bellmunt del Priorat	57,74
Cabacés	Pas de l'Ase	529,07
	Serra del Montsant	1.517,53
	Total Cabacés	2.046,60
Capçanes	Serra de Llaberia	1.923,64
	Total Capçanes	1.923,64
Cornudella de Montsant	Muntanyes de Prades	2.730,49
	Riu Siurana i planes del Priorat	32,42
	Serra del Montsant	463,71
	Total Cornudella de Montsant	3.226,62
El Lloar	Pas de l'Ase	550,50
	Total el Lloar	550,50
El Masroig	Riu Siurana i planes del Priorat	20,78
	Total el Masroig	20,78
El Molar	Pas de l'Ase	891,63
	Riu Siurana i planes del Priorat	34,38
	Total el Molar	926,01
Els Guiamets	Serra de Llaberia	106,44
	Total els Guiamets	106,44
Falset	Riu Siurana i planes del Priorat	1.037,76
	Serra de Llaberia	431,68
	Total Falset	1.469,44
Gratallops	Pas de l'Ase	0,02
	Riu Siurana i planes del Priorat	351,44
	Total Gratallops	351,47
la Bisbal de Falset	Serra del Montsant	60,91
	Total la Bisbal de Falset	60,91
La Figuera	Pas de l'Ase	1.583,73
	Serra del Montsant	29,39
	Total la Figuera	1.613,13
La Morera de Montsant	Riu Siurana i planes del Priorat	13,11
	Serra del Montsant	4.047,30
	Total la Morera de Montsant	4.060,41
La Torre de Fontaubella	Serra de Llaberia	317,09
	Total la Torre de Fontaubella	317,09
La Vilella Alta	Serra del Montsant	321,17
	Total la Vilella Alta	321,17

² Notes:

(1) Àrea de l'espai a la comarca en hectàrees

(2) Àrea de l'espai en el conjunt de Catalunya en hectàrees

(3) Tant per cent de l'espai que resta dintre de la comarca

jaumbages | Planificació estratègica
i desenvolupament local

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Superfície administrativa de PEIN per municipi i espai (Priorat)		
La Vilella Baixa	Pas de l'Ase	292,71
	Serra del Montsant	193,58
	Total la Vilella Baixa	486,29
Marçà	Serra de Llaberia	428,74
	Total Marçà	428,74
Margalef	Serra del Montsant	2.643,27
	Total Margalef	2.643,27
Poboleda	Riu Siurana i planes del Priorat	26,04
	Serra del Montsant	352,09
	Total Poboleda	378,13
Porrera	Riu Siurana i planes del Priorat	1.106,21
	Total Porrera	1.106,21
Pradell de la Teixeta	Serra de Llaberia	275,96
	Serres de Pradell - l'Argentera	77,64
	Total Pradell de la Teixeta	353,60
Torroja del Priorat	Riu Siurana i planes del Priorat	81,13
	Serra del Montsant	457,12
	Total Torroja del Priorat	538,25
Ulldemolins	Muntanyes de Prades	828,99
	Serra del Montsant	1.669,75
	Total Ulldemolins	2.498,75
Total Priorat		25.485,19

Taula 6: Superfície administrativa de PEIN per municipi i espai (Priorat)
Font: Departament de Territori i Sostenibilitat

Les Muntanyes de Prades

Les Muntanyes de Prades són un espai natural de primer ordre a Catalunya, que compleix amb els requisits bàsics de diversitat, representativitat i singularitat, i és enquadrat dins el sistema mediterrani català. Constitueix una unitat geogràfica perfectament identificable entre les comarques de l'Alt i Baix Camp, la Conca de Barberà i el Priorat.

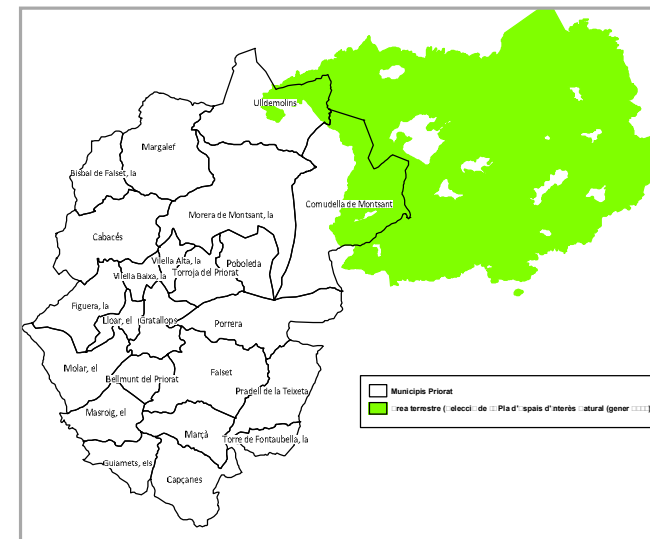

Figura 12: Mapa de l'espai PEIN Muntanyes de Prades
Font: Elaboració pròpia amb bases del Departament de Territori i Sostenibilitat

Es tracta d'un espai biogeogràficament excepcional que incorpora al seu interior espais naturals de protecció especial, com les reserves naturals parcials del Títllar i de la Trinitat.

La coexistència de paisatges plenament mediterranis amb altres de centreeuropeus, i fins i tot boreals, fa que sigui un espai molt interessant des del punt de vista biogeogràfic. Els canvis de vessants, el gradient altitudinal, els diferents substrats, l'acció antròpica, etc. permeten la instal·lació de biocenosis molt diverses, com les rouredes de roure reboll, úniques a Catalunya, que es reparteixen en l'espai formant un mosaic complex. D'altra

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

banda, s'ha de considerar l'existència de jaciments paleontològics de gran valor científic, declarats Patrimoni Mundial per la UNESCO l'any 1992.

En conjunt, doncs, és un dels espais naturals bàsics i d'especial interès per a Catalunya, i conserva valors científics, paisatgístics i socioculturals únics al país.

	Superfície (ha)	%
Baix Camp	10862,23	35,35
Prades	2514,59	8,18
Vilaplana	2199,72	7,16
Arbolí	1575,71	5,13
la Febró	1477,10	4,81
Capafonts	1175,51	3,83
l'Albiol	1095,68	3,57
Alforja	416,92	1,36
l'Aleixar	392,48	1,28
la Selva del Camp	14,50	0,05
Conca de Barberà	10255,23	33,38
Montblanc	3523,17	11,47
Vimbodí	3311,26	10,78
Vilanova de Prades	2016,13	6,56
l'Espluga de Francolí	667,52	2,17
Vilaverd	377,53	1,23
Vallclara	359,61	1,17
Alt Camp	5085,03	16,55
Mont-ral	3113,99	10,13
Alcover	1412,90	4,60
la Riba	558,14	1,82
Priorat	3559,48	11,58
Cornudella de Montsant	2730,49	8,89
Ulldemolins	828,99	2,70
Garrigues	964,42	3,14
la Pobla de Cérvoles	825,16	2,69
el Vilosell	139,26	0,45

Taula 7: Superfície administrativa de les Muntanyes de Prades
Font: Departament de Territori i Sostenibilitat

Com veiem a la taula de superfícies, tot i que el Baix Camp i la Conca de Barberà es distribueixen bona part de la superfície de les Muntanyes de Prades amb més de 10.000 ha cadascuna, els municipis de Cornudella de Montsant (amb 2730,49 ha) i Ulldemolins (828,99 ha), també formen part d'aquest espai. En el cas de Cornudella de Montsant cal destacar l'especial protagonisme que té la zona propera al poble de Siurana i la serra de la Gritella.

Les Muntanyes de Prades són un conjunt de muntanyes i tossals que culminen en altiplans i cims que superen els 1.000 m, tots d'una gran complexitat orogràfica i tectònica. El límit meridional del massís és flanquejat per potents cingleres i altiplans. Pel que fa al sòls, cal dir que presenta una gran diversitat edàfica: als terrenys calcaris, els sòls són més o menys estables; a la zona de granits, molt fràgils.

L'Espai presenta una xarxa hidrogràfica complexa (Brugent, Montsant, Siurana, Glorieta i Francolí), amb una potent acció erosiva que ha estat el principal determinant de la formació d'aquestes muntanyes.

L'Espai Natural Protegit de les Muntanyes de Prades va ser incorporat al PEIN pel Decret 328/1992, pel qual s'aprova el PEIN. Aquest Espai va ser declarat per primera vegada com a LIC l'any 1997, ZEPA l'any 2005 i posteriorment va ser ampliat com a espai Natura 2000 mitjançant l'Acord del Govern 112/2006, de 5 de setembre, que aprova la xarxa Natura 2000 a Catalunya (DOGC 4735 de 6-10-2006).

En el conjunt de les muntanyes predominen els paisatges forestals. Fins als 900-1.000 m, dominen els alzinars i, per sobre d'aquesta altura, les rouredes seques i pinedes pi roig. La vegetació es caracteritza en gran part per les pinedes de pi blanc, pi roig, pinassa i pinastre, així com per les garrigues, boixedes, etc.

Entre la gran diversitat de comunitats, a les Muntanyes de Prades hi destaquen les úniques rouredes de roure reboll del Principat de Catalunya i la comunitat de salze de cingle endèmica de les muntanyes catalanes meridionals.

La diversitat d'hàbitats (boscos, conreus, cingleres, fons de valls, altiplans, etc.) fa que la fauna sigui especialment àmplia. És un lloc de superposició d'elements faunístics de caire pirinenc i centreeuropeu amb elements nord-africans, conjuntament amb el nucli principal d'espècies pròpiament mediterrànies i la presència d'endemismes o espècies rares.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Els ocells de les terres fredes tenen a Prades un lloc d'hivernada propici. És una àrea important de nidificació, on conflueixen espècies mediterrànies i d'altres de septentrionals que hi troben un dels seus límits meridionals.

Les comunitats de predadors són ben constituïdes i els seus representants força abundants: fagina, geneta, teixó, guineu, etc. Entre els mamífers típics dels boscos, cal assenyalar la presència de la musaranya petita, com a element aïllat de les poblacions europees. Les Muntanyes de Prades també són una àrea d'hivernada per al ratpenat de cova, amb poblacions d'alta densitat.

Pel que fa als peixos, aquests són representatius de la fauna mediterrània ibèrica i d'origen europeu, amb espècies com el barb de muntanya o la bagra. Finalment, cal afegir que les muntanyes de Prades són un excel·lent refugi per a algunes espècies d'amfibis i rèptils extramediterranis.

Són diversos els usos que es practiquen a les Muntanyes de Prades. Hi trobem l'aprofitament silvícola, acompanyat de la pastura, tot i que cada dia menor, i, a les zones més planeres, l'agricultura de secà, com l'olivera, la vinya i l'avellana. També hi trobem usos excursionistes, turístics i presència de boletaires entre altres activitats. L'Espai conté petits assentaments rurals, masies disperses i edificacions d'interès historicoartístic.

El 5,48% de la seva superfície és zona de caça controlada, i el 15,06 % figura en el Catàleg de forests d'utilitat pública (CUP) o té algun tipus de conveni amb ajuntaments o particulars

Usos del sòl	%
Boscos	72,21 %
Vegetació arbustiva i herbàcia	17,04 %
Terres agrícoles i àrees antròpiques	9,90%
Àrees talades o cremades	0,27 %
Aigües continentals	0,24 %
Roques, tarteres, glaceres, Coves	0,13 %

Taula 8: Usos del a les Muntanyes de Prades
Font: Departament de Territori i Sostenibilitat

Serra de Llaberia

La serra de Llaberia forma un nucli orogràfic complex, que uneix estructuralment les muntanyes de Prades i de Cardó. L'Espai presenta la particularitat d'acollir una notable diversitat de paisatges i, en especial, una excel·lent representació dels propis de les muntanyes calcàries de la Catalunya meridional, amb algunes àrees característiques de la muntanya silícia.

El conjunt de l'Espai és singular, principalment pels notables valors paisatgístics de la vegetació i de la fauna invertebrada.

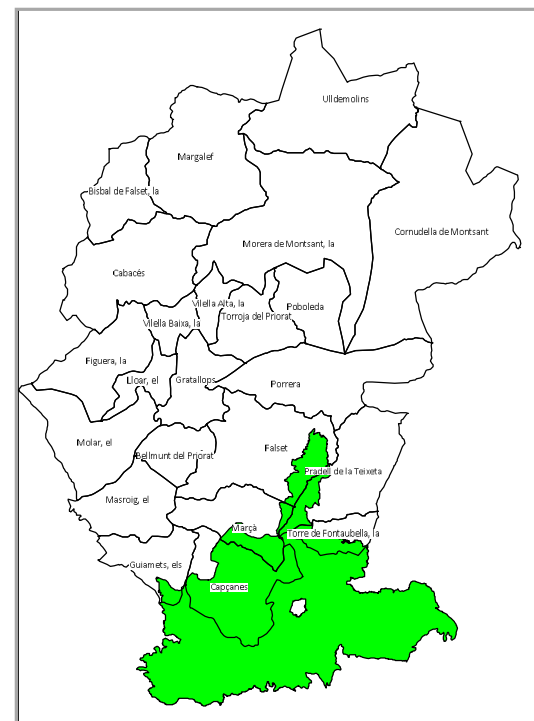

Figura 13: Mapa de l'espai PEIN Serra de Llaberia

Font: Elaboració pròpia amb bases del Departament de Territori i Sostenibilitat

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Llberia es caracteritza principalment pel seu notable relleu, pels valors de la vegetació, per la fauna invertebrada i per la vertebrada rupícola.

L'Espai Natural Protegit de la Serra de Llberia va ser incorporat al PEIN pel Decret 328/1992, pel qual s'aprovava el PEIN. Aquest Espai va ser declarat per primera vegada com a LIC el 1997 i com a ZEPA el 2005 i, posteriorment, va ser ampliat com a espai Natura 2000 mitjançant l'Acord del Govern 112/2006, de 5 de setembre, que va aprovar la xarxa Natura 2000 a Catalunya (DOGC 4735, de 6-10-2006).

Així mateix, mitjançant el Pla especial se'n va fer la delimitació definitiva. Aquest Pla complementa el règim normatiu bàsic de protecció establert pel PEIN amb determinacions específiques per a aquest Espai.

	Superfície (ha)	%
Priorat	3.483,55	33,66
Capçanes	1.923,64	18,59
Falset	431,68	4,17
Marçà	428,74	4,14
La Torre de Fontaubella	317,09	3,06
Pradell de la Teixeta	275,96	2,67
Els Guiamets	106,44	1,03
Ribera d'Ebre	3.481,53	33,64
Tivissa	3.481,53	33,64
Baix Camp	3.385,32	32,71
Pratdip	1.406,76	13,59
Coldejou	1.113,68	10,76
Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant	347,30	3,36
Vilanova d'Escornalbou	303,56	2,93
Mont-roig del Camp	214,03	2,07
TOTAL	10.350,40	100

Taula 9: Superfície administrativa de la Serra de Llberia
Font: Departament de Territori i Sostenibilitat

Com veiem a la taula, la superfície de l'Espai d'Interès Natural de la Serra de Llberia es reparteix gairebé a parts iguals per les tres comarques per on es distribueix el seu territori. Malgrat tot, mentre abraça part dels termes municipals de sis municipis del Priorat (**Capçanes, Falset, Marçà, La Torre de Fontaubella, Pradell de la Teixeta i els Guiamets**) i cinc pobles del Baix Camp (Pratdip, Coldejou, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, Vilanova

d'Escornalbou i Mont-roig del Camp) només afecta a un municipi de la Ribera d'Ebre (Tivissa) amb més de tres mil hectàrees només en aquesta població.

La seva gestió es realitza a través del **Consorci de la Serra de Llberia**. El Consorci és una entitat creada el 30 d'abril de 2004 amb l'objectiu de recuperar camins vells per a l'ús turístic, fer actuacions de conservació de les fonts naturals, fer actuacions de conservació de flora i fauna, actuacions de prevenció d'incendis forestals en col·laboració amb els ajuntaments i les ADF, d'educació ambiental i inserció sociolaboral.

En són membres l'Ajuntament de Capçanes, l'Ajuntament de Coldejou, l'Ajuntament de Marçà, l'Ajuntament de Pratdip, l'Ajuntament de Tivissa, l'Ajuntament de la Torre de Fontaubella i el Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya. Actualment l'equip del Consorci el conformen dos tècnics i una administrativa - secretària. A més, cal dir que des del Consorci es col·labora i es fan tasques a fins a un total de 12 municipis (amb els que no formen part del Consorci, s'hi han signat convenis de col·laboració). El Consorci porta a terme una gran quantitat d'actuacions, que deriven dels documents de planificació estratègica dels quals s'ha anat dotant al llarg dels darrers anys i que s'intenten anar executant, sempre en funció de les disponibilitats de finançament i recursos.

Els usos principals que hi ha a la Serra de Llberia són els aprofitaments silvícoles, els conreus de secà i les activitats cinegètiques. A Llberia hi ha edificacions agràries disperses pel territori i, per això, hi ha tot un conjunt de pistes forestals que el travessen; i també una carretera local que arriba al poble de Llberia.

El 8,44% de la superfície figura en el Catàleg de forests d'utilitat pública (CUP) o té algun tipus de conveni amb ajuntaments o particulars.

Usos del sòl	%
Bosc	57,93 %
Vegetació arbustiva i herbàcia	29,60 %
Terres agrícoles i àrees antròpiques	11,89 %
Roques, tarteres, glaceres, Coves	0,57 %
Aigües continentals	0,00 %

Taula 10: Usos del a la Serra de Llberia
Font: Departament de Territori i Sostenibilitat

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Les unitats de vegetació de l'Espai de Llaberia-Colldejou s'han d'incloure principalment dins els dominis de vegetació de l'alzinar típic i de l'alzinar muntanyenc, així com, per sobre dels 700 -800 m, de les rouredes submediterrànies de roure de fulla petita. A determinats indrets apareix un alzinar ric en plantes de la roureda.

Les pinedes de pinassa tenen una significació especial a les parts altes, dins el domini de la roureda. Són també freqüents, entre altres comunitats, les garrigues, els fenassars, les joncades, o la gatellada, que troba en aquestes terres el seu límit meridional, el murtrar a les parts més baixes, etc.

Per altra banda l'espai natural de la Serra de Llaberia conserva una rica i variada fauna essencialment mediterrània. Entre els ocells de més interès trobem l'àguila cuabarrada i el còlit negre. Entre els mamífers el gat salvatge, la geneta, la mostela, la fagina, el senglar, etc. Pel que fa a la fauna íctica, s'hi poden trobar espècies com el barb cua-roig o la madrilla. Cal remarcar, també, la diversitat i singularitat de la fauna invertebrada que es troba a la Serra de Llaberia.

Pel que fa a les formacions vegetals tenen un alt risc d'incendi forestal i algunes de les espècies florístiques i faunístiques que contenen són vulnerables a les transformacions.

El Consorci de la Serra de Llaberia. Un agent territorial actiu i dinàmic

Com s'ha comentat, el Consorci de la Serra de Llaberia és un agent actiu i amb vocació d'expansió en les seves activitats, sempre en benefici de l'espai que els és propi. Tot i que l'equip de treball del Consorci el conformen actualment només tres persones (dos tècnics i una administrativa - secretària), el Consorci porta a terme una gran tasca de gestió, conservació, dinamització i difusió de la Serra de Llaberia. Així, els seus principals objectius són els que es detallen tot seguit.

- Protecció, restauració i millora del patrimoni natural i cultural.
- Foment de l'aprofitament sostenible dels recursos naturals.
- Desenvolupament local per millorar les condicions de vida de la població.
- Inserció sociolaboral de persones en risc d'exclusió social.
- Educació ambiental i foment del turisme respectuós amb el medi ambient.
- Redacció d'un Pla Especial de Protecció del Medi Natural i del Paisatge.
- Gestió i obtenció de recursos i ajuts per assolir aquestes finalitats.

El Consorci no disposa d'una dotació pressupostària assignada, sinó que el seu finançament és anual, i la seva previsió inicial s'elabora en base a una aportació anual que realitzen els Ajuntaments consorciats i el Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM). A més d'aquestes aportacions, el Consorci intenta garantir el compliment dels seus objectius a través de vies de finançament externes en forma de subvencions i ajuts, ja siguin de la pròpia Generalitat de Catalunya, de la Diputació de Tarragona, de la UE (ajuts LIFE), o ajuts procedents de l'Obra Social de La Caixa.

A més, col·labora amb altres entitats per tal portar a terme activitats a la Serra. Així, per exemple, ha col·laborat estretament amb el Centre Tecnològic Forestal de Catalunya, en la promoció de la gestió forestal sostenible per a la producció de biomassa, i forma part de la Xarxa de Custòdia del Territori a través de la qual s'ha iniciat el programa de custòdia del territori que ha permès signar diversos acords de custòdia.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

En el mateix ordre de coses, destacar també la col·laboració que porta a terme amb les agrupacions de defensa forestal (ADF) dels 9 municipis, perifèrics, els propietaris forestals i els propietaris d'establiments vinculats amb el turisme i la venda de productes locals.

Com s'ha dit anteriorment, el Consorci intenta anar portant a terme les actuacions recollides en els documents de planificació estratègica dels que disposa i dels quals s'ha anat dotant al llarg dels darrers anys. Els documents marc de treball són els següents:

- Pla de Desenvolupament Econòmic Local (2009)
- Estratègia per promoure l'aprofitament energètic de la Biomassa forestal i agrícola (2014)
- Pla Estratègic d'aprofitament energètic de biomassa forestal (2011)
- Pla d'Acció per l'aprofitament de biomassa per a usos tèrmics al Priorat i a la Ribera d'Ebre

Així, d'aquests documents marc en deriven les principals línies d'actuació que s'estan portant a terme actualment:

- Tasques de conservació del medi ambient: A través d'ajudes puntuals de diferents organismes, i actuant en punts o municipis que ho sol·liciten, es realitzen tasques d'adequació o millora d'espais.
- Prevenció d'incendis forestals: Es fan millores en la xarxa viària estratègica, construcció o adequació de punts de reserva d'aigua i de franges de prevenció, etc. Es fa amb la col·laboració de Bombers i de les ADF.
- Gestió forestal sostenible: Es treballa colze a colze amb propietaris forestals per tal de que demanin l'ajut per a redactar el Pla Tècnic de Gestió i Millora Forestal per tal de que així aquests propietaris obtinguin ajudes per a portar a terme la gestió de les seves finques.
- **Empresa d'Inserció Sociolaboral i Serveis Ambientals de la Serra de Llaberia.** Empresa creada l'any 2009, promoguda pel propi Consorci (el qual n'és l'únic soci) i que presta serveis de diferent caire, sempre relacionats amb temes ambientals i forestals (treballs forestals, serveis

tècnics forestals, de manteniment de jardineria, trituració de restes, activitats d'educació ambiental, etc).

Aquesta empresa ha signat un conveni amb la **Cooperativa Les Atxes**, de Serveis d'Estalvi Energètic, cooperativa que ofereix la venda de biomassa a través del contracte d'estalvi energètic i que inclou un pack integral de serveis a mida del consumidor. Així, l'Empresa d'Inserció Sociolaboral i Serveis Ambientals de la Serra de Llaberia s'ha convertit en un proveïdor de biomassa de la Cooperativa, ja que la producció de biomassa s'ha convertit en un dels pilars d'aquesta entitat per millorar la resposta dels boscos enfront als incendis forestals.

- Foment del turisme. El Consorci porta a terme millora d'infraestructures (adequació de la xarxa de senders, senyalitzacions, etc), realitza accions de difusió, edita publicacions, etc. A més, participa de manera activa en les iniciatives territorials que han sorgit a la comarca per tal de valoritzar els valors del paisatge del Priorat (Carta del Paisatge, Carta Europea de Turisme Sostenible, Patrimoni Mundial de la UNESCO).
- En relació amb les comunitats de teixedes de l'espai, val a dir que el Consorci ha participat en el **projecte LIFE Taxus**, que té l'objectiu de millorar significativament les teixedes de Catalunya. A través d'aquest projecte, s'han identificat, inventariat i cartografiat la majoria dels boscos de teixos de Catalunya, sobretot en els terrenys forestals privats i també en terrenys públics. Actualment s'està treballant en acords de custòdia de les teixedes amb els propietaris, i en definir els plans de maneig i les seves accions a desenvolupar en cada àrea d'activitat.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Serres de Pradell - l'Argentera

Petit espai singular, situat al nord de la serra de Pradell - l'Argentera (prolongació septentrional del sistema Llaberia-Colldejou. Com es veu a la taula de superfícies, **només un municipi de la comarca té presència en aquest espai PEIN, Pradell de la Teixeta, amb 92,50 ha.**

	Superfície (ha)
Baix Camp	127,50
Duesaigües	65,00
Argentera, l'	62,50
Priorat	92,50
Pradell de la Teixeta	92,50
TOTAL	220,00

Taula 11: Superfície administrativa de les Serres de Pradell - l'Argentera
Font: Departament de Territori i Sostenibilitat

L'indret del coll de la Teixeta comprèn una àrea formada bàsicament per materials silícis. Les roques triàsiques, com els gresos del Buntsandstein, interromputs bruscament per la falla responsable de la Depressió de Marçà-Falset, formen relleus particulars d'especial interès paisatgístic. Així els espadats calcaris, blanquinosos, destaquen per sobre dels materials gresosos i esquistosos. Sobre aquests materials predominen els sòls relictos rojos o sòls fersial-lítics moderns (també rojos per rubefacció).

La presència d'exceptionals teixedes dins el domini de l'alzinar muntanyenc justifica plenament la inclusió d'aquest espai en el PEIN. La teixeda, sobre sòls sense carbonats, és una bosquina molt rara a casa nostra i ocupa una posició excepcional en aquestes terres, en canals i peus de rocams on troben refugi un bon nombre de plantes extramediterrànies.

El paisatge vegetal és caracteritzat per la presència de fragments d'alzinar típic, a les parts més baixes, i alzinar muntanyenc, junt amb brolles silícícoles, sovint arbrades amb pins. No hi són pas rars els pasturatges i gramenets propis dels sòls silícis.

Cal destacar el desenvolupament d'algunes comunitats rupícoles ben particulars de la zona, com és el cas de les comunitats pròpies dels replans i codines silícies (amb poblaments de petites plantes. Les roques silícies d'aquest espai serveixen una rica flora criptogàmica, amb algunes espècies de plantes inferiors molt rares a tot Catalunya.

Riu Siurana i planes del Priorat

El patrimoni natural i paisatgístic d'aquesta zona presenta un veritable mosaic de relleus, sòls, vegetació i colors. La orografia és accidentada, ofereix alguns punts culminants i privilegiats per tenir vistes de conjunt del mosaic de cultius, clars de bosc, marges de pedra seca, vores i bancals de vinyes i oliveres, barrancs i rierols. Són per tant, un reflex del paisatge antròpic modificat des de fa mil·lennis mitjançant tècniques ancestrals de cultiu sostenible.

	Superfície (ha)
Baix Camp	6,89
Arbolí	6,89
Priorat	2758,04
Bellmunt del Priorat	58
Cornudella de Montsant	32,42
Falset	1032,73
Gratallops	355,55
el Masroig	18,24
el Molar	36,48
la Morera de Montsant	13,13
Poboleda	26,02
Porrera	1116,49
Torroja del Priorat	68,98
Ribera d'Ebre	114,2
Garcia	114,2
TOTAL	2879,13

Taula 12: Superfície administrativa de l'espai Riu Siurana i planes del Priorat
Font: Departament de Territori i Sostenibilitat

Tot i que també altres comarques participen d'aquest espai (Ribera d'Ebre i Baix Camp), **la major part de la seva superfície es troba dins el Priorat, arribant a estendre's per deu municipis de la comarca (Porrera i Falset són els que disposen de major superfície catalogada, amb més de 1000 ha cadascun).**

El riu Siurana manté una vegetació de ribera ben conservada i estructurada, incloent-se en aquestes comunitats alguns hàbitats d'interès comunitari. És una zona de nidificació i caça per a l'àguila cuabarrada. També constitueix l'hàbitat d'espècies amenaçades, entre les quals destaca la llúdriga, el cranc de riu, i d'altres en franca regressió com el turó. A més s'hi troba interessant fauna ictiològica i ornitològica.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

LA XARXA NATURA 2000

L'objectiu de la xarxa Natura 2000 és garantir el manteniment (o el restabliment) en un estat de conservació favorable dels hàbitats i els hàbitats de les espècies en la seva àrea de distribució natural dins el territori de la UE.

La Directiva d'hàbitats estableix que s'han de conservar els espais de Natura 2000, però no estableix una figura de protecció concreta. A Catalunya, es protegeixen aquests espais mitjançant la inclusió en el Pla d'Espais d'Interès Natural tal com s'ha comentat en l'apartat anterior, així doncs, quan el Govern autonòmic les designa com a ZEC passen a formar part del PEIN.

La xarxa Natura 2000, al territori català, incorpora una sèrie d'ambients que fins a la seva desenvolupament havien estat representats, principalment els sectors agrícoles estèpics de ponent (especialment importants per a les aus estepàries com el sisó o la trenca), sectors de serralada litoral i prelitoral d'interès per l'àguila cuabarrada, o sectors marins d'interès per a la conservació de les praderies de posidònia i aus marines.

Superfície de Xarxa Natura 2000. Any 2013	
Superfície XN2000 comarcal	% comarcal respecte el total terrestre XN2000
25.406,95	2,59

Taula 13: Superfície de xarxa Natura 2000. Any 2013
Font: (Mayor Farguell, Febrer 2014)

Com es pot observar en la taula annexa, 25.406,95 ha de la superfície comarcal estan incloses en la Xarxa Natura 2000. Aquests espais apareixen detallats en el mapa de zonificació.

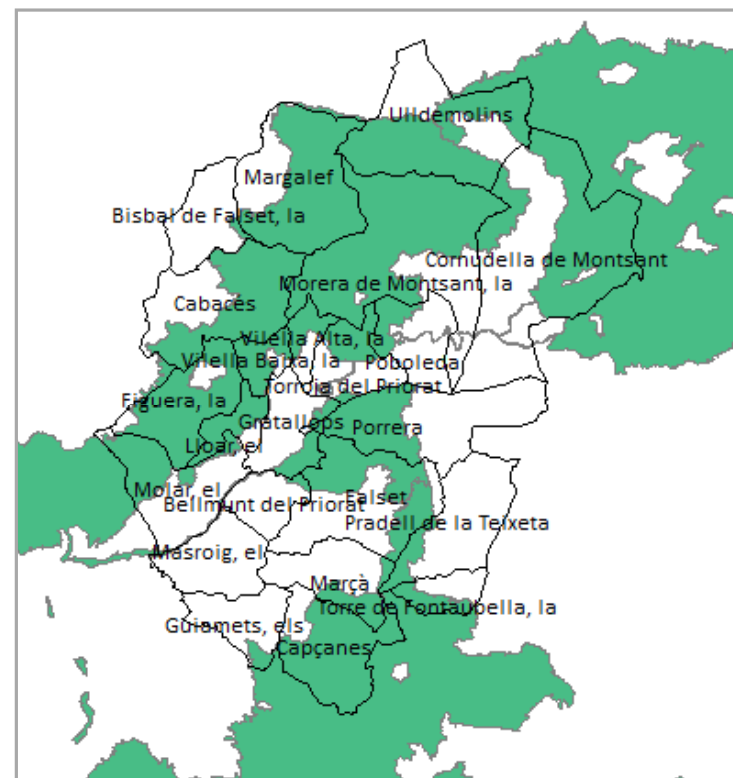

Figura 14: Àrees Xarxa Natura 2000 (LIC+ZEPA). Maig 2013
Font: Elaboració pròpia amb bases de l'ICC

ELS HÀBITATS CORINE I LA CONNECTIVITAT ECOLÒGICA

La consideració dels hàbitats és molt important per a la conservació de la biodiversitat, ja que s'ha evidenciat que qualsevol estratègia de conservació d'espècies requereix la conservació dels hàbitats on aquestes desenvolupen el seu cicle vital.

Per a l'anàlisi dels hàbitats (Mayor Farguell, Febrer 2014) s'han considerat els hàbitats definits en el Programa CORINE (Coordination of information on the environment) definits per l'Agència Europea de Medi Ambient. En concret, s'ha treballat amb la base cartogràfica CORINE Land Cover 2006 versió 16 (actualitzada a data 04/2012) que identifica 44 classes d'hàbitats diferents.

Cal dir que a la comarca s'han identificat 17 d'aquests 44 classes d'hàbitats. Entre ells cal destacar el gran nombre d'ha de bosc i de terrenys en transició a bosc que hi trobem (àrees de coníferes, bosc latifol-liat semi-natural, bosc mixt, vegetació esclerofil·la i arbustos en transició a bosc). Evidentment també notables són les superfícies d'hàbitats de vinya i d'altres cultius.

Hàbitats CORINE (ha)	
111. Superfícies de teixit urbà continu	46
112. Teixit urbà discontinu	98
211. Àrees agrícoles de secà	249
221. Vinyes	1733
222. Fruïters i plantacions de baies	2176
223. Oliveres	79
242. Cultius complexos	6950
243. Terrenys principalment agrícoles, amb importants àrees de vegetació natural	6955
311. Bosc latifol-liat semi-natural	1843
312. Àrees de bosc de coníferes	12423
313. Bosc mixt	1446
321. Associació de pastures naturals	19
323. Vegetació esclerofil·la	6158
324. Arbust en transició a bosc	9370
332. Roca nua	45
334. Àrees cremades	154
512. Masses d'aigua	106

Taula 14 Superfície d'hàbitats CORINE al Priorat (ha)
Font: (Mayor Farguell, Febrer 2014)

Els hàbitats d'interès comunitari (HIC) són una selecció dels hàbitats de la Unió Europea (UE). La seva conservació dins el territori de la UE es ha de garantir mitjançant la creació d'una xarxa d'espais protegits, la xarxa Natura 2000.

Actualment hi ha 198 hàbitats d'interès comunitari definits en la Unió Europea, relacionats amb l'annex I de la Directiva 97/62 / CE. Poden ser no prioritaris o bé prioritaris. Els HIC prioritaris (61 del total de 198) són els HIC la conservació dels quals suposa una especial responsabilitat per a la UE.

Superfície d'HIC (ha)					
No Prioritari	Prioritari	Total HIC	% Prioritari	Total HIC/Sup.Comarca (%)	Total HIC/Sup. HIC Cat. (%)
17.584,72	2.406,73	19.991,44	12,04	40,1	1,89

Taula 15: Superfície d'HIC (ha)
Font: (Mayor Farguell, Febrer 2014)

Nombre d'HIC (ha) ³					
No Prioritari	Prioritari	Total HIC	% Prioritari	Total HIC/Total HIC Com. Rurals (%)	Total HIC/Total HIC Cat. (%)
14	4	18	22,22	25,71	23,38

Taula 16: Nombre d'HIC (ha) *
Font: (Mayor Farguell, Febrer 2014)

Connectivitat ecològica

Tots els estudis realitzats en les últimes dècades per part dels principals organismes internacionals i europeus constaten que la fragmentació dels hàbitats és una de les causes principals de la pèrdua de diversitat biològica. La disrupció de els processos ecològics essencials, com és la connectivitat ecològica, comporta significatius costos socials i ambientals.

³ No apareixen aquells hàbitats d'interès comunitari que no estan representats en la Cartografia d'Hàbitats Interès Comunitari de Catalunya, ja sigui per no estar en superfície terrestre o per no disposar de superfície suficient.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

A Catalunya s'han dut a terme nombroses iniciatives locals per millorar la connectivitat ecològica, si bé la manca d'un marc de planificació global ha condicionat l'efectivitat de moltes d'aquestes. Existeix, així, una demanda social creixent d'instruments efectius per combatre els intensos processos de fragmentació territorial i ecològica que es donen al nostre territori.

Actualment a Catalunya s'està treballant en la redacció i elaboració del Pla Territorial Sectorial de la Connectivitat Ecològica de Catalunya (PTSCEC). Aquest és l'instrument de planificació sectorial que constituirà el marc normatiu i d'actuació en matèria de connectivitat ecològica per a Catalunya.

La finalitat última del PTSCEC és garantir el manteniment de la connectivitat ecològica a tot el territori de Catalunya i la seva zona marítima, i recuperar-la on sigui recomanable i possible, tenint en compte, també, la connectivitat amb els territoris veïns.

Superfície dels espais d'interès per a la connectivitat de Catalunya		
Ha	%	% respecte la superfície de la comarca
13.162,46	2,3	26,40

Taula 17: Superfície dels espais d'interès per a la connectivitat de Catalunya
Font: (Mayor Farguell, Febrer 2014)

Com es pot observar, un 26,40% de la superfície del Priorat (13.162,46 ha) està inclosa en els espais d'interès per a la connectivitat de Catalunya, i caldrà estar atent a la redacció definitiva del Pla Territorial Sectorial de la Connectivitat Ecològica de Catalunya (PTSCEC) per conèixer les actuacions que en derivaran en aquests espais.

EL PARC NATURAL DE LES MUNTANYES DE PRADES. EL FINAL D'UN PROCÉS?

Tot i que només dos municipis de la comarca formen part de l'espai PEIN de les Muntanyes de Prades (Cornudella de Montsant i Ulldemolins), el projecte de creació de Parc Natural d'aquest espai és un tema estratègic i que afecta a gran part de la comarca, ja que si aquesta declaració és produïda, la zona de Cornudella esdevindria el punt central i d'unió entre dos grans espais ENPE (la Serra de Montsant i les Muntanyes de Prades).

Tot i amb això, com s'apuntava anteriorment, el territori de les Muntanyes de Prades es troba, des de fa més d'una dècada, en un procés de debat i d'accions i converses a nivell polític, tècnic i social, sobre la conveniència o no de convertir-se en un Parc Natural. Ha estat i segueix, sent, però, un procés complex, ple d'acords i desacords, de consensos en alguns moments i de divergències en d'altres.

Així doncs, malgrat que el projecte de creació del Parc Natural de les Muntanyes de Prades es remunta a l'any 2001 i que la creació definitiva del Parc Natural de les Muntanyes de Prades figurava en les previsions del Departament de Medi Ambient i Habitatge (DMAH) en començar l'any 2005, a dia d'avui el projecte està aturat i a l'espera d'una represa que confirmi la seva creació definitiva.

A mitjans d'octubre de 2006 el llavors conseller de Medi Ambient i Habitatge, Francesc Baltasar, va presentar, davant dels alcaldes dels vint-i-dos municipis afectats i diverses entitats ecologistes, l'Avantprojecte del futur Parc Natural de les Muntanyes de Prades i Poblet, que havia d'abraçar un territori d'aproximadament 36.830 ha.

L'avantprojecte presentat preveia que el parc conservés les figures de Parc Natural d'Interès Nacional (PNIN) de la vall del monestir de Poblet i de la reserva natural parcial del barranc de la Trinitat, ja existents. A més, es proposava la declaració de dues reserves més: la del Tossal de la Baltasana i la de l'altiplà del Motllats. Una junta rectora – administracions competents, organitzacions i sectors socials implicats –, un consell de cooperació i una unitat tècnica de gestió havien de ser els responsables de gestionar el parc.

El parc havia d'integrar, també, l'antic campament militar dels Castillejos, recollint una petició dels ajuntaments d'Arbolí, Vilaplana, Alforja i Febró, als quals pertanyen les 700 ha d'aquest deteriorat enclavament militar.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Malgrat tot, una vegada presentat l'avantprojecte, l'Agrupació de Municipis de les Muntanyes de Prades, formada per vuit ajuntaments ubicats al cor del territori del futur parc, formada bàsicament per municipis del Baix Camp, es van mostrar "sorpresos" per la falta de diàleg de la Generalitat, malgrat que prèviament s'havia arribat al compromís de consensuar el plantejament del Parc entre totes les parts afectades.

Els alcaldes de l'Agrupació de Municipis de les Muntanyes de Prades temien que la denominació de "Poblet" provoqués desequilibris i deixés la seva zona en un segon pla.

Per contra, des dels municipis de la Conca de Barberà es creia que el nom de "Poblet" permetria ubicar millor la zona en un entorn conegut mundialment, pel fet d'haver estat declarat patrimoni de la Humanitat per la UNESCO.

Val a dir, també, que els representants de l'Associació d'Amics del Paratge Natural de Poblet, van declarar en un manifest el temor que el model del futur parc comportés el desmantellament de la junta rectora del PNIN de Poblet. Segons ells, el PNIN de Poblet havia aconseguit els últims anys un notable nivell de gestió amb personal, infraestructura i pressupost i destacaven la importància que l'espai disposés d'una gestió diferenciada respecte de la resta del parc.

Tots aquests desacords i desavinences han mantingut aturat el projecte durant més de set anys. Després de tot aquest temps, però, el 19 de febrer de 2014, el Conseller de Territori i Sostenibilitat va anunciar a la Comissió de Territori i Sostenibilitat del Parlament que la proposta per declarar parc natural de les Muntanyes de Prades es materialitzaria en el període 2014-2017. Segons el Departament, però, els projectes hauran d'anar acompanyats d'una estratègia de recuperació que garanteixi la gestió solvent i adequada dels futurs parcs i hauran de comptar amb un ampli consens territorial, polític, institucional i social.

Com es pot veure a partir de la cronologia dels fets, la declaració del Parc Natural de les Muntanyes de Prades ha comportat, tradicionalment, certs desacords que han dificultat que aquest procés avancés amb fermesa i que això en possibilités la seva declaració. També les dificultats per a la disposició de pressupost a causa de la crisi econòmica hi van tenir un paper important.

Amb tot, a partir d'ara caldrà treballar per a l'acord social i polític, per a crear les condicions necessàries per a una correcta gestió de l'espai natural i per garantir la correcta cohabitació entre la gent del territori i els requeriments i compromisos que comporta l'existència d'un espai protegit.

1.2.7 Els incendis forestals. El principal factor de risc

Per altra banda, i en un altre ordre de coses, cal incidir en la problemàtica i risc d'incendis de les àrees forestals de la comarca. Així, com s'observa en el mapa de municipis amb alt risc d'incendi, la major part dels municipis de la comarca del Priorat estan catalogats com d'alt risc d'incendis segons els barems marcats pel Decret 64/1995, de 7 de març, pel qual s'estableixen mesures de prevenció d'incendis forestals. Els únics que no ho estan són: els Guiamets, la Vilella Alta i la Vilella Baixa.

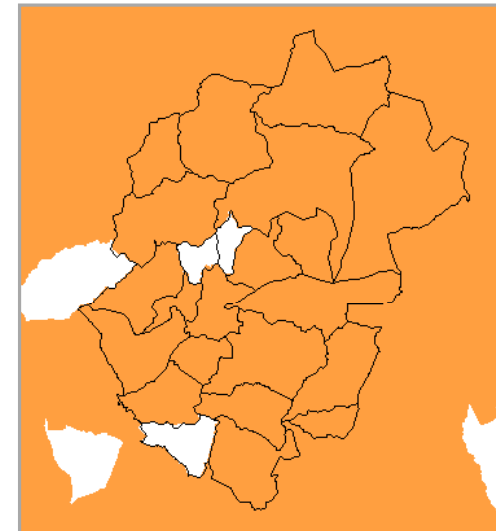

Figura 15: Municipis amb alt risc d'incendi forestal

Font: Elaboració pròpia amb bases del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural

El clima mediterrani caracteritzat especialment per un règim de dèficit hídric, amb pluges estacionals però amb una persistent manca de precipitacions durant la part càlida de l'any, comporta un alt risc d'incendis. Val a dir, a més a més, que el propi clima mediterrani comporta que el fullatge dels arbres i arbustos es mantingui viu tot l'any. Aquest fet sumat a les sequeres sovintejades ara esmentades multiplica la problemàtica.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Deixant de banda les qüestions més purament geogràfiques i climàtiques, cal destacar, també, que l'abandonament de conreus en alguns municipis ha comportat un creixement descontrolat del bosc i un augment de la massa forestal, aspecte que suma un nou component de perillositat al que ja suposa la qüestió climàtica.

Finalment cal destacar que la dificultat d'accés a certes zones del territori per la seva orografia muntanyosa i escarpada fa, en alguns casos i situacions, molt difícil la lluita contra el foc. Ens trobem, doncs, amb un territori complex en quant al perill d'incendis, un territori que ha patit i pateix sovint els seus efectes. Amb tot, tant els ajuntaments com l'administració, com entitats de defensa forestals, prenen mesures i treballen per minimitzar el risc.

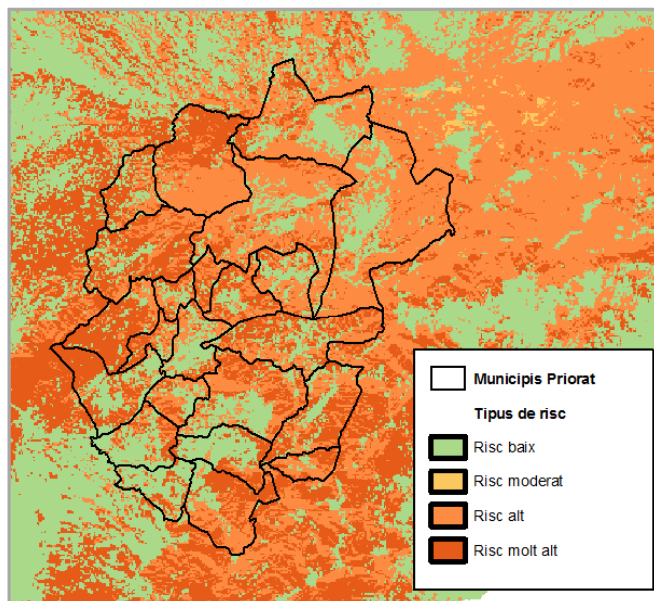

Figura 16: Mapa de perill bàsic d'incendi forestal

Font: Elaboració pròpia amb bases del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural

Tal com vèiem en el mapa de municipis amb alt risc d'incendi forestal, la major part dels municipis de la comarca pateixen un marcat risc d'incendis forestals. Si volem analitzar aquest factor de risc a major detall, podem fer referència al mapa de perill bàsic d'incendi forestal.

Val la pena destacar que a pobles com els Guiamets, Marçà i el Masroig les zones amb alt o molt alt risc d'incendi són relativament petites i puntuals. Bona part d'aquests municipis tenen importants extensions de territori conreat o urbanitzat, amb la conseqüent disminució del risc d'incendi forestal. Tret dels pobles esmentats, però, veiem que la resta de municipis tenen un altíssim percentatge del seu terme municipal dins de la zona d'alt o molt alt perill d'incendi forestal, destacant, sobretot, els municipis situats més a l'oest i nord-oest i sud i sud-est de la comarca.

Així doncs, la Bisbal de Falset, Cabacés, la Figuera, Margalef, Capçanes i la Torre de Fontaubella es troben en una situació molt delicada i els incendis forestals que es produeixen regularment en són una bona mostra. Cal remarcar que aquests municipis, a més a més de tenir una àmplia part del terme en zona de perill d'incendi, aquest perill hi és molt alt.

En l'apartat 13.6 BOMBERS, PROTECCIÓ CIVIL I SEGURETAT CIUTADANA, s'aporten dades sobre les actuacions portades a terme pel cos de bombers a la comarca.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

CARTA DEL PAISATGE
DEL PRIORAT

2. LA IMPORTÀNCIA I EL VALOR DEL PAISATGE AL PRIORAT

El paisatge de la comarca del Priorat aglutina tota una sèrie d'elements amb alt valor natural i també simbòlic, i esdevé alhora un fidel reflex de les activitats que en ella tradicionalment s'hi han desenvolupat. Val a dir que entenem el *paisatge* com un conjunt del territori, on s'hi integren aquests elements naturals, els físics, els culturals i l'activitat humana.

Així, en el cas del Priorat, com remarca el Volum I ("Diagnosi de les Tendències del Paisatge) de la Carta del Paisatge del Priorat, els paisatges del Priorat són "una expressió de la seva identitat". Una identitat que ve definida en gran part la modelació, transformació i conservació d'un territori que els propis habitants de la zona han portat a terme al llarg de la seva història, lligada al món del vi i a les activitats vitivinícoles (la CULTURA DEL VI). Aquest concepte, conjuntament amb els conceptes NATURA i PATRIMONI, conformen la base del desenvolupament sostenible que s'està, i es vol seguir, impulsant a, i des de, la comarca.

Un desenvolupament que passa pel respecte i potenciació dels espais naturals, els conreus tradicionals i el patrimoni històric i arquitectònic dels seus municipis. Aquests elements són els que acaben configurant l'emblemàtic, característic, simbòlic i diferenciat paisatge del Priorat, que des de diverses instàncies i entitats es vol valoritzar i preservar. Un paisatge que es pot definir com a "*paisatge cultural agrícola de muntanya mediterrània*".

Així, les iniciatives que s'han impulsat recentment amb aquests objectius de posada en valor i conservació d'aquest paisatge tan identitari són les següents.

CARTA DE PAISATGE DEL PRIORAT

Impulsada pel Consell Comarcal del Priorat, amb els objectius de protegir, ordenar, gestionar, millorar i valoritzar els paisatges de la comarca, com a elements identitaris que conformen la base del desenvolupament local que es vol potenciar en aquest territori. Les cartes del paisatge són instruments de concertació d'acords entre agents d'un territori per tal de promoure accions i estratègies de millora i valoració del paisatge, i compten amb el seguiment de l'Observatori del Paisatge, que vetlla perquè siguin coherents amb el catàleg de paisatge del seu àmbit d'actuació (en aquest cas, el Catàleg de Paisatge del Camp de Tarragona).

Des dels primers treballs de redacció de la Carta (2004) i el primer document de Diagnosi (2006), el procés d'elaboració comportà un intens treball de mediació i concertació, amb la participació de múltiples institucions públiques i privades i administracions. El 4 d'octubre de 2012 culminà aquest procés amb la presentació del Pacte pel Paisatge del Priorat. En aquest document d'acords, més de cent agents impulsors, entre entitats, associacions i particulars, es comprometen públicament a treballar per a millorar la qualitat del paisatge.

Així, la Carta del Paisatge del Priorat esdevé "un full de ruta per l'aplicació de noves conductes i pautes d'intervenció en el paisatge basades en el reconeixement del seu caràcter com a bé d'interès col·lectiu que dinamitza el desenvolupament econòmic i cultural de la comarca" i "un instrument útil de concertació d'estratègies a favor del paisatge de la comarca amb la finalitat d'afavorir que en les decisions que s'adoptin sobre el territori i el paisatge per part dels poders públics, hi participin els ciutadans, els agents econòmics, els professionals que intervenen o tenen un bon coneixement del territori, així com els col·lectius de defensa del medi ambient i les entitats de conservació i custòdia del territori" (Limonium Societat d'Actuacions Ambientals, S.L. i Estudi DTUM, 2011).

D'aquesta manera, alguns dels compromisos pactats foren, entre d'altres, crear els mecanismes per a seguir la transformació del paisatge; a dinamitzar àrees d'especial interès paisatgístic; a proveir-se d'instruments normatius; o a impulsar la candidatura del Priorat com a Patrimoni de la Humanitat.

jaumbages | Planificació estratègica
i desenvolupament local

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

CANDIDATURA DEL PRIORAT COM A PATRIMONI MUNDIAL DE LA UNESCO

En un principi, la gran impulsora d'aquesta candidatura fou l'associació PRIORITAT, nascuda el 2007, i que aglutina el teixit socioeconòmic i cultural del Priorat a l'entorn dels valors del *paisatge cultural agrícola de muntanya mediterrània* de la comarca. L'entitat compta també amb suports del món polític i acadèmic.

D'acord amb la importància estratègica i amplitud territorial d'aquest procés, les institucions de la comarca han recolzat i assumit compromisos en aquest sentit. Així, actualment, és la **Taula a Tres Bandes** (formada pel Consell Comarcal del Priorat, la Diputació de Tarragona i Prioritat) la que treballa de manera corrdinada en la consecució d'aquest gran objectiu.

La Llista del Patrimoni Mundial reconeix els béns que la UNESCO considera que tenen un valor universal excepcional en base a criteris específics per a cada categoria. La categoria de "paisatges culturals" inclou aquells espais que il·lustren la interacció entre l'home i la natura al llarg de la història, i en cas del Priorat acabaria sent un reconeixement a un model agrícola que sap harmonitzar la tradició agrària de la Mediterrània encara viva, i la innovació i creativitat amb projecció de futur.

Tal com es descriu des de la pròpia associació, *"el procés de candidatura a la UNESCO implica un seguit de requisits i d'acompliment de protocols, tant acadèmics com institucionals i de compromisos de gestió"*.

Un primer gran pas en aquest procés fou la declaració institucional del Parlament de Catalunya donant suport a la candidatura del Priorat l'abril de 2012. Posteriorment, el maig de 2013, la Generalitat de Catalunya donà el vistiplau a l'avantprojecte que fonamenta les bases del dossier definitiu, i va defensar la inclusió de la candidatura a la llista indicativa de l'Estat Espanyol, davant del Consejo del Patrimonio Histórico del Ministerio de Cultura, de Madrid.

La inscripció en aquesta llista es va produir el novembre de 2013, fet que es esdevenia el darrer pas previ a la presentació a la Convenció del Patrimoni Mundial.

A data de redacció d'aquesta diagnosi, s'està avançant en la redacció del dossier definitiu de la Candidatura, requisit indispensable que la UNESCO requereix als tots els aspirants a Patrimoni Mundial.

EUROPARC España

CARTA EUROPEA DE TURISME SOSTENIBLE

La Carta Europea de Turisme Sostenible en Espais Naturals Protegits (CETS) és una iniciativa de la Federació EUROPARC que té com a objectiu global promoure el desenvolupament del turisme en clau de sostenibilitat en els espais naturals protegits d'Europa. La CETS és un mètode i un compromís voluntari per aplicar els principis de turisme sostenible, orientant als gestors dels espais naturals protegits i a les empreses a l'hora de definir les seves estratègies de forma participada.

En el cas del Priorat, a través de l'ens impulsor (el Parc Natural de la Serra de Montsant), s'ha cregut convenient que tota la comarca sigui susceptible d'adhesió a la Carta i per tant se la reconegui com a àrea d'influència, ja que d'aquesta manera s'integra aquesta adhesió a la resta d'iniciatives que s'estan impulsant a la comarca i des de la comarca en aquest sentit, com la Carta del Paisatge o la sol·licitud perquè el paisatge del Priorat formi part del Patrimoni Mundial de la UNESCO, promoguda per l'associació Prioritat.

El procés d'adhesió a la Carta va començar el novembre de 2014, amb el suport del Patronat de Turisme de la Diputació de Tarragona, i amb el recolzament tècnic del Parc Científic i Tecnològic de Turisme i Oci de Catalunya, vinculat a la Universitat Rovira i Virgili. De fet, ja al novembre es va constituir el Grup de Treball que integra a diverses entitats representatives dels principals sectors de la comarca.

A data de redacció del present document s'està en procés de tancar la constitució del Fòrum Permanent, que esdevindrà un ens de participació on els agents públics i privats, associacions o també particulars, que hi tinguin interès i ho considerin oportú poden aportar la seva visió en el procés de definició la CETS del Priorat. D'aquesta manera doncs, és important destacar que no hi ha un model estàndard de Carta sinó que cada zona, a través d'aquestes eines de participació defineix i dibuixa el seu propi full de ruta, i per tant el procés en conjunt esdevé una gran oportunitat perquè el territori defineixi el model de turisme a desenvolupar a la comarca.

Un cop tancada la constitució del Fòrum Permanent, es preveu tenir enllestida la diagnosi i el pla d'acció abans que acabi l'any 2015. D'aquesta manera, a final d'any es podria presentar la sol·licitud a EUROPARC, durant la primavera del 2016 es podria

jaumbages | Planificació estratègica
i desenvolupament local

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

començar la fase d'auditoria, i ja durant el mateix any 2016 es podria aprovar finalment la candidatura.

Aquesta acreditació tindria dues vessants, ja que en una primera fase la rebria el propi Parc Natural de Montsant i, en una segona fase, serien les empreses del territori les que podrien rebre el certificat. Els propis impulsors d'aquesta iniciativa destaquen, com a avantatge, que aquesta acreditació permetria al Priorat formar part d'una xarxa de territoris amb similars característiques, dinàmiques i valors, i accedir a mercats turístics molt sensibles en relació al territori i a la sostenibilitat d'aquest territori i de les seves activitats.

WORKSHOP AL PRIORAT DEL MÀSTER EN INTERVENCIÓ I GESTIÓ DE PAISATGE I DEL PATRIMONI (UAB)

Coincidint amb la candidatura del Priorat com a Patrimoni Mundial de la UNESCO, i impulsat per la pròpia associació PRIORITAT, des del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), s'han portat a terme diverses edicions del *workshop* a la comarca, relatives al Màster en Intervenció i Gestió del Paisatge i del Patrimoni. Es tracta d'un programa d'especialització professional creat l'any 2000, arrel de l'aprovació del Conveni Europeu del Paisatge amb la intenció de contribuir a la seva implementació a Europa.

El màster té com a objectiu la formació d'experts habilitats per a integrar-se i dirigir equips multidisciplinars que desenvolupin projectes d'intervenció i gestió del paisatge orientats vers els principis i ambicions que el Conveni representa.

La Universitat Autònoma de Barcelona, a través del màster en Intervenció i Gestió del Paisatge i el Patrimoni, és soci fundador d'UNISCAPE, la Xarxa Europea d'Universitats per a la Implementació del Conveni Europeu del Paisatge. UNISCAPE desenvolupa projectes conjunts de formació, investigació i sensibilització sobre temes de paisatge en el context europeu i constitueix una plataforma de coneixement de la qual es beneficien els alumnes del programa.

Així, l'any 2010 es va realitzar la primera edició d'aquests tallers, que han aconseguit una acceptació notable entre la comunitat acadèmica, que els ha permès tenir continuïtat en el temps.

En resum...

El paisatge constitueix un recurs patrimonial comú de tots els ciutadans i és un element fonamental per aconseguir l'equilibri emocional i la sostenibilitat ambiental, econòmica, cultural i social d'un territori.

El Priorat, com ja hem vist, compta amb una sèrie de paisatges expressió de la biodiversitat present i del llegat de la seva història. Són un recurs crucial per al seu futur desenvolupament.

El paisatge és un element que al Priorat pren una dimensió especial degut a la voluntat de la pròpia gent del territori de donar-li un protagonisme que no té en altres zones. És l'element fonamental i transversal d'una estratègia de desenvolupament econòmic i social que ha adoptat la gent de la comarca.

Els habitants del Priorat tenen clar que el seu paisatge és el resultat de l'acció de factors naturals i culturals i, sobretot, que constitueix un element essencial per al benestar individual i social, un element important per a la qualitat de vida de la gent. És, en definitiva, un element important d'interès general en els àmbits cultural, ecològic, mediambiental i social i que constitueix una font de recursos favorable a l'activitat econòmica.

Cal, doncs, que el Priorat segueixi integrant el paisatge en les polítiques d'ordenació del territori, d'urbanisme i en les polítiques cultural, mediambiental, agrícola, social i econòmica, així com en les altres polítiques que hi puguin tenir un efecte directe o indirecte. Les iniciatives explicades en aquest apartat i l'esforç que estan fent institucions, entitats i gent a nivell individual per assolir els diversos objectius que es proposen en cadascun dels projectes, són un exemple de la transcendència que des de el Priorat es dona al paisatge com a element d'identitat per una banda i amb capacitat de dinamitzar econòmica i socialment la comarca.

3. DEMOGRAFIA

3.1. EVOLUCIÓ I DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ

El Priorat és, segons dades de 2014, la tercera comarca menys poblada de Catalunya, amb 9.550 habitants. Només l'Alta Ribagorça (amb 3.873 habitants) i el Pallars Sobirà (amb 7.220) tenen menys població.

Com es pot veure en el quadre següent, relatiu a l'evolució de la població per municipis i des de 1996, actualment la comarca està immersa en un període de pèrdua continuada de població, que en molts municipis es va iniciar anteriorment a l'any 2011. Ja a partir d'aquell any, la tendència general en tots ells (a excepció de el Masroig, Porrera i la Vilella Baixa) ha estat la pèrdua de forma més o menys evident de població.

D'aquesta manera doncs, aquestes dades fan palès que la lleu recuperació demogràfica viscuda durant gairebé la pràctica totalitat de la primera dècada del 2000 (i arribant a les xifres màximes de 2011), deguda en gran mesura pel dinamisme del sector vitivinícola a la comarca, ha arribat a la seva fi i actualment la població ha tornat a retrocedir fins a xifres de fa 10 anys.

	Evolució de la població per municipis 1996-2013									
	1996	2001	2006	2011	2013	% variació 96-01	% variació 01-06	% variació 06-11	% variació 11-13	Global 96-2013
Bellmunt del Priorat	303	308	324	337	313	1,65%	5,19%	4,01%	-7,12%	3,30%
Bisbal de Falset, la	245	252	266	225	219	2,86%	5,56%	-15,41%	-2,67%	-10,61%
Cabacés	340	344	342	340	333	1,18%	-0,58%	-0,58%	-2,06%	-2,06%
Capçanes	409	409	408	420	415	0,00%	-0,24%	2,94%	-1,19%	1,47%
Cornudella de Montsant	881	860	979	1026	983	-2,38%	13,84%	4,80%	-4,19%	11,58%
Falset	2.504	2.518	2.717	2.952	2.883	0,56%	7,90%	8,65%	-2,34%	15,14%

	Evolució de la població per municipis 1996-2013									
	1996	2001	2006	2011	2013	% variació 96-01	% variació 01-06	% variació 06-11	% variació 11-13	Global 96-2013
Figuera, la	123	120	165	133	108	-2,44%	37,50%	-19,39%	-18,80%	-12,20%
Gratallops	221	233	246	264	250	5,43%	5,58%	7,32%	-5,30%	13,12%
Guiamets, els	302	301	330	322	297	-0,33%	9,63%	-2,42%	-7,76%	-1,66%
Lloar, el	133	116	111	119	113	-12,78%	-4,31%	7,21%	-5,04%	-15,04%
Marçà	611	603	653	638	616	-1,31%	8,29%	-2,30%	-3,45%	0,82%
Margalef	132	129	128	115	110	-2,27%	-0,78%	-10,16%	-4,35%	-16,67%
Masroig, el	524	515	538	562	564	-1,72%	4,47%	4,46%	0,36%	7,63%
Molar, el	280	291	302	305	298	3,93%	3,78%	0,99%	-2,30%	6,43%
Morera de Montsant, la	184	170	165	164	158	-7,61%	-2,94%	-0,61%	-3,66%	-14,13%
Poboleda	336	339	353	383	362	0,89%	4,13%	8,50%	-5,48%	7,74%
Porrera	444	467	488	468	469	5,18%	4,50%	-4,10%	0,21%	5,63%
Pradell de la Teixeta	232	191	178	204	191	-17,67%	-6,81%	14,61%	-6,37%	-17,67%
Torre de Fontaubella, la	83	129	134	140	127	55,42%	3,88%	4,48%	-9,29%	53,01%
Torroja del Priorat	129	140	142	171	166	8,53%	1,43%	20,42%	-2,92%	28,68%
Ulldemolins	494	491	508	449	435	-0,61%	3,46%	-11,61%	-3,12%	-11,94%
Vilella Alta, la	133	123	121	140	131	-7,52%	-1,63%	15,70%	-6,43%	-1,50%
Vilella Baixa, la	169	179	198	210	215	5,92%	10,61%	6,06%	2,38%	27,22%
Priorat	9212	9228	9.796	10087	9.756	0,17%	6,16%	2,97%	-3,28%	5,91%

Taula 18: Evolució de la població per municipis 1996-2013
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

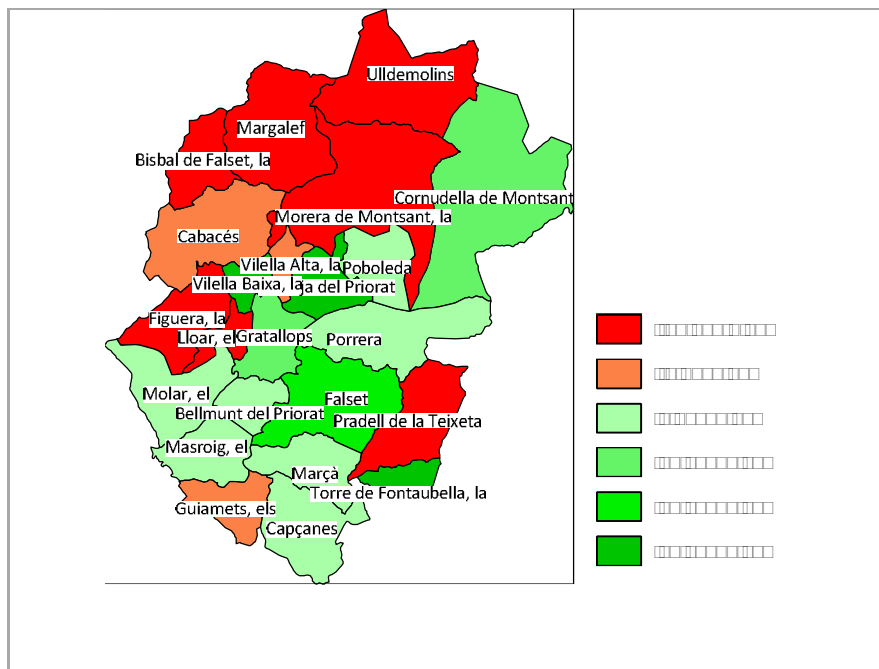

Figura 17: Mapa d'evolució de la població per municipis 1996-2013 (%)

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Habitants. Priorat. Sèrie temporal			
Any	Homes	Dones	Total
2014	4976	4574	9550
2013	5108	4648	9756
2012	5222	4749	9971
2011	5259	4828	10087
2010	5281	4864	10145
2009	5229	4795	10024
2008	5135	4734	9869
2007	5092	4693	9785
2006	5107	4689	9796
2005	5015	4650	9665
2004	4887	4634	9521
2003	4800	4535	9335
2002	4792	4527	9319
2001	4703	4525	9228
2000	4637	4492	9129
1999	4631	4513	9144
1998	4609	4510	9119

Taula 19: Habitants. Priorat. Sèrie temporal

Font: Idescat. Padró municipal d'habitants

En la taula que mostra la sèrie temporal d'evolució del nombre d'habitants de la comarca es veu de manera molt clara l'augment lineal de població viscuda any a any durant la primera dècada del 2000 i com **a partir del pic de població enregistrat l'any 2010, la població comença a retrocedir i retorna a dades de 2004.**

Tot i amb això, si es fa un anàlisi a major perspectiva, tenint en compte l'evolució des de l'any 1996 (o 1998 si observem el gràfic que es presenta tot seguit), la comarca presenta xifres positives, de creixement demogràfic, a nivell global i també en la majoria de municipis.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

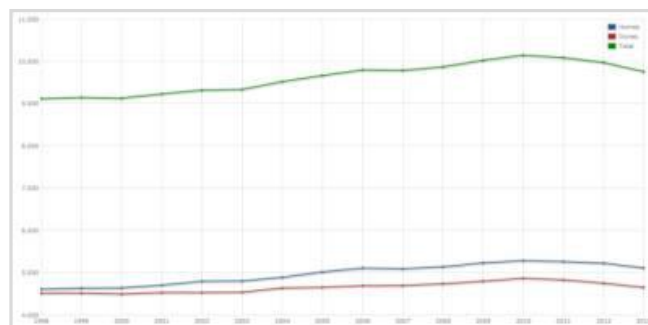

Figura 18: Padró municipal d'habitants per sexe. Priorat. 1998-2013
Font: Idescat

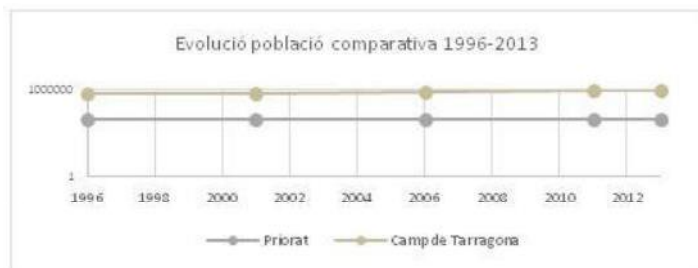

Figura 19: Evolució població comparativa Priorat – Camp de Tarragona 1996-2013
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Si s'analitza el comportament a nivell de municipis de manera recent, podem apreciar com durant el darrer trienni, els municipis que més població han perdut han estat la Figuera (un -18,80%), la Torre de Fontaubella (-9,29%) i els Guiamets (amb un -7,76%). Tot i amb això cal dir que en el cas de la Figuera, les recents dades de població de 2014 li confirmen un nou augment de població, que en canvi no es produeix en els altres dos municipis, que continuen perdent població.

Si obrim el període des de l'any 1996 podem constatar que els municipis amb major pèrdua de població han estat Pradell de la Teixeta, el Lloar i Margalef.

En el cas oposat, els municipis que han viscut un major increment de població durant el període 1996-2013 han estat la Torre de Fontaubella amb un augment del 53,01%, passant de 83 a 127 habitants), Torroja del Priorat (amb un 28,68%, passant de 129 a 166 habitants) i la Vilella Baixa (amb un augment del 27,22%, passant de 169 habitants a 215). Si tenim en compte les últimes xifres disponibles de 2014, veiem com la Torre de Fontaubella manté aquestes dades (perd un habitant), però els altres dos municipis viuen un retrocés puntual de població.

Habitants. Distribució per municipis. Any 2014			
Municipi	Homes	Dones	Total
Bellmunt del Priorat	156	151	307
Bisbal de Falset, la	119	97	216
Cabacés	163	163	326
Capçanes	203	208	411
Cornudella de Montsant	509	445	954
Falset	1429	1409	2838
Figuera, la	66	52	118
Gratallops	129	114	243
Guiamets, els	134	158	292
Lloar, el	58	52	110
Marçà	316	295	611
Margalef	65	43	108
Masroig, el	283	251	534
Molar, el	160	133	293
Morera de Montsant, la	94	63	157
Poboleda	195	166	361
Porrera	253	208	461
Pradell de la Teixeta	81	100	181
Torre de Fontaubella, la	67	59	126
Torroja del Priorat	89	71	160
Ulldemolins	230	182	412
Vilella Alta, la	70	59	129
Vilella Baixa, la	107	95	202
Priorat	4976	4574	9550

Taula 20: Habitants. Distribució per municipis. Any 2014
Font: Idescat. Padró municipal d'habitants

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Pel que fa als municipis de major població de la comarca, aquests continuen sent els mateixos de l'any 1996: Falset que és l'únic que supera els 2.000 habitants, Cornudella de Montsant, Marçà, Masroig i Porrera.

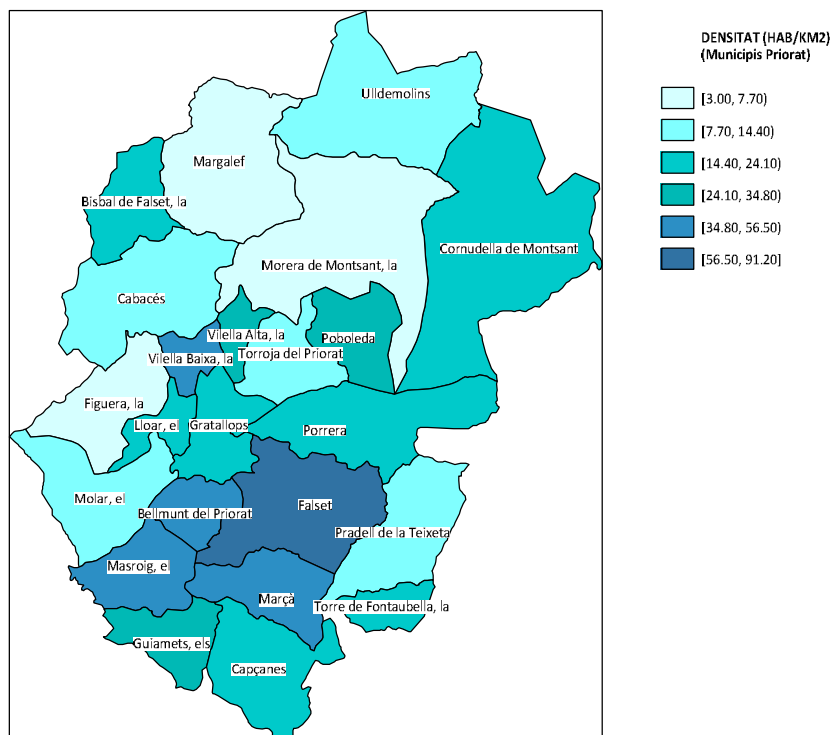

Figura 20: Densitat de població. 2013
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Municipi	Densitat (hab./km2)	Municipi	Densitat (hab./km2)
Bellmunt del Priorat	35,3	Masroig, el	36,4
Bisbal de Falset, la	15,5	Molar, el	13,1
Cabacés	10,6	Morera de Montsant, la	3
Capçanes	18,5	Poboleda	25,9
Cornudella de Montsant	15,5	Porrera	16,3
Falset	91,2	Pradell de la Teixeta	8,7
Figuera, la	5,8	Torre de Fontaubella, la	17,9
Gratallops	18,5	Torroja del Priorat	12,6
Guiamets, els	24,5	Ulldemolins	11,4
Lloar, el	17	Vilella Alta, la	25,4
Marçà	38,4	Vilella Baixa, la	38,3
Margalef	3,2	Priorat	19,6

Taula 21: Densitat de població per municipi 2013
Font: Idescat

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

3.2. ESTRUCTURA DE LA POBLACIÓ

Si s'observa la piràmide de població de la comarca, on es mostren les xifres de població per grups quinquennals i sexe de l'any 2012, es pot comprovar el notable envelliment d'aquesta població.

La base de la piràmide, on es representen els grups més joves de població, és més estreta que la part alta de la mateixa, on hi apareixen els grups de més edat de la comarca. Així, el grup de més de 65 anys era de 2.393 habitants l'any 2013, mentre que el de menors de 15 era de 1.197.

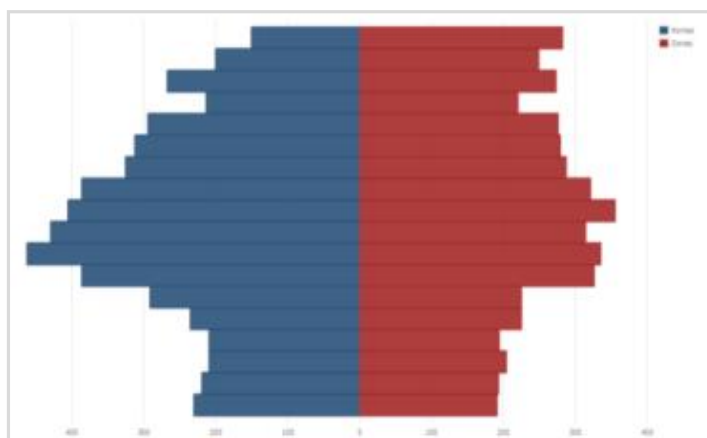

Figura 21: Població per sexe i edat quinquenal. Priorat. 2012

Font: Idescat

Aquest envelliment de població però, si tenim en compte les xifres de la sèrie temporal 1996-2012, és menys intens del que vivia la comarca fins a l'any 1999, on el grup de població de menys de 15 anys va assolir el seu punt més baix (amb només un 11,14% del total).

A partir de llavors, tot i les tendències generals de creixement i decreixement de població segons els anys, s'ha viscut un **procés de rejuveniment** de la població, i l'any 2012 aquest grup d'edat representava el 13,24% del total de població.

Grups d'edat	Homes	Dones	Total
De 0 a 14 anys	628	569	1.197
De 15 a 64 anys	3.362	2.804	6.166
De 65 a 84 anys	957	1.003	1.960
De 85 anys i més	161	272	433
Total	5.108	4.648	9.756

Taula 22: Població. Per grups d'edat. 2013

Font: Idescat. Padró municipal d'habitants

En canvi, el grup de majors de 65 anys ha viscut una evolució contrària, i ha vist reduït el seu nombre des de l'any 1998 (del 28,71% del 1998 al 24,62% de 2012). Així, l'índex d'envelliment de la població comarcal ha sofert un descens més o menys continuat des de l'any 1999.

Any	% 0 a 15 anys	% 16 a 64 anys	% 65 anys i més	Índex d'envelliment ⁴	Índex de sobre envelliment	Índex de dependència juvenil	Índex de dependència de la gent gran	Índex de dependència global
2012	13,24	62,14	24,62	197	18	20	39	59
2011	13,46	62,12	24,43	193	18	20	39	59
2010	13,3	62,28	24,43	197	19	20	39	58
2009	13,12	62,58	24,3	195	19	20	38	58
2008	12,71	62,94	24,35	204	18	19	38	57
2007	12,47	62,44	25,09	216	17	18	40	58
2006	11,94	62,55	25,52	227	16	18	40	58
2005	11,92	62,25	25,83	234	15	17	41	58
2004	11,56	62,22	26,22	247	16	17	42	58
2003	11,31	61,35	27,34	261	16	17	44	61
2002	11,37	60,56	28,07	265	15	17	46	63
2001	11,42	60,37	28,21	264	15	17	46	64
2000	11,29	60,21	28,51	271	14	17	47	64
1999	11,14	60,16	28,7	276	14	17	47	64
1998	11,56	59,73	28,71	273	13	17	47	65
1997	11,62	59,72	28,66	267	13	18	47	65
1996	11,99	59,69	28,32	258	12	18	47	65

Taula 23: Estructura per edats, envelliment i dependència. Priorat. Sèrie temporal

Font: Idescat

⁴ Nota: Índex d'envelliment= Quocient entre el nombre de persones de 65 anys i més i el nombre de joves menors de 15 anys. S'expressa en tant per cent.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

El grup de població entre 16 i 64 anys ha viscut un procés continuat d'augment de pes específic durant tot el període analitzat, assolint una proporció del 62,14% del total l'any 2012. Així, durant el període 2008-2012, la taxa de variació de la població potencialment activa (16-64 anys), ha estat més favorable a la comarca que en el conjunt de Catalunya.

Índexs demogràfics. Estructura de la població. Catalunya - Priorat	Priorat	Catalunya
Índex d'envelliment	197%	110%
Taxa de variació de la població potencialment activa (16-64 anys) (Variació 2012 vs 2008)	0,6%	0,3%

Taula 24: Índexs demogràfics. Estructura de la població. Catalunya – Priorat
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Si comparem les dades d'envelliment del Priorat amb les del conjunt del territori català veiem com aquest índex és molt superior al de la mitjana catalana, on té un valor de 110%, en comparació amb el 197% de la comarca.

Els següents mapes ens ajuden a visualitzar l'alt nivell d'envelliment de la comarca, només superat pel de la Terra Alta.

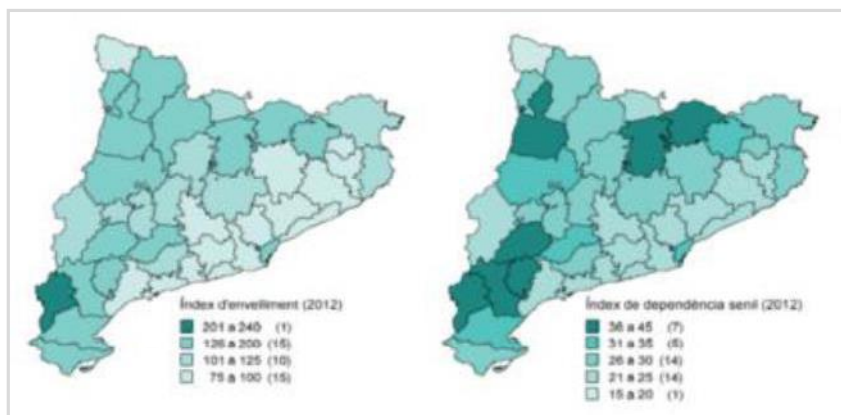

Figura 22: Mapes d'indicadors d'envelliment i dependència senil per comarques. 2012
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

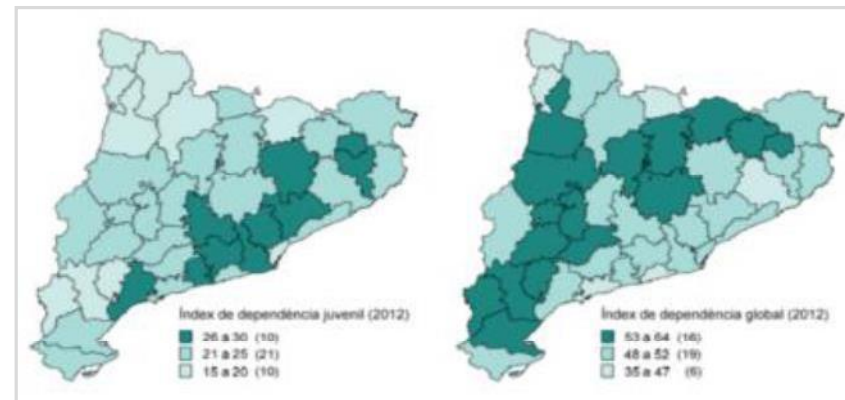

Figura 23: Mapes d'indicadors de dependència juvenil i global. 2012
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Pel que fa a l'índex de dependència juvenil (relació entre els individus en edat no activa de 0 a 15 anys respecte a la població potencialment activa), la comarca presenta una xifra del 20%, similar al de comarques veïnes com la Ribera d'Ebre, la Terra Alta.

3.3. FACTORS DE CREIXEMENT DE LA POBLACIÓ

Per entendre l'evolució de la població de la comarca en els darrers anys és molt necessari fer un cop d'ull a les xifres de creixement natural i de saldo migratori durant el període 2001-2011. Al llarg d'aquest període, hi destaca el pes de les immigracions a la comarca, que han ajudat a compensar un creixement natural negatiu de la població i que no deixa de ser conseqüència de l'envelliment general d'una comarca en la qual les defuncions dupliquen els naixements.

Sexe	Components del creixement				
	Naixements	Defuncions	Creixement natural	Saldo migratori	Creixement total
Homes	355	695	-340	852	512
Dones	323	675	-352	576	224
Total	678	1370	-692	1428	736

Taula 25: Creixement intercensal de la població, per components i sexe. 2001-2011
Font: Idescat

El clima favorable de creixement econòmic viscut al Priorat i a tot Catalunya durant bona part de la dècada va afavorir l'arribada a la comarca de molts estrangers, que va ser màxima l'any 2003, on la taxa bruta de creixement migratori va arribar a ser de 27,78 per mil habitants. Des de l'any 2011 però, aquesta taxa també és negativa, i ja l'any 2012 va assolir un valor de -13,05 per mil, fet que provocà que la taxa bruta de creixement total (en la qual s'hi uneix el creixement natural), també assolís una taxa màxima negativa de -19,58 per mil.

Any	Taxa bruta de creixement total	Taxa bruta de creixement natural	Taxa bruta de creixement migratori
2012	-19,58	-6,53	-13,05
2011	-8,25	-6,64	-1,61
2010	-1,6	-6,01	4,41
2009	6,83	-4,82	11,66
2008	15,24	-4,98	20,22
2007	8,96	-6,38	15,34
2006	4,45	-5,49	9,94

Any	Taxa bruta de creixement total	Taxa bruta de creixement natural	Taxa bruta de creixement migratori
2005	13,05	-9,08	22,13
2004	7,7	-8,76	16,46
2003	18,17	-9,62	27,78
2002	2,16	-8,85	11,01
2001	9,01	-4,67	13,69
2000	4,37	-7,11	11,48
1999	-2,3	-7,22	4,93
1998	-3,6	-9,49	5,89
1997	-0,87	-6,64	5,77
1996	-4,02	-6,84	2,82

Taula 26: Creixement per mil habitants. Priorat. Sèrie temporal
Font: Idescat

L'any 2013, els habitants de la comarca nascuts a l'estranger representaven un 12,64% del total, superant els habitants nascuts a la resta de l'estat espanyol. Del total d'habitants, 1226 no disposen de nacionalitat espanyola, xifra que gairebé coincideix amb les xifres relatives al lloc de naixement de la població.

Lloc de naixement	Nombre	%
Catalunya	7.799	79,94%
Resta d'Espanya	724	7,42%
Estranger	1.233	12,64%
Total	9.756	100,00%

Taula 27: Població. Per lloc de naixement. 2013
Font: Idescat. Padró municipal d'habitants.

Nacionalitat	Homes	Dones	Total
Espanyola	4.413	4.117	8.530
Estrangera	695	531	1.226
Total	5.108	4.648	9.756

Taula 28: Població. Per nacionalitat. 2013
Font: Idescat. Padró municipal d'habitants

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

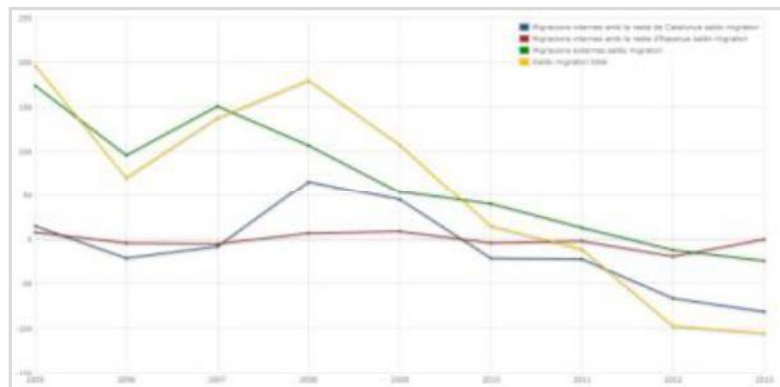

Figura 24: Saldos migratoris. Priorat. 2005-2013

Font: Idescat, a partir l'Estadística de variacions residencials de l'INE

El gràfic mostra la tendència migratòria a la comarca durant els últims anys, i en els quals s'evidencia un descens dels saldos migratoris tan a nivell intern com a nivell extern. Així, l'any 2013 s'ha registrat un saldo migratori intern de -81 persones i un saldo migratori extern de -24 persones. Curiosa és la dada de que el saldo migratori amb la resta d'Espanya és de 0 persones l'any 2013.

Migracions internes.	Saldos destinació - procedència
Saldo amb Catalunya	-81
Saldo amb Espanya	0
Saldo migratori intern	-81

Taula 29: Migracions internes. Saldos destinació - procedència. 2013

Font: Idescat

Migracions externes	
Immigracions	36
Emigracions	60
Saldo migratori extern	-24

Taula 30: Migracions externes. 2013

Font: Idescat, a partir de l'Estadística de variacions residencials de l'INE

Lloc de procedència.	Nombre
UE	16
Resta del món	20
Total	36

Taula 31: Immigracions externes. Per lloc de procedència. 2013

Font: Idescat, a partir de l'Estadística de variacions residencials de l'INE

Les immigracions externes registrades procedeixen en nombre similar de la UE (16) com de la resta del món (20).

Any	Índex de recanvi de la població en edats actives	Relació de masculinitat	Relació de nens per dones en edat fèrtil	Edat mitjana de la població
2012	152	111	22	46,25
2011	147	111	22	45,96
2010	154	110	21	45,97
2009	165	109	22	45,87
2008	156	109	21	45,88
2007	148	108	18	46,19
2006	148	107	17	46,35
2005	137	108	18	46,3
2004	140	107	17	46,68
2003	127	105	17	46,9
2002	117	105	17	46,87
2001	115	105	17	46,74
2000	116	104	16	46,83
1999	105	103	15	46,84
1998	111	102	15	46,67
1997	123	102	15	46,61
1996	121	101	16	46,37

Taula 32: Índexs d'estructura de la població. Priorat. Sèrie temporal

Font: Idescat

□

Glossari d'índexs i taxes de la taula:

Índex de recanvi de la població en edats actives: Quocient entre el nombre de persones de 60 a 64 anys i el nombre de persones de 15 a 19 anys.

Relació de masculinitat. Relació d'homes que hi ha per cada 100 dones.

jaumbages | Planificació estratègica
i desenvolupament local

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

La taula d'índexs d'estructura de la població també posen de manifest i ajuden a comprendre l'alt envelliment i el creixement natural negatiu de la comarca, que presenta un índex de recanvi de la població en edats actives de 152% i un índex de masculinitat de 111, índex que no ha parat d'augmentar des de 1996 (és un índex que en les societats desenvolupades es mou a l'entorn de 105 nens per cada 100 nenes).

En relació a aquest índex de masculinitat, cal dir que el nombre de naixements de nens és sempre major que el de nenes, però la relació és veu afectada per la major esperança de vida de les dones.

Un altre factor a tenir en compte és la incidència dels processos migratoris, ja que la població d'origen estranger és majoritàriament masculina, i pertany a grups d'edat corresponents a la població demogràficament activa. En el cas del Priorat a més, a l'igual que en la major part de zones rurals, es fa evident l'èxode rural femení que el territori ha experimentat en aquest període.

Creixement de la població	Taxa bruta per 1.000 hab.
Taxa bruta de natalitat. 2013	6,88
Taxa bruta de mortalitat. 2011	14,28
Creixement natural. 2012	-6,53
Creixement migratori. 2012	-13,05
Creixement total. 2012	-19,58

Taula 33: Creixement de la població
Font: Idescat. Indicadors demogràfics

Com a resum final d'aquest apartat, la taula amb taxes de creixement de la població ens posa de manifest la situació ja descrita d'una **comarca amb alta mortalitat, que duplica la seva natalitat i amb un creixement migratori recent també negatiu, fruit de la situació de crisi viscuda durant els darrers anys i que ha implicat un retorn de població als seus països d'origen a causa de la manca de possibilitats laborals i de prosperitat econòmica.**

4. RECURSOS HUMANS

4.1 PRODUCCIÓ, OCUPACIÓ I ATUR

4.1.1 Evolució de l'activitat i l'ocupació

Per entendre l'evolució de l'activitat a la comarca, cal primer recordar que el **Priorat és una de les comarques més envellides de Catalunya**. Alhora ha experimentat una davallada del VAB (*Valor Afegit Brut*⁶) intensa al llarg del període 2007-2012, però, tot i amb això, l'ocupació no ha caigut tant com en el conjunt català (-9,8% enfront del -15,2%).

La taxa d'atur es manté per sota de la mitjana, malgrat que l'atur ha augmentat més en els darrers cinc anys. Destaca, de l'atur, un major pes d'aturats de llarga durada i de majors de 45 anys però sobretot un menor pes dels aturats menors de 29 anys. En l'estructura productiva el sector agrícola té un elevat protagonisme, així com la construcció i l'activitat hostalera. Pel que fa a l'evolució dels sectors, els serveis són l'únic gran sector on creix el VAB.

Taxa de variació de les afiliacions a la SS per residència (des'13 vs març'08)	Priorat	Catalunya
	-9,8%	-15,2%

Taula 34: Taxa de variació de les afiliacions a la SS per residència (des'13 vs març'08)
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

⁶ El valor afegit brut (VAB) és la suma dels valors addicionals que adquireixen els béns i serveis en transformar-se durant el procés de producció. En l'economia, aquesta és una de les maneres per calcular el Producte interior brut i per tant, sovint es consideren sinònims. Font: Viquipèdia

Figura 25: Variació intertrimestral de l'afiliació a la SS al territori (%) (2010-2013) i Variació interanual de l'afiliació a la SS (%) (2008-2013)
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Si observem l'evolució dels ocupats al llarg de la dècada compresa entre els anys 2001 i 2011, podem observar com els sectors primari i secundari (agricultura, indústria i construcció) han perdut pes específic en relació al conjunt de població ocupada de la comarca. Per tant, l'únic sector que veu incrementat el seu percentatge d'ocupats és el sector serveis. L'agricultura i la indústria perden uns quatre punts percentuals cada una d'elles i la construcció dos i escaig. Aquests punts són els que guanya el sector serveis, que passà del 46,59% al 56,42%.

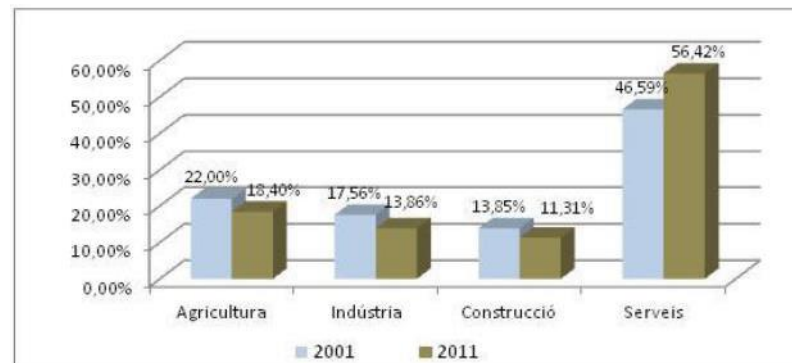

Figura 26: Evolució dels ocupats per sector 2001 - 2011
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

En aquest punt és necessari destacar una **evolució favorable de les ocupacions d'alt contingut tecnològic**⁷, que han vist incrementar el nombre d'ocupacions en un 10,7%, lluny de la pèrdua soferta en el global del territori català. Tot i amb això el nombre d'afiliats en aquest tipus d'ocupacions queda encara molt per sota de la mitjana catalana.

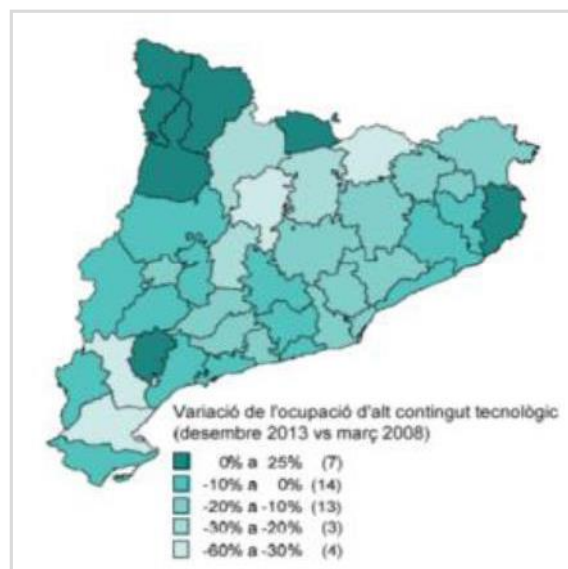

Figura 27: Mapa de variació de l'ocupació d'alt contingut tecnològic
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Indicadors relatius a ocupacions d'alt contingut tecnològic	Priorat	Catalunya
Taxa de variació de les ocupacions d'alt contingut tecnològic (des'13 vs març'08)	10,7%	-13,1%
% Afiliats SS en OACT (des'13)	2,7%	7,7%

Taula 35: Indicadors relatius a ocupacions d'alt contingut tecnològic
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

⁷ NOTA: Segons la metodologia de l'OCDE i les corresponents adaptacions realitzades per Eurostat en l'àmbit europeu, es consideren d'alt contingut tecnològic les activitats industrials de tecnologia alta i mitjana alta i els serveis de tecnologia alta punta. Activitats industrials de tecnologia alta: 21 Fabricació de productes farmacèutics, 26 Fabricació de productes informàtics, electrònics i òptics, 303 Construcció aeronàutica i espacial. Activitats industrials de tecnologia mitjana alta: 20 Indústries químiques, 254 Fabricació d'armes i municions, 27 Fabricació de materials i equips elèctrics, 28 Fabricació de maquinària i equips no classificats en altres activitats, 29 Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs, 302 Fabricació de locomotores i material ferroviari, 304 Fabricació de vehicles de combat, 309 Fabricació d'altres materials de transport no classificats en altres activitats, 325 Fabricació d'instruments i subministraments mèdics i odontològics. Serveis de tecnologia alta punta: 59 Activitats cinemat., vídeo i de prog. tv; activ. d'enregist. de so i edició musical, 60 Activitats de programació i emissió de ràdio i televisió, 61 Telecomunicacions, 62 Serveis de tecnologies de la informació, 63 Serveis d'informació, 72 Recerca i desenvolupament.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

4.1.2 Estructura i dinàmica sectorial de l'activitat econòmica

En l'estructura productiva del Priorat, el sector serveis és el que té major pes específic, i representa un 55% del VAB (segons dades de 2012), notablement inferior al pes que té el sector serveis en el conjunt de Catalunya, on representa el 69,3% del VAB.

A continuació, la indústria representa el 16,4% de l'activitat econòmica (menor al 21,1% que representa al global de Catalunya), la construcció, el 15,7% (molt superior al 7,9% que representa a Catalunya) i l'agricultura, el 13%, molt notablement superior a l'1,6% que presenta al total de Catalunya.

Sector	INDICADORS SECTORIALS D'ESTRUCTURA I DINÀMICA PRODUCTIVA (VAB pb)							
	Estructura (2012)			Dinàmica (2012 vs 2007)				
	Priorat		Catalunya	Priorat		Catalunya		
	VAB pb	%	VAB pb	%	Ràtio ¹	Ràtio ¹		
Total	100	100,0%	136.944	100,0%	1,00	-5,8%	-4,0%	0,55
AGRI Agricultura	13	13,0%	2.171	1,6%	0,10	-15,3%	1,6%	-2,91
IND Indústria	16	16,4%	28.911	21,1%	0,78	-3,6%	-0,7%	1,62
ENE Extr. energia, aigua i medi ambient	2	1,7%	3.816	2,8%	0,60	40,2%	30,9%	1,30
CON Construcció	16	15,7%	10.757	7,9%	1,99	28,7%	30,4%	1,06
SER Serveis	55	55,0%	94.966	69,3%	0,79	5,9%	2,2%	2,67
COM Comerç i reparació cotxes i altres	9	9,1%	16.960	12,3%	0,74	-2,1%	1,8%	-1,15
HOS Hostaleria i allotjament	12	11,6%	10.947	8,0%	1,45	22,8%	19,7%	1,16

Taula 36: Indicadors sectorials d'estructura i dinàmica productiva (VAB pb)
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

El cas de l'agricultura requereix d'una menció específica ja que, com s'ha dit, el pes que aquest sector té en la dinàmica productiva de la comarca és molt més important que en la mitjana catalana. Tot i amb això, durant els anys 2007-2012, el pes del sector ha minvat a la comarca (-15,3%), mentre que a tota Catalunya el sector ha augmentat el seu pes en el VAB pb (1,9%).

Observant el mateix període 2007 i 2012, la construcció, tot i el seu evident descens (-28,7%) no és tan notable com en el cas català (-30,4%). Així, la construcció continua sent un sector molt important a la comarca, més que en el conjunt català.

El sector industrial ha retrocedit a la comarca (-3,67%), inferior al descens de -9,7% de Catalunya. La branca d'indústries extractives, energia, aigua i residus mostra l'evolució més favorable en aquest període a la comarca (un augment del seu pes un 40,2%), a l'igual que a

la major part de les comarques del territori català, tot i que cal tenir present que el seu pes a la comarca és molt minoritari.

El sector serveis representa el 55,0% de l'economia del Priorat (inferior al 69,3% que suposa a l'economia catalana). Dins dels serveis, el comerç té un pes del 9,1%, també inferior al 12,3% que té en l'economia catalana. El VAB dels serveis s'ha incrementat a Catalunya (+2,2%) mentre que al Priorat ha augmentat un 5,9%.

L'hostaleria representa el 12% del VAB comarcal, amb un pes superior al del global català (8%) i amb un augment entre 2007 i 2012 superior al valor de Catalunya (un +22,8% vs el +19,7% a Catalunya).

4.1.3 Envel·liment i dependència

La població de la comarca se situa en 9756 persones (any 2013), fet que representa la continuïtat en la caiguda de població que es viu a la zona des de l'any 2010, quan el Priorat va assolir una població de 10145 persones (així, des de llavors la població ha disminuït un 3,83%).

Aquesta disminució de població ve recolzada pel que s'ha observat al conjunt de Catalunya, on s'ha registrat el primer descens interanual de la població en tota la sèrie històrica disponible (un 0,2% menys de població el 2013 respecte el 2012).

Es tracta d'una població amb un alt nivell d'envel·liment i amb una presència femenina elevada en les edats més avançades.

Així, el 20,9% de la població té 65 anys i més (1.960) i un 4,44% tenen 85 anys i més (433). El 51,17% de les persones de 65 anys i més són dones, així com el 62,82% dels que tenen 85 anys i més.

Entre els anys 2000 i el 2009, l'índex d'envel·liment, que posa en relació el nombre de persones de 65 anys i més sobre el de joves menors de 15 anys, va disminuir lleugerament gràcies a l'entrada de població jove amb els fluxos migratoris. Tot i amb això actualment el Priorat esdevé una de les comarques catalanes amb un índex d'envel·liment més elevat, amb un 197%, només per sota de l'envel·liment que presenta la Terra Alta (amb un 240%).

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

El grau de càrrega que representa la població en edats dependents per a la població en edat de treballar es mesura a través de l'índex de dependència global (relació de la població major de 64 anys i els menors de 15 anys respecte del grup comprès entre ambdues edats). El Priorat, en aquest sentit, és una de les comarques catalanes que presenta una major dependència global (59%), sent també una de les més envellides i amb major dependència senil.

En relació amb l'índex de dependència juvenil (quocient entre el nombre de joves menors de 15 anys i el nombre de persones de 15 a 64 anys), la comarca presenta un valor de 19,41%, un dels valors més baixos del conjunt de comarques catalanes (Alta Ribagorça, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta, presenten un 19% en tots els casos).

4.1.4 Ocupació: situació i dinàmica

Des de març de 2008 fins a desembre de 2013, l'afiliació va disminuir amb força a tot Catalunya (-15,2%). Després de la davallada més intensa de 2009, el ritme del descens ha estat més moderat, tot i que el 2013 encara es registra un descens interanual. En aquest context, el Priorat pot disposar d'una de les dades menys negatives en aquest sentit ja que el descens en l'afiliació "tan sols" ha estat del -9,8%.

Cal destacar, com s'ha comentat, que les activitats que es consideren d'alt contingut tecnològic presenten a la comarca un augment notable en l'ocupació (10,7%), i més si es té en compte que al conjunt de Catalunya sofreixen una davallada (-13,1%), tot i que més moderada que en d'altres sectors econòmics.

Tot i amb això, i sent una nota positiva l'elevada taxa de creixement d'aquest indicador, cal tenir present que el Priorat es troben entre les comarques amb un menor pes de l'afiliació en activitats d'alt contingut tecnològic (2,7%), força per sota de la mitjana de Catalunya (7,7%) i per tant les variacions en valors absoluts han estat moderades.

Els contractes temporals representen el 89,8% del total de contractació laboral de 2013 a Catalunya. La proporció de temporals evidentment varia per comarques, sent especialment intensa en les comarques de les Terres de l'Ebre i el Camp de Tarragona. D'aquesta manera, el Priorat té una dada força negativa en aquest sentit, amb un 94,0% de contractes temporals, tot i que segurament es pot explicar per l'important pes de l'agricultura en

l'economia comarcal i de les tipologies de tasques que en ella s'hi realitzen (verema, recol·lecció d'oliva, etc.)

Pel que fa referència a les afiliacions, durant el període 2008-2013, aquestes han caigut un 9,80% a la comarca, xifra menys negativa que la que trobem en el conjunt català, on han caigut un 15,20%. Especialment destacable és el descens en el nombre d'afiliats a la comarca en els següents sectors: construcció (-52%) energia (-32,30%) i agricultura (-25,90%).

A desembre de 2013, la comarca comptava amb 3501 afiliats, la major part dels quals pertanyien al sector serveis (1972, un 56,30% del total), seguit de l'agricultura, amb 588 afiliats (un 16,80% del total). Aquestes dades tornen a ser indicadores de la realitat comarcal, ja que el sector serveis té més d'un 20% menys d'afiliats que la mitjana catalana, i en canvi el sector agrari del Priorat presenta valors molt superiors als de Catalunya en conjunt (el nombre d'afiliats a l'agricultura a Catalunya és només un 1,70% del total).

Sectors	Estructura (Des 2013)				Ràtio ⁸	Dinàmica (des'13 vs març'08)		
	Priorat		Catalunya			Priorat	Catalunya	Ràtio*
	Afiliació	%	Afiliació	%				
Total	3.501	100,00%	2.798.378	100,00%	1	-9,80%	-15,20%	1,36
AGR Agricultura	588	16,80%	46.798	1,70%	10,04	-25,90%	-14,30%	0,19
IND Indústria	532	15,20%	422.064	15,10%	1,01	-17,60%	-27,60%	1,36
ENE Extr., energia, aigua i residus (CCAEE 05-09, 35-39)	42	1,20%	30.855	1,10%	1,09	-32,30%	-6,40%	-3,03
CON Construcció	247	7,10%	155.448	5,60%	1,27	-52,00%	-59,70%	1,13
SER Serveis	1.972	56,30%	2.164.827	77,40%	0,73	2,30%	-4,90%	2,47
CCOM Comerç al detall (CCAEE 47)	240	6,90%	302.085	10,80%	0,64	1,30%	-5,70%	2,22
HOS Hostaleria (CCAEE 55, 56)	260	7,40%	197.028	7,00%	1,05	1,60%	-4,60%	2,34
TIC Sector TIC (CCAEE 61, 62)	15	0,40%	46.774	1,70%	0,26	-16,70%	14,90%	-1,12

Taula 37: Indicadors sectorials d'estructura i dinàmica ocupacional. Afiliacions de persones amb residència a la comarca (totes les edats)

Font: Departament d'Empresa i Ocupació, a partir de dades de la TGSS

⁸ * La fórmula de càlcul de la ràtio és diferent segons el valor de l'indicador per a Catalunya:
- Si l'indicador per a Catalunya és positiu, la ràtio = valor territori / valor total Catalunya
- Si l'indicador per a Catalunya és negatiu, la ràtio = 2 - (valor territori / valor total Catalunya)

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Destacar però, com s'ha dit, que el nombre d'afiliats a l'agricultura ha sofert una davallada molt intensa a la comarca, molt superior que a la resta de Catalunya, ja que en aquests anys ha perdut un 25,90% d'afiliats, mentre que a Catalunya el descens ha estat de -14,30%.

En sentit contrari, i per tant de caire positiu, remarca l'augment d'afiliats en el sector serveis (per sobre les dades de conjunt, amb un augment del 2,30%) i del sector de l'hostaleria, que creix un 1,60%, lluny de les pèrdues generals d'afiliats del sector a tota Catalunya (-4,60%).

Si observem l'evolució de les afiliacions al règim especial de treballadors autònoms a la comarca al llarg dels anys compresos entre el 2008 i 2013, podem observar com durant aquest període el nombre total d'autònoms a la comarca ha caigut en més de 200 persones. Els sectors de l'agricultura i la construcció han perdut pes específic en relació al nombre total de treballadors autònoms de la comarca, tant en nombres absoluts com en termes relatius. La indústria ha perdut afiliats però el seu percentatge respecte el total es manté i fins i tot augmenta lleugerament. Per altra banda, l'únic sector que veu incrementat notablement el seu percentatge de treballadors autònoms és el sector serveis (tot i que en nombres absoluts també ha perdut pes).

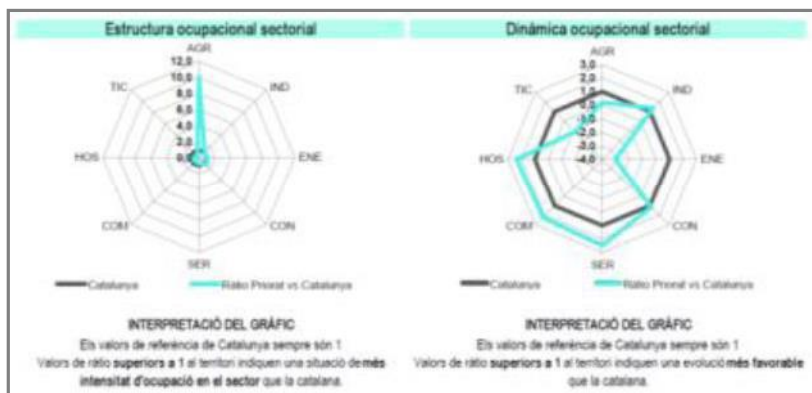

Figura 28: Estructura ocupacional sectorial i dinàmica ocupacional sectorial
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Períodes	Variació interanual de l'afiliació a la SS		Variació interanual de l'atur registrat		Variació interanual de l'afiliació a la SS		Variació interanual de l'atur registrat		
	Priorat	Catalunya	Priorat	Catalunya	Priorat	Catalunya	Priorat	Catalunya	
Mar08	-0,1%	0,4%	0,6%	14,5%	Mar11	-1,1%	-1,3%	11,5%	1,2%
Jun08	-0,3%	-0,7%	7,7%	26,9%	Jun11	-1,4%	-1,6%	14,9%	4,0%
Ser08	1,6%	-1,8%	21,4%	37,2%	Ser11	-3,0%	-2,8%	9,5%	7,8%
Des08	0,9%	-4,0%	48,2%	59,2%	Des11	-4,9%	-3,0%	17,2%	9,2%
Mar09	-0,8%	-6,6%	59,0%	70,9%	Mar12	-6,4%	-3,0%	7,6%	4,4%
Jun09	-1,0%	-7,1%	49,8%	56,8%	Jun12	-6,0%	-2,4%	10,7%	6,8%
Ser09	-1,9%	-6,6%	44,6%	50,0%	Ser12	-5,0%	-2,3%	17,2%	5,2%
Des09	-2,8%	-4,9%	31,3%	32,7%	Des12	-5,7%	-3,0%	10,0%	5,3%
Mar10	-3,2%	-3,4%	27,8%	21,2%	Mar13	-3,6%	-2,2%	8,0%	4,0%
Jun10	-3,9%	-2,5%	24,6%	13,5%	Jun13	-2,2%	-1,8%	1,7%	0,3%
Ser10	-2,1%	-1,0%	14,9%	4,9%	Ser13	-1,2%	-1,8%	-3,4%	-1,8%
Des10	-0,9%	-0,7%	12,5%	0,2%	Des13	-0,9%	-0,4%	-8,2%	-3,4%

Figura 29: Dinàmica del mercat de treball
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

- Atur registrat: Departament d'Empresa i Ocupació.
- Afiliació a la Seguretat Social: Departament d'Empresa i Ocupació, a partir de dades de la TGSS. Afiliacions de persones amb residència al territori considerat (totes les edats).

Any	Afiliacions al règim especial de treballadors autònoms. Per sectors d'activitat								Total
	Agricultura		Indústria		Construcció		Serveis		
	Nº	%	Nº	%	Nº	%	Nº	%	
2013	388	36,0%	83	7,7%	169	15,7%	439	40,7%	1079
2012	396	36,2%	81	7,4%	174	15,9%	442	40,4%	1093
2011	419	37,1%	85	7,5%	184	16,3%	440	39,0%	1128
2010	447	38,7%	85	7,4%	196	17,0%	426	36,9%	1154
2009	473	39,4%	89	7,4%	206	17,2%	431	35,9%	1199
2008	506	39,3%	97	7,5%	237	18,4%	446	34,7%	1286

Taula 38: Afiliacions al règim especial de treballadors autònoms. Per sectors d'activitat
Font: Idescat, a partir de les dades del Departament d'Empresa i Ocupació

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

4.1.5 Atur i demanda d'ocupació

L'evolució de les xifres d'atur registrat en les oficines de treball evidencien un impacte molt sever de la crisi econòmica en el mercat de treball tant de la comarca com del català. Així, a nivell català, analitzant la variació interanual de l'atur des de gener de 2008 fins a desembre de 2013, es pot distingir una primera etapa de creixement de l'atur més intens (que assoleix un màxim el març de 2009, i una segona, entre l'inici de 2011 i la fi de 2013, amb un creixement més moderat i fins i tot un descens des de la segona meitat de 2013.

A partir del registre d'atur per comarques, es pot aproximar la taxa d'atur registral calculada com el quocient entre la xifra d'atur comarcal i la xifra d'afiliats a la Seguretat Social més la d'aturats registrats, sumatori que aproxima la població activa. Així, a 31 de desembre de 2013 la taxa d'atur registral al Priorat era del 14,5%, uns punts per sota de la taxa catalana que era del 18,4%.

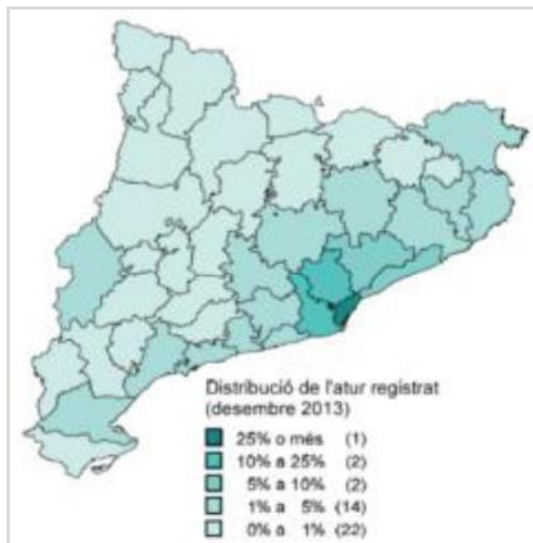

Figura 30: Mapa de distribució de l'atur registrat per comarques (desembre 2013)
Font: Departament d'Empresa i Ocupació

Per tal de mesurar l'evolució de les xifres d'atur territorials durant el període de crisi econòmica s'analitza la taxa de variació de l'atur comparant els registres de desembre de 2007 i de 2013. La taxa de variació de l'atur registrat a Catalunya en aquest període és del 135,1%.

Durant aquest període la taxa de variació de l'atur al Priorat ha estat una mica més elevada (159,3%), però certament allunyada de les comarques amb una taxa de variació acumulada més elevada: el Montsià (+242,3%), el Segrià (+230,3%) i l'Alta Ribagorça (+224,5%). Tot i amb això cal destacar que en gairebé totes les comarques l'atur registrat s'ha, com a mínim, duplicat (i en el cas del Priorat, triplicat) exceptuant només les comarques del Ripollès i la Cerdanya.

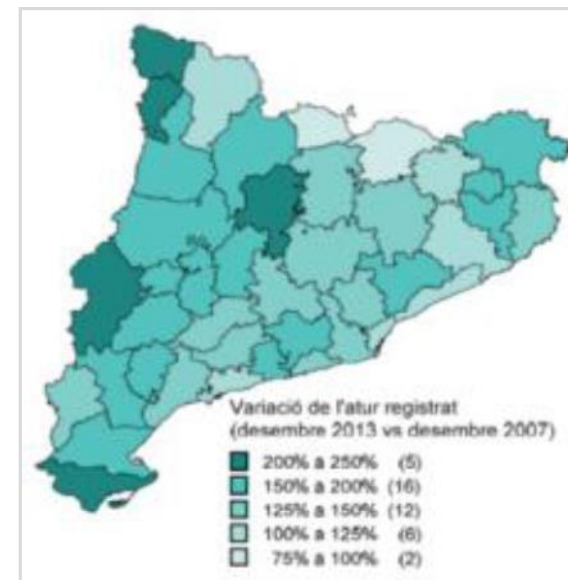

Figura 31: Mapa de variació de l'atur registrat per comarques (des'13-des'07)
Font: Departament d'Empresa i Ocupació

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Entrant en l'anàlisi per col·lectius específics, les dades mostren que a 31 de desembre de 2013 hi havia 278 aturats de llarga durada al Priorat, xifra que representa el 47,4% del total (a Catalunya el percentatge era del 44,3%).

Els aturats que tenen un nivell de formació baix tenen un pes del 8,4% a la comarca (49 persones), dada que contrasta amb el 14,7% (91.745 persones) en el conjunt de l'atur català.

També en aquest sentit hi trobem les xifres d'atur juvenil (de 16 a 29 anys) a la comarca, amb 76 persones, que representen un 13,0% del total d'aturats. Aquesta xifra és notablement inferior a la de moltes comarques i de la mitjana catalana, on representa el 14,5% del total d'aturats.

D'altra banda, el col·lectiu de 45 anys en endavant té un pes en l'atur català del 46,2%, i fins i tot més elevat en el cas del Priorat (fins arribar al 52,9%), sent la comarca catalana amb una xifra més elevada.

Les dones representen el 49,3% del total dels aturats del Priorat (289), amb una xifra gairebé idèntica a la mitjana catalana, que és del 49,4%.

Indicadors d'atur registrat. Catalunya - Priorat	Priorat	Catalunya
Taxa d'atur registrat (des'13)	14,5%	18,4%
Taxa de variació de l'atur registrat (des'13 vs des'07)	159,3%	135,1%
Atur registrat de llarga durada (des'13)	47,4%	44,3%
Atur registrat amb baixa formació (fins a primària) (des'13)	8,4%	14,7%
Joves aturats registrats (fins a 29 anys) (des'13)	13,0%	14,5%
Persones de 45 i més anys aturades registrades (des'13)	52,9%	46,2%
Dones aturades registrades (des'13)	49,3%	49,4%
Persones estrangeres aturades registrades (des'13)	18,9%	19,8%
Atur registrat no qualificat (cno 9)	28,3%	28,3%
Atur registrat que no percep cap prestació per desocupació	45,6%	47,2%

Taula 39: Indicadors d'atur registrat. Catalunya - Priorat
Font: Elaboració pròpia amb dades del Departament d'Empresa i Ocupació

Pel que fa a la nacionalitat, el 18,9% dels aturats registrats al Priorat són estrangers (111), mentre que a Catalunya el percentatge és del 19,8%.

Considerant la classificació nacional d'ocupacions 2011, l'atur registrat no qualificat representa el 28,3% del total a la comarca, amb un percentatge idèntic que el del global català.

Del total d'aturats registrats a 31 de desembre de 2013, n'hi havia 267 que no cobraven cap mena de prestació (el 45,6%), una proporció lleugerament inferior a la del conjunt del territori català, on era del 47,2%.

Per tal d'il·lustrar amb major detall la situació de la comarca en aquest indicador, es mostra una taula amb l'atur registrat per sector d'activitat i municipi, segons mitjanes anuals l'any 2013.

Atur registrat. Per sectors. Any 2013. Unitats: Mitjanes anuals.						
	Agricultura	Indústria	Constr.	Serveis	Sense ocup. anterior	Total
Bellmunt del Priorat	1,2	6,8	3,8	8,8	0,8	21,3
Bisbal de Falset, la	1,7	2,8	1,2	2,7	1,1	9,4
Cabacés	3,3	1,9	2,3	15,7	0	23,2
Capçanes	0,3	5	2,3	9,6	1,8	19
Cornudella de Montsant	7,8	10,3	7	31,4	1,4	57,8
Falset	35,2	56,4	29,6	108,6	11,3	241
Figuera, la	0,9	0,9	0,7	2,8	0	5,3
Gratallops	2,1	1,3	0,3	4,3	0	7,8
Guiamets, els	2	7,2	0,9	10	0	20,1
Lloar, el	0,2	2,5	1,8	3,1	0	7,5
Marçà	7,2	7,4	3,7	20,9	1,3	40,4
Margalef	1	0	0,8	4,6	0	6,3
Masroig, el	6,4	4,6	3,3	11,8	0,6	26,7
Molar, el	2,7	1	4	7,4	0	15,1
Morera de Montsant, la	0,8	1,3	1,3	3,9	0,1	7,3
Poboleda	6,2	2,6	2,6	11,1	0,5	22,9
Porrera	1,9	7,1	3,8	7,3	0,4	20,5
Pradell de la Teixeta	0,2	1,5	0	6,3	0	8
Torre de Fontaubella, la	0,8	1,1	2,8	5	0	9,7
Torroja del Priorat	0,4	3,2	2	5,8	1	12,3
Ulldemolins	2	3,2	4,6	16,1	0,3	26,2
Vilella Alta, la	0,8	2,6	0	1,2	0	4,6
Vilella Baixa, la	1,2	2	0,3	9,3	0	12,7
Priorat	85,8	132,4	78,8	307,3	20,6	624,9

Taula 40: Atur registrat. Per sectors. Any 2013. Unitats: Mitjanes anuals
Font: Idescat, a partir de les dades del Departament d'Empresa i Ocupació

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Si es comparen les xifres d'atur registrat a la comarca, en relació a les del conjunt del territori català, podem observar alguns fets que és important subratllar.

Per exemple, el percentatge d'aturats en el sector agrari a la comarca (16,40%) és molt superior al de tota Catalunya (2,20%); la indústria també presenta unes xifres superiors a les del conjunt del territori (té un 22% del total d'aturats), experimentant un creixement molt superior al que ha esdevingut a nivell general (el tancament d'indústries a la comarca té a veure amb aquest indicador); i finalment destacar que el sector serveis té un percentatge menor d'aturats que el que té en el conjunt de Catalunya (on són el 64,80% del total).

Sectors	Estructura (Des 2013)					Dinàmica (des'13 vs des'07)			Taxa d'atur registrat (des'13)
	Priorat		Catalunya		Ràtio ⁹	Priorat	Catalunya	Ràtio*	
	Atur	%	Atur	%					
Total	586	100%	624.872	100%	1	159,30%	135,10%	1,18	14,50%
AGR Agricultura	96	16,40%	13.893	2,20%	7,37	540,00%	560,00%	0,96	14,20%
IND Indústria	129	22,00%	90.648	14,50%	1,52	130,40%	64,50%	2,02	19,70%
ENE Extr., energia, aigua i residus (CCAIE 05-09, 35-39)	5	0,90%	6.123	1,00%	0,87	25,00%	156,40%	0,16	10,60%
CON Construcció	64	10,90%	85.225	13,60%	0,8	64,10%	138,50%	0,46	20,80%
SER Serveis	282	48,10%	404.759	64,80%	0,74	145,20%	144,20%	1,01	12,60%
CCOM Comerç al detall (CCAIE 47)	34	5,80%	59.395	9,50%	0,61	466,70%	139,20%	3,35	12,40%
HOS Hostaleria (CCAIE 55, 56)	43	7,30%	59.421	9,50%	0,77	104,80%	158,30%	0,66	14,40%
TIC Sector TIC (CCAIE 61, 62)	1	0,20%	5.461	0,90%	0,2	0,00%	154,00%	0	6,30%

Taula 41: Indicadors sectorials d'estructura i dinàmica de l'atur registrat
Font: Departament d'Empresa i Ocupació

⁹ * La fórmula de càlcul de la ràtio és diferent segons el valor de l'indicador per a Catalunya:
- Si l'indicador per a Catalunya és positiu, la ràtio = valor territori / valor total Catalunya
- Si l'indicador per a Catalunya és negatiu, la ràtio = 2 - (valor territori / valor total Catalunya)

² Taxa d'atur registrat = atur registrat / (atur registrat + afiliacions a la SS 16-64 anys) * 100; atur registrat i afiliacions a la SS amb residència al territori considerat.

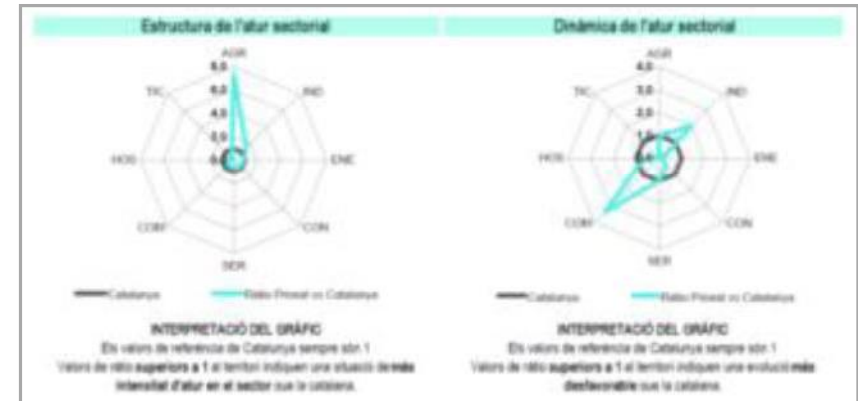

Figura 32: Estructura de l'atur sectorial i dinàmica de l'atur sectorial
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

En aquest apartat també s'hi inclouen gràfics que mostren la variació intermensual i la variació interanual de l'atur registrat¹⁰ al territori, i que ajuden a visualitzar gràficament les tendències recents d'aquests indicadors, així com una taula resum d'indicadors sectorials d'estructura i dinàmica del mercat de treball.

¹⁰ Atur registrat: Departament d'Empresa i Ocupació. Darrera activitat en què ha treballat l'aturat/ada. Afiliació a la Seguretat Social: Departament d'Empresa i Ocupació, a partir de dades de la TGSS. Afiliacions de persones amb residència al territori considerat (totes les edats).
Taxa d'atur registrat = atur registrat / (atur registrat + afiliacions a la SS 16-64 anys) * 100; atur registrat i afiliacions a la SS amb residència al territori considerat.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

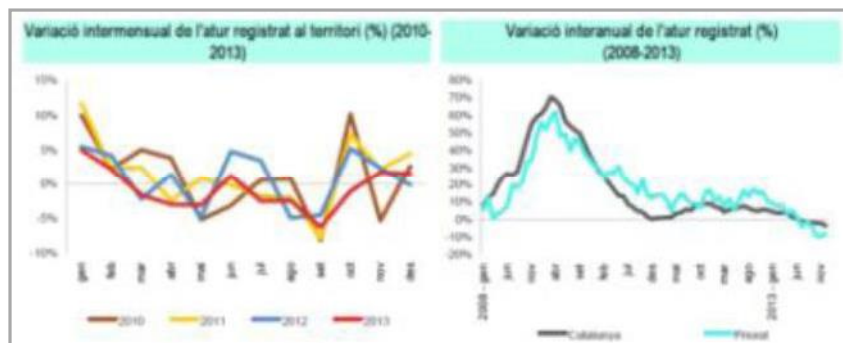

Figura 33: Variació intermensual de l'atur registrat al territori (%) (2010-2013) i variació interanual de l'atur registrat (%) (2008-2013)

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

INDICADORS SECTORIALS D'ESTRUCTURA I DINÀMICA DEL MERCAT DE TREBALL							
Sectors	Taxa d'atur registrat ¹ (des'13)	Atur registrat (des'13)		Afluència SS (des'13)		Variació afluència SS (des'13 vs març'08)	
		Valor	%	Valor	%		
Total Priorat	14,9%	566	100,0%	159,3%	3.501	100,0%	-9,8%
AGR Agricultura	14,2%	66	16,4%	540,0%	588	16,8%	-25,9%
IND Indústria	19,7%	129	22,6%	130,4%	532	15,2%	-17,8%
ENE Est. energia, gasos i residus (CCAE 04-05, 06-08)	10,8%	5	0,9%	25,0%	42	1,2%	-32,3%
CON Construcció	20,8%	64	10,9%	64,1%	247	7,1%	-52,0%
SER Serveis	12,8%	262	48,1%	145,2%	1.972	56,3%	2,3%
COM Comerç al detall (CCAE 41)	12,4%	34	5,9%	468,7%	240	6,9%	1,3%
HOS Hostaleria (CCAE 55, 56)	14,4%	43	7,3%	104,8%	260	7,4%	1,8%
TIC Sector TIC (CCAE 61, 62)	6,3%	1	0,2%	0,0%	15	0,4%	-16,7%

Taula 42: Indicadors sectorials d'estructura i dinàmica del mercat de treball

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

4.1.6 Mobilitat laboral obligada

Tot i l'elevat nombre de residents a la comarca que treballen en municipis i comarques veïnes (principalment Baix Camp, Tarragonès, però també Ribera d'Ebre), cal dir que en els darrers anys el Priorat ha estat capaç de revertir una mica les xifres i compensar una balança laboral eminentment negativa.

Si observem les dades de 2001 i l'evolució d'aquestes xifres comparant-les amb les de l'any 2011, podem comprovar com durant aquests deu anys el Priorat va aconseguir atraure població a viure i treballar a la comarca i alhora generar ocupació per un cert nombre de població que anteriorment s'havia de desplaçar a d'altres comarques, fruit de la bonança econòmica de bona part de la primera dècada dels 2000 i del creixement experimentat per l'activitat econòmica durant aquells anys. Caldria poder disposar de dades més recents per veure com han evolucionat aquests indicadors fins a la data actual.

Tot i amb això, i com s'anunciava al principi d'aquest apartat, la comarca segueix sent un territori dormitori per a un nombre força elevat de gent, ja sigui població que ha establert la residència a la comarca de manera recent i que no hi ha trobat ofertes laborals prou atractives o per gent que manté el seu lloc de treball fora la comarca i que prefereix desplaçar-se diàriament cap a nuclis propers d'atracció laboral (com Reus, Tarragona, etc) abans de canviar el seu lloc de residència.

Any	Població ocupada resident i llocs de treball localitzats					
	Treballen a la comarca		Residents ocupats a fora	Llocs de treball localitzats (1) ¹¹	Població ocupada resident (2)	Diferència (1) - (2)
	Residents	No residents				
2001	2075	639	1694	2714	3769	-1055
2011	2524	519	1400	3043	3924	-881

Taula 43: Població ocupada resident i llocs de treball localitzats

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat, a partir del Cens de població i habitatges de l'INE

¹¹ (1) Llocs de treball localitzats = Residents ocupats a dins + No residents ocupats a dins

(2) Població ocupada resident = Residents ocupats a dins + Residents ocupats a fora

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Si s'analitzen els dos principals índexs que deriven d'aquestes dades, com són l'índex d'autocontenció (relació entre els residents que treballen a la comarca i el total de població ocupada resident) i l'índex d'autoocupació (relació entre els residents que treballen a la comarca i el total de llocs de treball localitzats), i l'evolució que aquests índexs han experimentat entre els anys 2001 i 2011, podem veure com es confirmen les tendències abans comentades. Així, mentre l'any 2001 el Priorat presentava un índex d'autocontenció del 55,05%, a l'any 2011 aquest índex havia pujat fins el 64,32%, fet que demostra que un bon nombre de prioratins van poder passar a disposar d'ocupació a la comarca i no van veure's obligats a desplaçar-se per raons laborals.

Autocontenció i autoocupació. 2001 - 2011		
Any	Índex d'autocontenció	Índex d'autoocupació
2001	55,05%	76,46%
2011	64,32%	82,94%

Taula 44: Autocontenció i autoocupació. 2001 - 2011
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat,

Per un altre costat, el Priorat presenta un índex d'autoocupació molt elevat (del 82,94%, que augmenta per tant respecte el 76,45 % del 2001), que significa que els que viuen i treballen a la comarca representen un percentatge elevat dels Llocs de Treball Localitzats (LTL), que fan referència a la població que treballa a la comarca independentment de si hi viu en ella o no.

Aquest índex doncs permet demostrar la poca atracció laboral de la comarca en relació a l'exterior. Així, comentar que no només percentualment sinó també en nombres absoluts, el nombre de no residents que treballen a la comarca ha caigut en 120 persones en 10 anys.

4.2 NIVELL DE FORMACIÓ

4.2.1 Dades generals a nivell de comarca

En relació al nivell d'instrucció i formació, el Priorat presenta uns percentatges de població que no sap llegir o escriure i sense estudis inferiors als del total del Camp de Tarragona i de Catalunya, per tant aquesta dada és positiva. Així, el percentatge de població de 15 a 64 anys que no ha assolit estudis primaris (2,93%) és també inferior al del total català (4,29%).

Població de 15 a 64 anys que no ha assolit estudis primaris. 2011			
	Homes	Dones	Total
Priorat	1,86%	4,21%	2,93%
Catalunya	3,96%	4,63%	4,29%

Taula 45: Població de 15 a 64 anys que no ha assolit estudis primaris. 2011. Per 100 habitants
Font: Idescat

Tot i amb això, si tenim en compte les taxes d'escolarització segons edat, veiem com aquest nivell d'instrucció és inferior en base aquest paràmetre al de tot el territori català. Especialment allunyat de la dada mitjana catalana és la d'escolarització als 17 anys, amb una distància a l'entorn del 25%.

Taxes específiques d'escolarització Taxes específiques per 100 hab. 2012			
Àmbit	De 2 a 4 anys	Als 16 anys	Als 17 anys
Priorat	69,72	76,32	56,25
Catalunya	81,89	88,99	81,66

Taula 46: Taxes específiques d'escolarització Taxes específiques per 100 hab. 2012
Font: Institut d'Estadística de Catalunya

En quant a titulacions, la comarca presenta percentatge més elevats que la mitjana catalana en les titulacions bàsiques (primària, ESO, etc.), però canvia diametralment quan observem les xifres de titulacions mitjanes i superiors, on el Priorat presenta un nivell de formació inferior en gairebé tots aquests nivells en relació amb el Camp i amb Catalunya.

Així, per exemple, veiem com el percentatge de població de 15 a 64 anys que no ha assolit estudis secundaris postobligatoris (51,54%) és força superior al de la mitjana catalana (43,82%).

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Població de 15 a 64 anys que no ha assolit estudis secundaris postobligatoris			
Àmbit	Homes	Dones	Total
Priorat	56,38%	45,76%	51,54%
Catalunya	45,32%	42,28%	43,82%

Taula 47: Població de 15 a 64 anys que no ha assolit estudis secundaris postobligatoris. Catalunya – Priorat. 2011
Font: Idescat

Tot i amb això, si tenim en compte l'evolució d'aquest percentatge al llarg dels anys podem constatar com aquest percentatge ha sofert una caiguda molt accentuada en els darrers 25 anys. Així, el percentatge de població de 15 a 64 anys que no ha assolit estudis secundaris postobligatoris ha caigut des del 81,41% de l'any 1986 fins al 51,54% de l'any 2011.

Població de 15 a 64 anys que no ha assolit estudis secundaris postobligatoris			
Any	Homes	Dones	Total
2011	56,38%	45,76%	51,54%
2001	62,92%	59,62%	61,38%
1996	70,45%	69,01%	69,77%
1991	78,38%	80,45%	79,37%
1986	80,37%	82,53%	81,41%

Taula 48: Població 15 a 64 anys que no ha assolit estudis secundaris postobligatoris. Sèrie temporal
Font: Idescat

Nivell d'instrucció de la població de 16 anys i més. 2011 (% respecte el total de cada àmbit)										
Àmbit	No sap llegir o escriure	Sense estudis	Educació primària	ESO	Batxillerat superior	FP grau mitjà	FP grau superior	Diplomatura	Grau universitari	Llicenciatura i doctorat
Priorat	1,49	5,74	19,72	36,09	9,91	7,67	6,16	4,66	0,86	7,70
Camp de Tarragona	1,88	7,60	13,93	28,82	11,86	8,11	8,51	7,13	2,13	10,02
Catalunya	1,71	8,31	13,45	28,32	13,55	7,04	7,30	6,73	2,36	11,23

Taula 49: Nivell d'instrucció de la població de 16 anys i més. 2011 (% respecte total d'àmbit)
Font: Institut d'Estadística de Catalunya

4.2.2 Formació reglada

Entenem per formació reglada els ensenyaments de tipus obligatori i gratuït (fins als 16 anys), la formació professional de grau mitjà i superior, el batxillerat, l'ensenyament universitari i la certificació de les escoles oficials d'idiomes.

La comarca del Priorat disposa d'una reduïda oferta educativa d'aquest tipus, ja que només 2 centres ofereixen educació secundària de la comarca, així com també cicles formatius i batxillerat (l'Escola d'Enologia està integrada dins l'Institut Priorat).

Són els següents:

INS Priorat
Carretera de Porrera, s/n
43730 Falset

L'Institut imparteix els estudis d'ESO, Batxillerat i els Cicles Formatius de Grau Mitjà d'Atenció Sociosanitària i de Cures auxiliars d'infermeria. A més, l'institut integra l'Escola d'Enologia Jaume Ciurana, que tot seguit s'exposa.

Escola d'Enologia Jaume Ciurana (INS Priorat)

INS Priorat
Carretera de Porrera, s/n
43730 Falset

Al llarg dels darrers anys la importància de l'Escola d'Enologia, a nivell formatiu i de desenvolupament del teixit productiu del vi, és incontestable. A dia d'avui, a l'Escola s'imparteix el Cicle Formatiu de Grau Superior de Vitivinicultura i el Cicle Formatiu de Grau Mitjà d'Olis d'oliva i vins. A més, disposa d'una borsa de treball, per a alumnes i ex-alumnes de l'Escola i tota una sèrie d'empreses col·laboradores que han acollit alumnes per a fer les seves pràctiques d'empresa.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Així, com s'ha dit, els cicles formatius que s'imparteixen actualment són els següents:

Cicle Formatiu de Grau Superior: Vi i vinicultura

La competència general d'aquest títol consisteix a organitzar, programar i supervisar la producció en la indústria vitivinícola controlant la producció vitícola i les operacions d'elaboració, estabilització i envasat de vins i derivats, aplicant els plans de producció, qualitat, seguretat alimentària, prevenció de riscos laborals i protecció ambiental, d'acord amb la legislació vigent.

CFGM: Olis d'oliva i vins

La competència general d'aquest títol consisteix a elaborar i envasar olis d'oliva, vins i altres begudes d'acord amb els plans de producció i qualitat, efectuant el manteniment de primer nivell dels equips, aplicant la legislació vigent d'higiene i seguretat alimentària, de protecció ambiental i de prevenció de riscos laborals.

Fora de la capital de comarca, només hi trobem un altre centre en el que es pugui cursar l'educació secundària obligatòria (ESO), és l'Institut Montsant, de Cornudella de Montsant.

4.2.3 Formació no reglada

La formació no reglada és aquella amb la qual s'obté una titulació que no està reconeguda per un òrgan oficial. És la que engloba tots aquells ensenyaments, aprenentatges, cursos, seminaris, etc. que es poden fer per iniciar-se i especialitzar-se en alguna temàtica, o bé simplement com a afició.

Un dels principals agents que du a terme aquestes tasques a la comarca és, no cal dir-ho, el Consell Comarcal. **El Consell Comarcal del Priorat, principalment a través del seu servei de Formació, organitza i coordina diferents tipus de cursos, jornades i seminaris** amb l'objectiu de fomentar l'educació i contribuir al reciclatge tant dels treballadors, dels empresaris, com del públic en general.

Les principals línies en les que treballa són les següents:

- Detectar necessitats no cobertes per la formació existent i, tenir-les en compte a l'hora de planificar les actuacions.
- Informar sobre els diversos cursos de formació ocupacional que s'ofereixen a la comarca del Priorat i d'altres indrets.
- Informar sobre l'ensenyament reglat: formació professional, batxillerat, formació d'adults, etc.
- Organitzar xerrades i seminaris sobre temes d'interès general i específic.
- Organitzar seminaris, cursos o xerrades en els diferents àmbits del desenvolupament rural de la comarca.

A data de redacció de la present diagnosi tenia oberts o previstos els següents cursos i seminaris:

- Anglès en l'atenció i el servei al client
- Comunicació en rus en atenció i servei al client. (15h)
- Comunicació en rus en atenció i servei al client. (20 h)
- Alemany bàsic per a trobar feina
- Preparació a les proves lliures per a l'obtenció del Graduat en Educació Secundària
- Preparació a les proves lliures per a l'accés a Cicle Formatiu de Grau Mig
- Preparació a les proves lliures per a l'accés a Cicle Formatiu de Grau Superior
- Monitor/a de menjador

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

- Monitor/a de lleure
- Curs de manipulador d'aliments
- Eines 2.0 Activa el teu negoci a través de la web
- Einestic: la suite informàtica gratuïta per a autònoms i petites empreses
- Carnet de carretoner (traspaleta i apilador)
- Cursos d'alfabetització d'adults
- Curs de formació ocupacional
- Formació de català per a persones adultes

A més, algunes de les àrees del Consell tenen programades xerrades o tallers sobre diversos temes i els ofereixen als ajuntaments, a les empreses i a les entitats de la comarca perquè els puguin organitzar al seu municipi.

Aquestes xerrades poden ser sol·licitades per qualsevol entitat, empresa o ajuntament de la comarca que hi estigui interessat, en qualsevol moment de l'any. Les xerrades disponibles en el moment de redacció d'aquesta diagnosi eren:

- Xerrada sobre temes de consum
- Com buscar feina i no morir en l'intent
- Què cal saber sobre l'oli

Pel que fa a altres entitats que programen cursos a la comarca, cal destacar l'activitat de **PIMEC, que a través de convenis i col·laboracions ofereix cursos de formació de diferents tipologies, presencials o via internet**. Aquests cursos són, sovint, a nivell provincial, com per exemple la formació que es després del conveni signat entre ESADE i PIMEC Tarragona amb l'objectiu d'oferir a empresaris, directius, autònoms i professionals de la província de Tarragona programes del més alt nivell que els permetin impulsar, des de les seves posicions, models de negoci més innovadors, competitius i sostenibles.

La PIMEC també ofereix cursos a mida segons demanda del territori i altres formats, com hem dit més ràpids i de curta durada centrats en elements molt concrets o bé d'altres més amplis i que aprofundeixen més en determinats àmbits.

Per la seva banda, entitats com **Unió de Pagesos també organitzen cursos de formació per als professionals d'aquest sector**. Els cursos solen proposar-se segons temàtiques que, en moments determinats, tinguin una major demanda o presència en el sector. Alguns dels cursos que ofereix Unió de Pagesos són, per exemple:

- Agricultura ecològica
- Aplicador de fitosanitaris bàsic o qualificat
- Innovació en cultius herbacis

Un altre ens important en quant a temes de formació sobretot en l'àmbit de l'agricultura, el turisme rural i el medi ambient és el **Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM)**. Els cursos, jornades tècniques i jornades de formació que s'ofereixen abracen molts temaris, formats i metodologies de treball. Aquesta formació és fruit de les propostes del propi DAAM o bé el Departament recull la demanda de formació en diferents temes que se li fan des del territori, ens locals, associacions, etc. És un tipus de formació molt interessant en tant que té una gran agilitat d'organització i un ampli ventall de propostes.

Pel que fa a **les DO del territori fan activitats de formació i informació força útils per al sector vitivinícola**. Són, sovint, xerrades o cursos breus que se centren en aspectes força concrets però amb els que els viticultors s'han d'enfrontar en el seu dia a dia.

Com veiem, doncs, a través de diferents entitats, públiques o privades i organismes de l'administració local o nacional, la comarca del Priorat disposa d'una notable quantitat d'accions de formació. Aquesta formació té diferents formats, i poden ser cursos, jornades tècniques, jornades informatives, xerrades, conferències, formació a distància, etc. És, també, una formació centrada en sectors molt concrets de l'àmbit social i econòmic però acaben conformant una oferta formativa que dóna moltes possibilitats a una comarca relativament aïllada.

Òbviament queda camí per córrer i aspectes a tractar, sobretot temes que en els propers anys tindran una importància cabdal, sobretot els relacionats amb les noves tecnologies i la promoció i comercialització que es pot fer a través d'elles, però també sobre innovacions tecnològiques que es puguin fer en el sector agrari, turístic o de serveis socials. Cal doncs, reclamar l'oferta de formació i crear les condicions necessàries per tal que aquest formació arribi al ciutadà prioratí que hi pugui estar interessat.

5. NIVELL DE DESENVOLUPAMENT

5.1 PRODUCTE INTERIOR BRUT (PIB)

Si analitzem les dades de PIB comarcal dels anys compresos entre 2001 i 2010, podem comprovar com aquest va veure's incrementat en un 43,41% en aquests deu anys. Tot i amb això, i coincidint amb el context general primer de bonança i després de recessió econòmica, aquest PIB va veure's incrementat fins l'any 2006 (on va arribar a ser de 150,2 milions d'euros) i a partir d'aquest any el PIB va començar a disminuir (fins als 148 milions de l'any 2010), mentre que a Catalunya el PIB va veure's incrementat fins a l'any 2008.

Figura 34: PIB Priorat 2001-2010 (en milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Si tenim en compte un altre paràmetre, que és el de PIB per habitant, en el qual per tant es creuen les dades absolutes amb les xifres de població dels territoris es pot observar com el Priorat era la comarca catalana l'any 2010 amb menor PIB per habitant, amb 15,1 milers d'euros, molt lluny de la mitjana catalana que era de 27,7 milers d'euros, representant només doncs un 54,5% d'aquesta mitjana catalana.

L'evolució d'aquest PIB per habitant al llarg d'aquests anys, i en comparació amb la mitjana catalana, ha passat per diferents etapes; així, el punt més baix de PIB per habitant en relació a Catalunya es va assolir l'any 2008, on mentre a Catalunya el PIB/hab. era de 29.200 €/any, al Priorat la xifra tan sols arribava als 15.300 €, representant un 52,40% d'aquesta mitjana. Des de llavors aquesta xifra va viure una evolució positiva, tot i que la comarca segueix sent la que disposa d'un menor PIB/habitant de tota Catalunya.

PIB per habitant 2001-2010 (en milers d'euros)					
Àmbit	2001	2006	2008	2009	2010
Priorat	11,10	15,30	15,30	14,90	15,10
Catalunya	21,10	27,40	29,20	27,70	27,70
Comparació Priorat vs Catalunya	52,61%	55,84%	52,40%	53,79%	54,51%

Taula 50: PIB per habitant Priorat i Catalunya 2001-2010 (en milers d'euros)

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

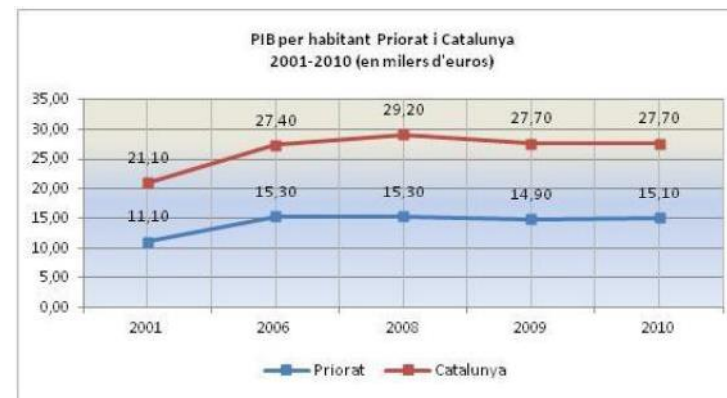

Figura 35: PIB per habitant Priorat i Catalunya 2001-2010 (en milers d'euros)

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Si tenim en compte una altra variable, la del VAB pb (valor afegit brut a preus bàsics, de la qual tenim dades comarcals més recents), i tal com s'ha comentat anteriorment, podem veure com aquesta ha experimentat una davallada notablement intensa en el període 2007-2012. Aquesta davallada ha estat del -5,8% en el període 2007-2012, mentre que en el global de Catalunya la davallada no ha estat pronunciada, i s'ha quedat en un 4%.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Taxa de variació del VAB pb (valor afegit brut a preus bàsics) (2012 vs 2007)	Priorat	Catalunya
	-5,8%	-4,00%

Taula 51: Taxa de variació del VAB pb. Catalunya – Priorat. (2012 vs 2007)

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Si observem la figura en la que es mostra l'evolució interanual del VAB (2003-2012), podem comprovar que el Priorat va viure un pic positiu de VAB l'any 2006, i a partir de llavors va viure un fort i continuat descens fins el 2009, punt que va representar una inflexió i un canvi de tendència que durà dos anys (fins el 2011), amb una lleugera recuperació, que desembocà finalment amb un més recent descens pronunciat fins a l'any 2012 (amb una variació interanual de més de 4% en un sol any).

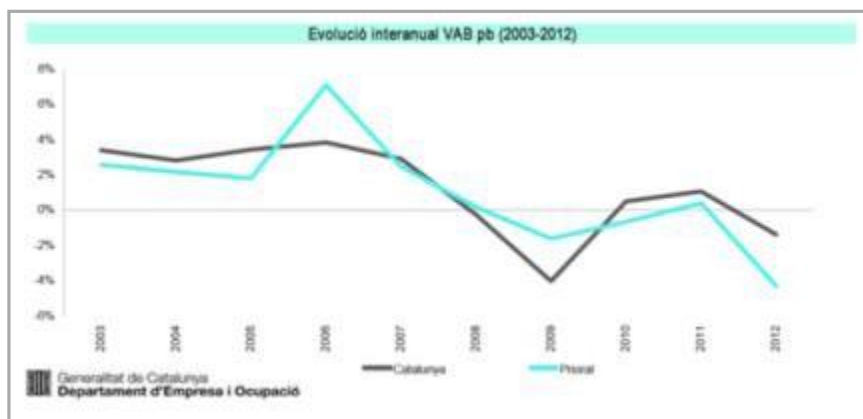

Figura 36: Evolució interanual VAB pb (2003-2012)

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Per sectors econòmics, els que més davallada relativa han sofert han estat la construcció (que pateix una davallada inferior a la de Catalunya, amb un -28,70% respecte el 2007), i l'agricultura, que davalla un -15,30%, diametralment oposada al petit creixement que viu en tot el territori català. Tot i amb això, la importància de l'agricultura a la comarca segueix sent molt destacable, molt per sobre al que representa a Catalunya en conjunt.

Sectors	Estructura (2012)					Dinàmica (2012 vs 2007)		
	Priorat		Catalunya		Ràtio ¹²	Priorat	Catalunya	Ràtio*
	VAB pb	%	VAB pb	%				
Total	100	100,00%	136.944	100,00%	1	-5,80%	-4,00%	0,55
AGR Agricultura	13	13,00%	2.171	1,60%	8,19	-15,30%	1,90%	-7,91
IND Indústria	16	16,40%	28.911	21,10%	0,78	-3,60%	-9,70%	1,62
ENE Extr., energia, aigua i residus (CCAIE 05-09, 35-39)	2	1,70%	3.816	2,80%	0,6	40,20%	30,90%	1,3
CON Construcció	16	15,70%	10.797	7,90%	1,99	-28,70%	-30,40%	1,06
SER Serveis	55	55,00%	94.966	69,30%	0,79	5,90%	2,20%	2,67
COM Comerç i reparació (CCAIE 45, 46, 47)	9	9,10%	16.866	12,30%	0,74	-2,10%	1,80%	-1,15
HOS Hostaleria (CCAIE 55, 56)	12	11,60%	10.947	8,00%	1,45	22,80%	19,70%	1,16

Taula 52: Indicadors sectorials d'estructura i dinàmica productiva (VAB pb)

Font: Catalunya Caixa (VAB pb en milions d'euros constants del 2000)

¹² La fórmula de càlcul de la ràtio és diferent segons el valor de l'indicador per a Catalunya:
- Si l'indicador per a Catalunya és positiu, la ràtio = valor territori / valor total Catalunya
- Si l'indicador per a Catalunya és negatiu, la ràtio = 2 - (valor territori / valor total Catalunya)

5.2 RENDA DISPONIBLE I INVERSIONS PÚBLIQUES

El nivell de desenvolupament d'un territori es pot avaluar, entre d'altres índexs i xifres, a través de les dades de renda familiar bruta disponible (RFBD). Així, tenint en compte la RFBD de la comarca al llarg del trienni 2008-2010 (darreres dades disponibles a data de redacció d'aquesta diagnosi), podem afirmar que el Priorat va veure incrementat el nivell adquisitiu de les seves famílies entre 2008 i 2009, i a partir d'aquell any aquesta renda es va tornar a reduir. Especialment destacable és la reducció de les remuneracions dels assalariats i en menor mesura els excedents bruts d'explotació. En canvi, les prestacions socials (en les que s'hi inclouen també per exemple els ajuts de les diferents administracions i institucions) veuen incrementat el seu pes en l'economia de les famílies, arribant a ser el 20,43% del total de recursos.

El pes relatiu d'aquestes prestacions és superior al que presenta el conjunt de Catalunya i en canvi es produeix una situació inversa, i de manera més accentuada, en les xifres de remuneració dels assalariats, que presenten percentatges molt més elevats a Catalunya en relació als de la comarca.

Renda familiar disponible bruta (RFDB). 2008-2010. En milers d'euros i en percentatge				
Any	Àmbit	Recursos		
		Remuneració assalariats	Excedent brut explotació	Prestacions socials
2010	Priorat	90.302	73.634	42.095
	Catalunya	96.622.775	35.236.185	31.263.622
2009	Priorat	94.530	74.006	42.314
	Catalunya	98.913.589	36.441.360	29.906.620
2008	Priorat	91.139	74.406	38.857
	Catalunya	101.940.237	39.266.931	26.343.099

2010	Priorat	43,83%	35,74%	20,43%
	Catalunya	59,23%	21,60%	19,17%
2009	Priorat	44,83%	35,10%	20,07%
	Catalunya	59,85%	22,05%	18,10%
2008	Priorat	44,59%	36,40%	19,01%
	Catalunya	60,84%	23,44%	15,72%

Taula 53: Renda familiar disponible bruta (RFDB). 2008-2010. En milers d'euros i percentatge
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Tot i amb això, el nivell de renda familiar de la comarca (17,4 milers d'euros per habitant) és superior al del conjunt de del territori català (amb una xifra de 16,9 milers d'euros).

Renda familiar disponible bruta (RFDB) per habitant	Priorat	Catalunya
	17,4	16,9

Taula 54: Renda familiar disponible bruta (RFDB) per habitant. 2010. En milers
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Renda familiar disponible bruta per habitant. Base 2008. Priorat (milers d'euros)	
2010	17,4
2009	18,2
2008	17,4

Taula 55: Renda familiar disponible bruta per habitant. Base 2008. Priorat
Font: Idescat

Si tenim en compte un altre paràmetre, l'índex de motorització (parc de vehicles per 1000 hab.), el Priorat presenta uns índexs superiors als que presenta Catalunya en el seu conjunt, fruit d'un increment del parc automobilístic de la comarca sobretot a partir dels darrers anys 90. Especialment destacable és la presència de camions i furgonetes a la zona, que duplica els índexs del global del territori català.

Índex de motorització. Parc de vehicles per 1000 hab. Any 2012				
Àmbit	Turismes	Motocicletes	Camions i furgonetes	Total
Priorat	514,39	100,29	219,24	870,02
Catalunya	443,77	92,03	103,87	663,77

Taula 56: Índex de motorització. Parc de vehicles per 1000 hab. Any 2012
Font: Idescat, a partir de les dades de la DGT

També indicatiu del nivell de desenvolupament dels territoris, són les dades referents a l'impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF), a través dels valors de la base imposable general per declarant i la quota resultant de l'autoliquidació per declarant. Atenent a les dades disponibles referents a l'any 2012, el Priorat estava a la part baixa de la classificació comarcal catalana d'aquests indicadors, amb una base imposable general per declarant de 14.579€ i una quota resultant de l'autoliquidació per declarant de 3.747€. Només la Terra Alta, les Garrigues i el Montsià presentaven valors inferiors.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Molt lluny queden les xifres de la mitjana catalana (20.754€ i 5.699€, respectivament) i evidentment les de la comarca amb valors més elevats (el Barcelonès), tot i que cal incidir en que els valors són també inferiors respecte a comarques properes com són l'Alt Camp i la Conca de Barberà.

Impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF). 2012		
Comarca	Base imposable general per declarant	Quota resultant de l'autoliquidació per declarant
Alt Camp	17.688	4.322
Alt Empordà	17.564	4.717
Alt Penedès	19.593	4.798
Alt Urgell	15.971	4.128
Alta Ribagorça	18.036	4.498
Anoia	18.160	4.321
Bages	18.755	4.647
Baix Camp	19.347	5.134
Baix Ebre	15.390	3.946
Baix Empordà	17.420	4.685
Baix Llobregat	21.248	5.506
Baix Penedès	17.946	4.398
Barcelonès	22.963	6.845
Berguedà	16.507	4.087
Cerdanya	17.710	4.897
Conca de Barberà	16.304	3.783
Garraf	21.780	6.103
Garrigues	13.643	3.389
Garrotxa	17.733	4.351
Gironès	20.640	5.267
Maresme	21.217	5.959
Montsià	14.506	3.593
Noguera	15.096	3.604

Impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF). 2012		
Comarca	Base imposable general per declarant	Quota resultant de l'autoliquidació per declarant
Osona	18.295	4.529
Pallars Jussà	16.316	4.254
Pallars Sobirà	15.423	4.056
Pla d'Urgell	16.161	4.021
Pla de l'Estany	19.001	4.791
Priorat	14.579	3.747
Ribera d'Ebre	19.257	5.268
Ripollès	17.704	4.309
Segarra	16.413	3.697
Segrià	18.218	4.744
Selva	17.004	4.056
Solsonès	15.797	4.002
Tarragonès	20.780	5.357
Terra Alta	11.961	3.059
Urgell	15.932	4.013
Val d'Aran	19.398	5.349
Vallès Occidental	21.595	5.802
Vallès Oriental	20.205	5.084
Catalunya	20.754	5.699

Taula 57: Impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF). Per comarques. 2012
Font: Idescat, a partir de les dades de l'Agència Estatal d'Administració Tributària

A nivell d'inversions reals pressupostades per la Generalitat de Catalunya, durant el període 2009-2014, destacar que el **Priorat ha estat la tercera comarca amb menor inversió pressupostada**, amb 15,56 milions d'euros, només per darrere les comarques de l'Alta Ribagorça (3,82 milions) i el Pla de l'Estany (amb 11,16).

Per tal de poder aportar més punts de vista aquestes dades, s'han calculat xifres d'inversió ponderades per habitant i per superfície comarcal. Així, tenint en compte aquestes xifres

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

ponderades veiem com el Priorat es troba per sota però proper a la mitjana catalana en inversió per habitant (Priorat, 1.571,43 € / hab.; Catalunya, 1850,28 € /hab.), però és de les que menys inversions reben si tenim en compte el seu territori (31.207,38 € / km²), només per davant de l'Alta Ribagorça, el Solsonès, l'Alt Urgell, la Conca de Barberà i la Val d'Aran.

Evidentment, una dinàmica molt similar trobem en les inversions reals liquidades del període 2008-2012, on la inversió per habitant es troba ben situada dins el conjunt català, degut a la reduïda població de la comarca, però quan es fa la ponderació per superfície, el Priorat torna a estar entre les comarques menys beneficiades per les inversions de la Generalitat de Catalunya.

També hem considerat important, per analitzar la situació del Priorat, com a comarca, i en el marc català, la disposició pressupostària que ha tingut el Consell Comarcal, com a principal ens supramunicipal prestador de serveis, en els darrers anys. Si observem aquestes xifres podem observar com la tendència fins ara detectada es torna a repetir a l'analitzar els pressupostos dels diferents Consells Comarcals catalans, a nivell d'ingressos.

Així, es constata com **el Consell Comarcal del Priorat, tot i tenir un territori força ampli al qual presta serveis, es troba en la franja baixa de Consells en base el seu nivell d'ingressos, amb 4,39 milions d'euros el 2012**, una xifra que només supera a la dels consells de la Terra Alta i el Garraf.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Generalitat de Catalunya. Inversions reals pressupostades. 2009-2014 ¹³										
Comarca	2009	2010	2011	2012	2014	Inversions 2009-2014	Població mitjana	Inversió / habitant	Superfície total	Inversió / km2
	<i>(en milions d'euros)</i>						<i>Habitants</i>	<i>(€)</i>	<i>(km2)</i>	<i>(€)</i>
Alt Camp	12,83	6,85	6,06	2,57	14,67	42,98	45033	954,42	538	79888,48
Alt Empordà	40,15	33,83	15,88	50,59	6,38	146,83	140754	1043,16	1.357,50	108162,06
Alt Penedès	22,97	28,46	20,69	10,66	8,00	90,78	105803	858,01	592,7	153163,49
Alt Urgell	11,17	5,78	5,76	10,44	4,65	37,80	21481	1759,69	1.447,50	26113,99
Alta Ribagorça	2,07	0,98	0,05	0,34	0,38	3,82	4153	919,73	426,9	8948,23
Anoia	38,55	50,60	32,33	8,66	7,88	138,02	118338	1166,32	866,3	159321,25
Bages	47,76	66,26	41,87	22,08	10,89	188,86	185437	1018,46	1.299,10	145377,57
Baix Camp	28,16	26,78	20,28	8,29	3,80	87,31	191925	454,92	697,1	125247,45
Baix Ebre	26,04	48,59	21,54	24,71	7,96	128,84	82026	1570,71	1.002,70	128493,07
Baix Empordà	114,82	51,45	32,89	64,38	6,51	270,05	133353	2025,08	701,7	384851,08
Baix Llobregat	240,48	320,21	156,42	133,23	79,56	929,90	804773	1155,48	486	1913374,49
Baix Penedès	18,47	17,87	8,19	6,20	13,38	64,11	100680	636,77	296,4	216295,55
Barcelonès	1619,32	1337,99	682,38	593,03	260,64	4493,36	2243807	2002,56	145,8	30818655,69
Berguedà	5,89	22,14	11,91	5,81	1,75	47,50	41004	1158,43	1.185,20	40077,62
Cerdanya	21,20	16,33	19,32	11,49	2,99	71,33	18614	3831,98	546,7	130473,75
Conca de Barberà	6,71	9,87	2,45	0,45	0,02	19,50	21118	923,38	650,2	29990,77
Garraf	14,08	5,19	8,83	3,96	2,04	34,10	146146	233,33	185,1	184224,74
Garrigues	55,80	45,97	67,82	69,85	7,66	247,10	20150	12262,91	797,7	309765,58
Garrotxa	57,52	15,37	23,55	31,18	4,40	132,02	55807	2365,67	734,6	179716,85
Gironès	47,00	36,90	18,38	10,56	8,92	121,76	183685	662,87	575,6	211535,79
Maresme	62,88	103,67	32,88	21,57	12,24	233,24	435546	535,51	398,5	585294,86
Montsià	25,94	19,78	7,30	8,43	3,88	65,33	71581	912,67	735,4	88836,01
Noguera	28,13	39,12	42,47	14,29	37,12	161,13	39953	4032,99	1.784,10	90314,44
Osona	86,71	39,05	23,57	18,34	9,90	177,57	154451	1149,68	1.260,10	140917,39
Pallars Jussà	8,59	12,13	6,96	9,69	5,25	42,62	13920	3061,69	1.343,10	31732,56
Pallars Sobirà	26,38	16,54	4,86	3,06	6,40	57,24	7440	7693,34	1.377,90	41541,48

¹³ Notes:

Pressupost aprovat de cada any. Assignació territorial d'acord amb la ubicació física de la inversió. No es va aprovar el pressupost per a l'exercici 2013. Per fer el càlcul de la inversió per habitant durant el període s'ha fet la mitjana de la població durant el període 2010-2014.

Generalitat de Catalunya. Inversions reals pressupostades. 2009-2014 ¹³										
Comarca	2009	2010	2011	2012	2014	Inversions 2009-2014	Població mitjana	Inversió / habitant	Superfície total	Inversió / km2
Pla d'Urgell	10,42	4,68	4,71	3,57	2,11	25,49	37256	684,19	305,1	83546,38
Pla de l'Estany	2,92	4,57	1,43	0,90	1,34	11,16	31234	357,30	262,8	42465,75
Priorat	1,44	6,60	5,49	1,46	0,57	15,56	9902	1571,43	498,6	31207,38
Ribera d'Ebre	16,49	16,10	16,62	16,87	5,29	71,37	23648	3018,01	827,3	86268,58
Ripollès	14,41	9,79	11,22	2,16	2,61	40,19	26187	1534,72	956,6	42013,38
Segarra	25,50	14,44	3,63	3,31	1,02	47,90	23036	2079,35	722,7	66279,23
Segrià	127,68	119,13	76,31	54,17	49,55	426,84	208646	2045,76	1.396,70	305606,07
Selva	71,63	56,56	26,65	15,60	8,41	178,85	172042	1039,57	995	179748,74
Solsonès	3,35	7,55	6,64	2,28	0,60	20,42	13666	1494,18	1.001,20	20395,53
Tarragonès	43,43	84,38	48,85	27,81	15,24	219,71	250535	876,96	319,4	687883,53
Terra Alta	17,05	34,52	10,78	25,21	1,36	88,92	12584	7066,12	743	119676,99
Urgell	85,53	76,44	38,14	36,23	8,84	245,18	37016	6623,55	579,7	422942,90
Val d'Aran	4,70	7,93	4,42	0,87	1,70	19,62	10107	1941,15	633,6	30965,91
Vallès Occidental	219,19	248,33	238,11	251,66	194,12	1151,41	895083	1286,37	583,1	1974635,57
Vallès Oriental	92,82	91,72	41,48	21,40	23,58	271,00	401167	675,53	851	318448,88
No comarcalitzat	1175,34	1003,21	381,85	293,42	228,94	3082,76				
Catalunya	4581,52	4163,64	2230,96	1900,77	1072,54	13949,43	7539092	1850,28	32.108,00	434453,41

Taula 58: Generalitat de Catalunya. Inversions reals pressupostades. 2009-2014. Inversió per habitant i inversió per km2.

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat (procedents del Departament d'Economia i Coneixement)

Generalitat de Catalunya. Inversions reals liquidades. 2008-2012 ¹⁴											
Comarca	2008	2009	2010	2011	2012	Inversions 2008-2012	Població mitjana	Inversió / habitant	Superfície total	Inv/km2	
	<i>(en milions d'euros)</i>						<i>Habitants</i>	<i>(€)</i>	<i>(km2)</i>	<i>(€)</i>	
Alt Camp	32,71	18,09	6,90	3,88	2,18	63,76	45271	1408,40	538	118513,01	
Alt Empordà	59,25	42,07	24,76	21,71	7,27	155,06	140736	1101,78	1.357,50	114224,68	
Alt Penedès	56,11	27,44	26,42	17,62	15,91	143,50	105504	1360,14	592,7	242112,37	

¹⁴ Notes:

Assignació territorial d'acord amb la ubicació física de la inversió.

Per fer el càlcul de la inversió per habitant durant el període s'ha fet la mitjana de la població durant el període 2010-2012.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Generalitat de Catalunya. Inversions reals liquidades. 2008-2012 ¹⁴

Comarca	2008	2009	2010	2011	2012	Inversions 2008-2012	Població mitjana	Inversió / habitant	Superfície total	Inv/km2
Alt Urgell	13,06	11,27	14,91	13,47	12,27	64,98	21800	2980,78	1.447,50	44891,19
Alta Ribagorça	3,51	3,46	3,04	0,62	0,67	11,30	4266	2649,06	426,9	26469,90
Anoia	56,07	43,60	55,44	27,10	8,41	190,62	118461	1609,14	866,3	220039,25
Bages	68,84	85,37	80,28	45,80	25,84	306,13	185689	1648,62	1.299,10	235647,76
Baix Camp	45,21	38,24	36,93	22,91	10,61	153,90	191974	801,67	697,1	220771,77
Baix Ebre	42,60	54,72	84,67	65,31	11,58	258,88	82660	3131,85	1.002,70	258182,91
Baix Empordà	69,46	110,59	49,36	203,27	38,63	471,31	133364	3534,02	701,7	671668,80
Baix Llobregat	820,84	537,95	273,38	141,78	240,21	2014,16	802991	2508,32	486	4144362,14
Baix Penedès	41,95	23,27	15,63	31,37	18,34	130,56	100680	1296,79	296,4	440485,83
Barcelonès	1713,99	1375,37	1423,25	1003,33	406,18	5922,12	2250454	2631,52	145,8	40618107,00
Berguedà	18,41	10,58	16,04	14,45	2,99	62,47	41475	1506,21	1.185,20	52708,40
Cerdanya	25,61	21,58	20,95	15,21	13,29	96,64	18793	5142,34	546,7	176769,71
Conca de Barberà	32,32	8,99	8,01	3,73	2,11	55,16	21292	2590,68	650,2	84835,44
Garraf	24,09	21,20	15,10	10,50	26,34	97,23	146078	665,60	185,1	525283,63
Garrigues	59,62	50,51	42,22	54,96	45,73	253,04	20310	12458,68	797,7	317211,98
Garrotxa	19,87	15,41	34,55	23,81	60,05	153,69	55630	2762,70	734,6	209215,90
Gironès	79,72	68,29	43,20	27,76	10,76	229,73	182752	1257,06	575,6	399113,97
Maresme	101,77	97,45	110,52	33,25	18,86	361,85	434127	833,51	398,5	908030,11
Montsià	30,99	16,65	12,56	7,42	8,30	75,92	72238	1050,97	735,4	103236,33
Noguera	61,40	36,28	45,66	43,34	19,53	206,21	40187	5131,26	1.784,10	115582,09
Osona	71,19	469,10	49,87	19,89	81,08	691,13	154097	4485,03	1.260,10	548472,34
Pallars Jussà	14,33	20,55	9,85	8,39	5,49	58,61	14155	4140,59	1.343,10	43637,85
Pallars Sobirà	34,93	32,76	8,96	22,95	3,54	103,14	7550	13660,32	1.377,90	74853,04
Pla d'Urgell	9,51	8,58	5,10	4,11	2,01	29,31	37301	785,77	305,1	96066,86
Pla de l'Estany	3,72	2,63	7,49	2,13	1,36	17,33	31097	557,28	262,8	65943,68
Priorat	12,31	5,48	5,66	4,84	1,60	29,89	10068	2968,91	498,6	59947,85
Ribera d'Ebre	25,08	22,94	15,90	8,78	3,97	76,67	23946	3201,79	827,3	92674,97
Ripollès	29,91	18,91	16,64	13,87	6,48	85,81	26414	3248,70	956,6	89703,12
Segarra	18,73	33,61	29,93	3,87	1,52	87,66	23165	3784,10	722,7	121295,14
Segrià	181,43	176,40	104,57	126,05	89,99	678,44	207774	3265,28	1.396,70	485744,97
Selva	71,63	133,03	72,69	56,00	16,36	349,71	172278	2029,91	995	351467,34

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Generalitat de Catalunya. Inversions reals liquidades. 2008-2012 ¹⁴										
Comarca	2008	2009	2010	2011	2012	Inversions 2008-2012	Població mitjana	Inversió / habitant	Superfície total	Inv/km2
Solsonès	6,87	10,06	6,38	7,98	0,51	31,80	13738	2314,75	1.001,20	31761,89
Tarragonès	84,00	63,71	68,02	53,62	35,02	304,37	250381	1215,63	319,4	952943,02
Terra Alta	34,26	13,84	70,48	32,59	4,11	155,28	12830	12102,57	743	208990,58
Urgell	17,08	85,50	48,37	60,43	24,22	235,60	37231	6328,06	579,7	406417,11
Val d'Aran	2,98	4,54	5,69	5,08	1,38	19,67	10151	1937,68	633,6	31044,82
Vallès Occidental	223,32	309,30	282,68	343,93	298,17	1457,40	892321	1633,27	583,1	2499399,76
Vallès Oriental	141,38	116,13	81,24	43,08	15,67	397,50	399741	994,39	851	467097,53
No comarcalitzat	306,92	347,57	205,85	137,02	56,23	1053,59				
Catalunya	4766,98	4593,04	3539,15	2787,20	1654,74	17341,11	7540969	2299,59	32.108,00	540086,89

Taula 59: Generalitat de Catalunya. Inversions reals liquidades. 2008-2012. Inversió per habitant i inversió per km2.

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat (procedents del Departament d'Economia i Coneixement)

Consells comarcals. Pressupost. Ingressos. 2008-2012. Xifres absolutes i ponderades per habitants i superfície ¹⁵										
Comarca	2008	2009	2010	2011	2012	Població 2012	Ingressos 2012 / hab.	Superfície total	Ingressos / km2	
	<i>En milions d'euros</i>									<i>Habitants</i>
Alt Camp	6,96	10,21	9,30	8,16	6,16	45.299	135,99	538	11449,81	
Alt Empordà	18,99	19,92	20,90	18,78	19,67	141.517	138,99	1.357,50	14489,87	
Alt Penedès	11,02	12,02	11,23	12,58	13,54	106.252	127,43	592,7	22844,61	
Alt Urgell	10,07	12,04	12,95	10,30	8,58	21.386	401,20	1.447,50	5927,46	
Alta Ribagorça	3,49	3,73	3,75	3,41	2,81	4.235	663,52	426,9	6582,34	
Anoia	9,48	11,38	13,54	15,25	13,04	118.817	109,75	866,3	15052,52	
Bages	15,93	19,15	9,93	9,80	11,67	186.084	62,71	1.299,10	8983,14	
Baix Camp	10,60	16,23	14,30	16,07	14,11	193.535	72,91	697,1	20241,00	
Baix Ebre	12,49	14,48	10,06	9,99	9,48	83.125	114,05	1.002,70	9454,47	
Baix Empordà	22,43	25,39	25,09	20,64	19,31	133.754	144,37	701,7	27518,88	
Baix Llobregat	14,87	18,09	17,00	18,43	18,11	806.799	22,45	486	37263,37	
Baix Penedès	7,85	12,31	13,30	12,78	9,07	101.138	89,68	296,4	30600,54	
Barcelonès	35,92	30,96	30,65	26,35	19,52	2.254.052	8,66	145,8	133882,03	

¹⁵ Notes:

Assignació territorial d'acord amb la ubicació física de la inversió.

Per fer també un anàlisi ponderat de les xifres, s'han posat en relació els ingressos dels Consells Comarcals de 2012 amb els habitants comarcals l'any 2012.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Consells comarcals. Pressupost. Ingressos. 2008-2012. Xifres absolutes i ponderades per habitants i superfície ¹⁵									
Comarca	2008	2009	2010	2011	2012	Població 2012	Ingressos 2012 / hab.	Superfície total	Ingressos / km2
Berguedà	10,92	13,04	14,30	15,82	13,19	41.202	320,13	1.185,20	11128,92
Cerdanya	3,96	5,88	6,91	7,54	8,03	19.047	421,59	546,7	14688,13
Conca de Barberà	10,21	8,96	8,41	8,25	6,58	21.148	311,14	650,2	10119,96
Garraf	3,37	3,95	4,27	4,25	3,93	147.107	26,72	185,1	21231,77
Garrigues	6,55	6,48	7,73	8,27	5,64	20.212	279,04	797,7	7070,33
Garrotxa	14,70	18,08	16,84	15,85	16,06	55.855	287,53	734,6	21862,24
Gironès	17,96	18,76	22,60	22,20	17,27	184.187	93,76	575,6	30003,47
Maresme	36,50	36,34	33,08	41,09	30,39	436.487	69,62	398,5	76260,98
Montsià	6,21	6,73	6,23	6,28	5,54	72.121	76,82	735,4	7533,32
Noguera	5,96	6,48	6,41	6,33	5,94	40.200	147,76	1.784,10	3329,41
Osona	47,69	44,70	33,78	27,57	22,39	154.588	144,84	1.260,10	17768,43
Pallars Jussà	7,79	10,37	9,77	11,89	10,74	14.113	761,00	1.343,10	7996,43
Pallars Sobirà	8,21	8,12	11,26	12,92	8,76	7.457	1174,74	1.377,90	6357,50
Pla d'Urgell	14,00	16,03	13,45	11,09	7,10	37.267	190,52	305,1	23271,06
Pla de l'Estany	6,96	7,80	7,69	7,43	8,64	31.463	274,61	262,8	32876,71
Priorat	4,19	4,54	4,40	5,29	4,39	9.971	440,28	498,6	8804,65
Ribera d'Ebre	4,98	5,91	5,60	6,78	6,10	23.867	255,58	827,3	7373,38
Ripollès	9,10	10,14	10,69	9,14	8,48	26.268	322,83	956,6	8864,73
Segarra	6,16	8,92	9,15	9,63	7,05	23.365	301,73	722,7	9755,09
Segrià	13,32	11,21	10,69	10,85	10,46	209.965	49,82	1.396,70	7489,08
Selva	21,48	36,32	28,24	29,28	31,48	173.518	181,42	995	31638,19
Solsonès	13,87	15,09	14,09	14,33	12,88	13.676	941,80	1.001,20	12864,56
Tarragonès	15,93	18,88	20,45	20,05	20,26	251.282	80,63	319,4	63431,43
Terra Alta	3,16	7,34	5,15	3,08	3,44	12.713	270,59	743	4629,88
Urgell	7,90	9,26	6,02	4,37	4,47	36.975	120,89	579,7	7710,88
Val d'Aran	28,25	31,03	35,63	34,89	30,30	10.056	3013,13	633,6	47821,97
Vallès Occidental	15,32	17,15	21,12	19,57	17,95	898.173	19,99	583,1	30783,74
Vallès Oriental	11,66	12,99	14,52	17,02	15,19	402.632	37,73	851	17849,59

Taula 60: Consells comarcals. Pressupost. Ingressos. 2008-2012 . Xifres absolutes i ponderades per habitants i superfície.

Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat (procedents del Departament de Governació i Relacions Institucionals. Direcció General de l'Administració Local)

6. SECTOR PRIMARI I ACTIVITAT AGROALIMENTÀRIA

6.1 CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL SECTOR

El Priorat és la comarca més agrícola del Camp de Tarragona. El sector serveis presentava el major nombre d'afiliacions, amb un 56,30% d'aquestes afiliacions, i l'agricultura, segon sector en nombre d'afiliats, presentava un 16,80%.

Tot i amb això, si tenim en compte l'evolució dels ocupats del sector primari, aquests han sofert un descens molt notable des dels primers anys 90 (aquests totals només van remuntar a principis dels 2000), arribant a unes xifres mínimes l'any 2011. Així, tot i la importància del sector agrari a la comarca, el nombre d'ocupats està en clar descens i en un molt preocupant procés d'envelliment.

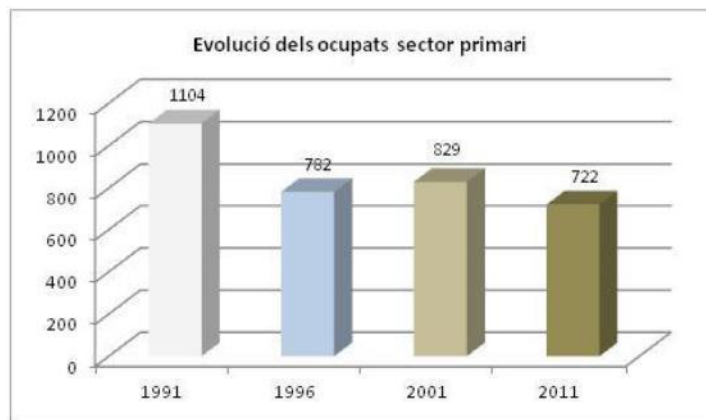

Figura 37: Evolució dels ocupats sector primari. 1991-2011
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Una dada molt destacable també per entendre l'evolució recent del sector és la d'afiliacions al règim d'autònoms de la Seguretat Social, que ha experimentat un augment molt important en els darrers anys, arribant a ser de 388 persones l'any 2013 (multiplicant per més de 6 les xifres de 2006). Aquest augment s'explica per la situació d'estancament i crisi

que es va viure a la comarca durant els darrers anys 2000 i que va propiciar que molta població que estava donada d'alta al règim general, per reestructuracions d'empresa, acabés donant-se d'alta d'autònom en el sector primari, molts cops seguint treballant per la mateixa empresa inicial.

Afiliacions al règim d'autònoms de la S.S. a l'agricultura. Sèrie temporal	
2013	388
2006	60
2004	55
2002	42

Taula 61: Afiliacions al règim d'autònoms de la S.S. a l'agricultura. Sèrie temporal
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Tot i amb això, i tot i el caire general d'aquestes xifres, és molt necessari destacar tot el camí recorregut per un sector primari que s'ha vist desenvolupat i que ha agafat força i s'ha valoritzat en els darrers anys, i que evidentment encara es pot potenciar i incentivar en major mesura i que ha de seguir aprofitant el potencial dels seus productes de qualitat, i de les seves preuades denominacions d'origen del vi i de l'oli.

En un altre vessant del sector, les xifres de les explotacions agràries en relació a la tinença de ramaderia demostren la molt minsa presència i desenvolupament de la ramaderia a la comarca, normalment amb caràcter complementari a l'agricultura, ja que del total d'explotacions (1458), només 52 són amb ramaderia.

Explotacions agràries. Segons tinença de ramaderia. 2009	
Sense ramaderia	1.406
Amb ramaderia	52
Total	1.458

Taula 62: Explotacions agràries. Segons tinença de ramaderia. 2009
Font: Idescat, a partir de les dades del Cens agrari de l'INE.

D'aquestes explotacions el nombre més important el representen les d'aviram (amb 13 explotacions i 251.752 caps) i el porcí (amb 7 explotacions i 5.319 caps). Tot i amb això, com s'ha dit, el pes de la ramaderia dins el sector i en el global de l'economia comarcal és força discret.

Nombre de caps per espècies. I explotacions. Any 2009														
Municipi	Bovins		Ovins		Cabrum		Porcins		Aviram		Conilles mares		Equins	
	Ex.	caps	Ex.	caps	Ex.	caps	Ex.	caps	Ex.	caps	Ex.	caps	Ex.	caps
Bellmunt del Priorat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	11
Bisbal de Falset, la	2	157	0	0	0	0	1	658	0	0	1	600	0	0
Cabacés	0	0	0	0	0	0	1	1144	0	0	1	280	0	0
Capçanes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cornudella de Montsant	0	0	2	644	2	82	0	0	1	6	2	668	1	14
Falset	0	0	1	40	1	16	1	1250	0	0	0	0	0	0
Figuera, la	1	300	0	0	0	0	2	1210	2	16000	0	0	0	0
Gratallops	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4
Guiamets, els	0	0	0	0	1	4	0	0	1	6	0	0	1	2
Lloar, el	0	0	0	0	0	0	0	0	1	55000	0	0	0	0
Marçà	2	112	1	100	1	25	1	1056	2	108040	0	0	2	106
Margalef	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1112	0	0
Masroig, el	0	0	1	272	1	17	0	0	0	0	0	0	0	0
Molar, el	0	0	0	0	0	0	0	0	1	15	1	1	0	0
Morera de Montsant, la	0	0	0	0	1	786	0	0	1	65	0	0	0	0
Poboleda	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Porrera	0	0	2	374	2	52	0	0	0	0	0	0	2	2
Pradell de la Teixeta	1	92	0	0	0	0	1	1	3	42620	0	0	1	1
Torre Fontaubella, la	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Torroja del Priorat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ulldemolins	0	0	0	0	0	0	0	0	1	30000	0	0	0	0
Vilella Alta, la	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vilella Baixa, la	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Priorat	6	661	7	1430	9	982	7	5319	13	251752	7	2661	10	140

Taula 63: Nombre de caps per espècies. I explotacions. Any 2009
Font: Idescat, a partir de les dades del Cens agrari de l'INE.

6.2 AGRICULTURA I ACTIVITATS DE TRANSFORMACIÓ AGROALIMENTÀRIA

6.2.1 Evolució i trets generals

Al Priorat l'any 2009 hi havia 1.458 explotacions agràries (només 5 sense terres) i una superfície agrícola utilitzada (SAU) de 9.463 hectàrees, que es reparteix en un 92,41% de terres llaurades i en un 7,59% de pastures permanents.

Explotacions agràries. Segons tinença de terres. 2009	
Sense terres	5
Amb terres	1.453
Total	1.458

Taula 64: Explotacions agràries. Segons tinença de terres. 2009
Font: Idescat, a partir de les dades del Cens agrari de l'INE.

Superfície agrícola utilitzada (SAU)	Hectàrees
Terres llaurades	8.745
Pastures permanents	718
Total	9.463

Taula 65: Superfície agrícola utilitzada (SAU). 2009
Font: Idescat, a partir de les dades del Cens agrari de l'INE.

En relació als municipis de la comarca, Cornudella de Montsant és el que té més superfície agrària utilitzada, amb 1005 ha (de les quals 773 són terres llaurades), seguit de Falset, que disposa d'un nombre d'hectàrees de terres llaurades similar a Cornudella però amb menor superfície de pastures, fet que provoca que la seva SAU total sigui força inferior (726 ha). Ulldemolins (amb 638 ha de terres llaurades) i Cabacés (amb 616 ha) els segueixen a certa distància.

El municipi amb menor SAU de la comarca (terres llaurades) és la Torre de Fontaubella, amb 72 ha. Val a dir que es tracta també d'un dels termes municipals més petits del Priorat, ja que només supera en superfície a el Lloar, la Vilella Alta i la Vilella Baixa que, però aquests el superen en SAU.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

	SAU		Terreny forestal	Altres
	terres llaurades	pastures permanents		
Bellmunt del Priorat	366	29	149	81
Bisbal de Falset, la	541	65	171	137
Cabacés	616	17	503	236
Capçanes	324	1	289	45
Cornudella de Montsant	773	232	551	260
Falset	721	5	1226	272
Figuera, la	151	30	134	132
Gratallops	426	22	58	205
Guiamets, els	467	4	125	33
Lloar, el	101	7	52	40
Marçà	591	34	61	128
Margalef	191	27	181	121
Masroig, el	501	6	169	58
Molar, el	524	1	161	212
Morera de Montsant, la	226	4	520	532
Poboleda	204	5	147	83
Porrera	579	130	466	257
Pradell de la Teixeta	246	23	211	75
Torre de Fontaubella, la	72	0	160	109
Torroja del Priorat	193	15	132	77
Ulldemolins	638	63	459	261
Vilella Alta, la	162	0	44	70
Vilella Baixa, la	131	0	69	67
Priorat	8745	718	6037	3492

Taula 66: Distribució de la superfície agrària. 2009 (hectàrees)
Font: Idescat, a partir de les dades del Cens agrari de l'INE.

Tot i la gran presència i incidència del sector en l'economia comarcal i en la configuració del seu paisatge, durant la dècada 1999-2009 hi ha hagut una pèrdua força evident de superfície agrària utilitzada (SAU), ja que ha caigut en més de 5000 ha des de l'any 1999, quan les hectàrees de SAU van arribar a la xifra de 14.514.

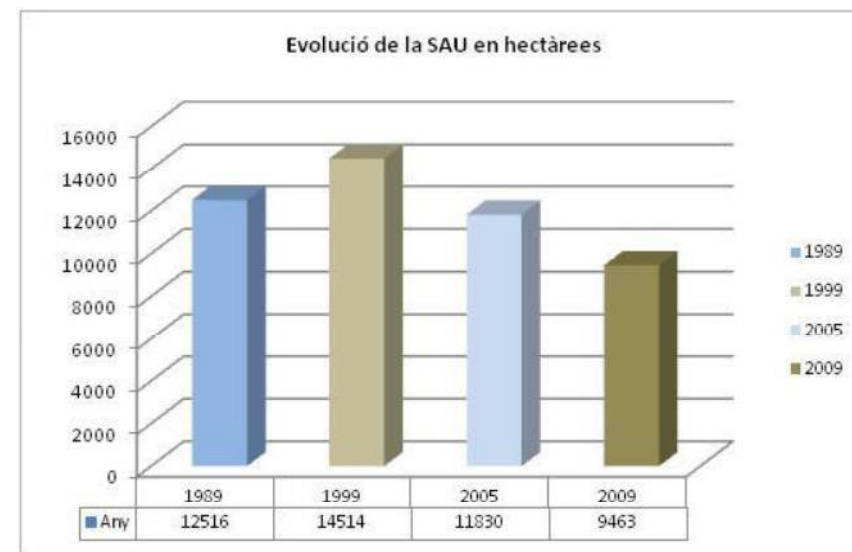

Figura 38: Evulsió de la SAU en hectàrees (1989-2009)
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Pel que fa referència als titulars de les explotacions agràries de la comarca, es visualitza una presència predominant dels homes per sobre de les dones. Tot i amb això, aquesta desigualtat és menys acusada que l'any 1999 ja que, tot i que en conjunt hi ha hagut un gran descens en el nombre de titulars (603 titulars), el descens ha estat menys pronunciat en el cas de les dones (-52 titulars dones, contra la pèrdua de 551 titulars homes).

Any	Titulars			Titulars caps d'explotació		
	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones
2009	1368	968	400	1118	885	233
1999	1971	1519	452	1786	1451	335

Taula 67: Titulars d'explotacions agràries, per sexe. Anys 1999-2009
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Molt preocupant és l'**elevat nivell d'envelliment** dels titulars d'aquestes explotacions agràries, tot i que és un fet molt generalitzat en tot el camp català. Així, la majoria dels titulars de les explotacions agràries (el 32,97%) tenen més de 65 anys, i per tant es tracta de població que en principi està jubilada. L'any 1999 el grup més nombrós era el dels que tenien edats compreses entre els 60 i 64 anys (amb un 30,05%), la qual cosa demostra que no hi ha hagut renovació en el sector i que aquells que ja eren majoria l'any 1999 ho continuen sent ara però 10 anys més vells.

A més, el problema no és només que el grup més nombrós de titulars sigui el de majors de 65 anys, sinó que a més hi ha un nombre descendent de nombre de titulars com més joves són: els de 55 a 64 anys representen el 27,92% del total, els de 45 a 54 anys el 20,32%, els de 35 a 44 anys el 14,40% els de 25 a 34 anys només el 3,95%, i els menors de 25 anys només un testimonial i preocupant 0,44%. Aquest fet torna a demostrar l'enorme envelliment del sector.

Cal dir que durant els darrers anys, s'ha pogut observar a la comarca un augment de la superfície mitjana de les explotacions, ja que a causa de l'envelliment de la població agrària i la manca de continuïtat generacional de molta d'aquesta població, molts d'aquests pagesos van vendre les seves terres a cellers en fase d'expansió, que van passar a explotar un nombre cada cop més nombrós d'hectàrees.

Si analitzem la tipologia de terres llaurades, podem comprovar com la vinya és el tipus de conreu predominant a la comarca, amb 3.522 ha (40,27% del total), seguit de l'olivera amb 2.685 (30,70%) i els fruiters, amb 2.161 ha (que representen un 24,71% del total). Els conreus herbacis tenen una presència molt menor, amb només 359 ha (un 4,11%).

Terres llaurades. Per tipus de conreu. 2009		
Tipus de conreu	ha	%
Herbacis	359	4,11%
Fruiters	2.161	24,71%
Olivera	2.685	30,70%
Vinya	3.522	40,27%
Altres	18	0,21%
Total	8.745	

Taula 68: Terres llaurades. Per tipus de conreu. 2009
Font: Idescat, a partir de les dades del Cens agrari de l'INE.

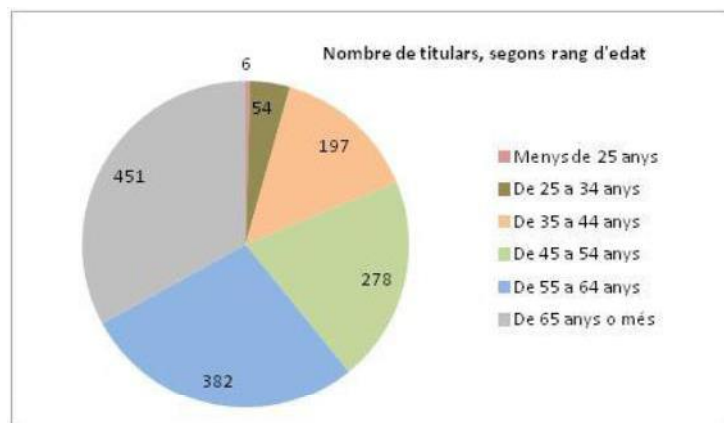

Figura 39: Nombre de titulars d'explotació agrària, segons rang d'edat
Font: Elaboració pròpia amb dades d'Idescat

6.2.2 El sector vitivinícola

Al Priorat, com sabem, es produeix un raïm excepcional, capaç de donar vins estructurats i poderosos, a través també de l'aplicació de les més modernes tècniques d'elaboració. Les vinyes es troben instal·lades sobre diferents tipus de sòls, com poden ser les pissarres (la "llicorella") o els gresos paleozoics. Aquestes vinyes ocupen els vessants costeruts del sistema de serres i turons que conformen la comarca. Són un element caracteritzador de primer ordre, ja que les plantacions sobre costers que es poden admirar al Priorat no tenen rèplica en cap altre indret de Catalunya.

És a les vinyes del Priorat on es pot copsar millor el fet que la vinya és una obra humana, el resultat d'un treball personal i cultural al llarg dels anys.

Així, des de que al segle XII, els monjos de la cartoixa de Scala Dei van introduir el conreu de la vinya i les tècniques d'elaboració del vi, la gent d'aquesta zona ha produït raïm i l'ha transformat en uns vins que, sobretot al llarg dels darrers anys, han anat guanyant un reconegut prestigi a nivell mundial. D'aquesta manera, després d'uns anys de reculada del conreu de la vinya al Priorat, aquest va tornar a revifar amb l'augment dels preus del vi en relació amb l'augment de la qualitat aconseguida per alguns cellers. Antigues vinyes abandonades van tornar a ser funcionals mentre que poc a poc van anar augmentant les rompudes i els moviments de terres en els vessants per instal·lar-hi noves partides.

Totes aquestes obres i condicionaments han acabat de configurar un paisatge singular a la comarca que, com s'ha dit en nombroses ocasions en aquesta diagnosi, opta a ser declarat Patrimoni Mundial de la UNESCO.

Actualment el desenvolupament del sector va íntimament lligat a generar nou valor afegit als productes, a través de la innovació lligada a la tradició, i a associar, encara més, producte a territori concret. A més, el desenvolupament d'activitats complementàries a l'activitat principal, com l'enoturisme, esdevé un altre pilar o opció del sector. És notori que el paisatge de la vinya té la capacitat de caracteritzar per ell mateix el territori i fins i tot atreure un tipus de turisme interessat en els valors paisatgístics.

I el Priorat n'és un clar exemple, ja que en ell la noció de paisatge vitivinícola és una de les pedres angulars del turisme que s'hi promou, i la descoberta del paisatge de la vinya participa en l'oferta turística amb la mateixa força que la qualitat dels vins que s'hi produeixen.

Municipi	Total		Secà		Regadiu	
	Exp.	ha	Exp.	ha	Exp.	ha
Bellmunt del Priorat	44	278	37	237	13	41
Bisbal de Falset, la	2	6	0	0	2	6
Cabacés	26	61	14	52	13	9
Capçanes	47	199	46	185	4	14
Cornudella de Montsant	73	190	70	144	3	46
Falset	113	331	93	246	30	86
Figuera, la	22	48	19	40	6	8
Gratallops	53	341	52	325	4	16
Guiamets, els	56	243	54	201	15	42
Lloar, el	16	65	14	61	2	4
Marçà	77	234	71	200	17	34
Margalef	1	3	1	3	0	0
Masroig, el	63	266	46	160	27	106
Molar, el	59	239	43	200	19	39
Morera de Montsant, la	27	181	25	155	3	27
Poboleda	50	135	47	111	8	24
Porrera	76	386	74	365	2	21
Pradell de la Teixeta	12	25	12	25	0	0
Torre de Fontaubella, la	5	3	5	3	0	0
Torroja del Priorat	30	115	28	109	4	6
Ulldemolins	15	24	15	23	1	1
Vilella Alta, la	23	84	22	81	1	3
Vilella Baixa, la	19	65	15	52	8	13
Priorat	909	3522	803	2977	182	546

Taula 69: Hectàrees de vinya segons municipi. 2009
Font: Idescat, a partir de les dades del Cens agrari de l'INE

Si tenim en comte les dades del Cens Agrari de 2009 de l'INE, el municipi de Porrera era el que més hectàrees de vinya tenia, amb 386, tot i que no era el que més explotacions tenia, ja que Falset el superava, amb 113, enfront les 76 de Porrera.

Gratallops i el propi municipi de Falset seguien a Porrera en nombre d'hectàrees, mentre que Marçà seguia a Falset en nombre d'explotacions.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Com és notori, al Priorat hi conviuen dues denominacions d'origen del vi amb els seus respectius consells reguladors, les quals constitueixen un element molt important de suport per al sector. Aquesta realitat vitivinícola de la comarca, doncs, ha de ser explicada tenint en compte aquesta zonificació.

DOQ PRIORAT

www.doqpriorat.org

La Denominació d'Origen Qualificada Priorat, tal com es descriu al web de la DOQ (www.doqpriorat.org), és una petita regió muntanyosa situada al bell mig de les comarques de Tarragona. El massís de la serra de Montsant la delimita pel nord, a ponent hi ha la serra de la Figuera, per llevant la carena del Molló i, pel sud, el territori s'obre seguint el curs del riu Siurana aigües avall cap a l'Ebre. El riu Siurana i els seus afluents són l'artèria geogràfica principal de la zona, i provoquen un reguitzell de valls i petites planes gràcies també a la sinuositat geològica de les carenes i els vessants de les muntanyes.

La Denominació d'Origen Qualificada Priorat té una superfície de 17.629 hectàrees, de les quals 1.887 estan plantades de vinya i conreades per més de 600 viticultors. Administrativament formen part de la DOQ Priorat 9 dels 23 municipis del total de la comarca del Priorat. Aquests municipis són els següents: la Morera de Montsant (que inclou l'agregat d'Escaladei), Gratallops, Porrera, Poboleda, Torroja del Priorat, la Vilella Alta, la Vilella Baixa, el Lloar i Bellmunt del Priorat. També, dins dels límits de la DOQ Priorat, s'hi inclouen la part nord del terme municipal del municipi de Falset (Masos de Falset) i la part est del terme municipal del Molar (Les Solanes del Molar). Els 6 primers són els municipis que conformaven el Priorat de la Cartoixa d'Escaladei. Els altres s'hi van incloure en la delimitació de la denominació d'origen que es va fer l'any 1932 i que configura l'actual territori de la DOQ Priorat. Com a conseqüència de l'expansió del cultiu de la vinya i de la qualitat dels seus vins, promogut, impulsat i dominat pels cartoixans, la zona va agafar renom mundial.

Actualment hi ha inscrits 606 viticultors al registre de la DOQ Priorat (cal dir que un mateix viticultor pot tenir vinyes en més d'una Vila).

Municipi / Vila	Nº Viticultors
Bellmunt del Priorat	61
Gratallops	113
El Lloar	28
La Morera de Montsant i Scala Dei	62
Poboleda	85
Porrera	122
Torroja del Priorat	67
La Vilella Alta	30
La Vilella Baixa	37
Masos de Falset	80
Solanes del Molar	62

Taula 70: Nombre de viticultors segons municipi / vila
Font: Consell Regulador DOQ Priorat

Atenent a les dades que la pròpia DOQ ofereix en el seu web, el municipi que disposa de major nombre de viticultors és Porrera, amb 122 viticultors, seguit de Gratallops, amb 113, i Poboleda, amb 85. La Vilella Alta, amb 30, i El Lloar, amb 28, per contra, són els municipis amb menys viticultors de la zona.

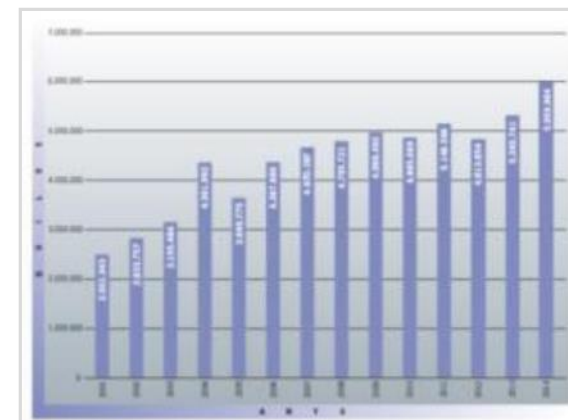

Figura 40: Evolució de la producció de raïm a la DOQ Priorat (2001-2014)
Font: Butlletí informatiu de la DOQ Priorat, número 24

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Si observem el gràfic d'evolució de la producció de raïm entre els anys 2001 i 2014, podem constatar com el volum de producció ha seguit una línia general ascendent, només trencada per tres collites (2005, 2010 i 2012), les quals van representar uns volums de producció inferiors als dels seus anys precedents. D'aquesta manera, i tal com s'afirma en el Butlletí Informatiu de la pròpia DOQ (número 24, hivern 2014), la verema 2014 ha obtingut uns xifres rècord de producció, arribant als 5.959.964 quilos. Una producció que duplica la que es registrava a la DOQ a principis de la dècada del 2000 (2002, per exemple).

Les dades d'aquesta collita constaten el predomini de les varietats negres recomanades (garnatxa negra i carinyena), que sumen gairebé un 65% del total de la collita. Tot i amb això, les varietats blanques, principalment la garnatxa blanca, experimenten un petit augment de producció i representen un 6% del total.

La garnatxa negra és la principal varietat de la zona, a nivell de producció, amb un 42,82% del total, seguida a una notable distància, de la carinyena, que es queda amb un 21,05% del total de producció. Ja a molta distància, les segueixen el cabernet sauvignon i el sirà, que superen per poc el 10% de la producció (cadascuna d'elles).

COLLITA 2014 DESGLOSSAMENT PER VARIETATS		
Garnatxa negra	2.552.056	42,82%
Carinyena	1.254.789	21,05%
Cabernet sauvignon	682.420	11,45%
Sirà	620.919	10,42%
Merlot	433.172	7,27%
Garnatxa pelada	27.497	0,46%
Cabernet franc	20.642	0,35%
Ull de llebre	26.262	0,44%
Pinot noir	901	0,02%
Garnatxa blanca	214.615	3,60%
Macabeu	51.074	0,86%
Pedro Ximenes	27.587	0,46%
Vogner	22.696	0,38%
Passal	13.938	0,23%
Moscateril de gra petit	282	0,00%
Picanyol blanc	5.784	0,10%
Moscateril d'Alexandria	3.601	0,06%
Chenin	1.729	0,03%
TOTAL	5.959.964	100%
TOTAL NEGRES	5.618.658	94,27%
TOTAL BLANQUES	341.306	5,73%

Taula 71: Collita 2014. Desglossament per varietats. DOQ Priorat
Font: Butlletí informatiu de la DOQ Priorat, número 24

El municipi/vila que disposa de major nombre de cellers de la zona és Gratallops, amb 23, seguit de Porrera, amb 17, i Poboleda, amb 13. La Vilella Baixa i El Lloar, amb 4, per contra, són els municipis amb menys cellers inscrits a la DOQ.

Municipi / Vila	Nº cellers
Bellmunt del Priorat	10
Gratallops	23
El Lloar	4
La Morera de Montsant	5
Scala Dei	3
Poboleda	13
Porrera	17
Torroja del Priorat	11
La Vilella Alta	6
La Vilella Baixa	4
Masos de Falset	1
Solanes del Molar	6

Taula 72: Nombre de cellers segons municipi / vila
Font: Consell Regulador DOQ Priorat

Tot seguit es detalla un llistat complet dels cellers de la DOQ Priorat:

CELLER	MUNICIPI / VILA	CELLER	MUNICIPI / VILA
Casa Gran del Siurana	Bellmunt del Priorat	Hidalgo Albert	Poboleda
Celler Família Sedó Barceló	Bellmunt del Priorat	Mas la Mola	Poboleda
Celler Rosa Ma. Bartolomé Vernet	Bellmunt del Priorat	Mas Perinet	Poboleda
Cellers Fuentes -Gran Clos-	Bellmunt del Priorat	Terres de Vidalba	Poboleda
De Muller	Bellmunt del Priorat	Balmprat	Porrera
Mas dels Estels	Bellmunt del Priorat	Celler Ardevol i Associats	Porrera
Pinord "Mas Blanc"	Bellmunt del Priorat	Celler Cal Pla	Porrera
Solà Clàssic	Bellmunt del Priorat	Celler Castellet	Porrera
Viticultors del Priorat	Bellmunt del Priorat	Celler de l'Encastell	Porrera
Viticultors Mas d'en Gil	Bellmunt del Priorat	Celler Família Nin Ortiz	Porrera
Álvaro Palacios	Gratallops	Celler Joan Simó	Porrera
Arrels del Priorat, SCP	Gratallops	Celler Vall Llach	Porrera
Balaguer i Cabré	Gratallops	Cims de Porrera	Porrera
Bodega Puig Priorat, S.L.	Gratallops	Clos Dominic	Porrera
Bodegas Bordalás Garcia (B.G.)	Gratallops	Domaines Magrez Espagne	Porrera
Buil & Giné Wine	Gratallops	Ferrer Bobet	Porrera
Cal Batllet - Celler Ripoll Sans	Gratallops	Marco Abella	Porrera
Celler Cecilio	Gratallops	Mas Martinet Assessoraments	Porrera

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

CELLER	MUNICIPI / VILA	CELLER	MUNICIPI / VILA
Celler Cesca Vicent	Gratallops	Merum Priorati	Porrera
Cellers Costers del Ros	Gratallops	Parmi Priorat	Porrera
Clos Aubaga	Gratallops	Sangenís i Vaqué	Porrera
Clos de l'Obac	Gratallops	Cellers de Scala Dei	Scala Dei
Clos Figueras	Gratallops	La Conreria d'Scala Dei	Scala Dei
Clos i Terrasses	Gratallops	Masia Duch	Scala Dei
Clos Mogador	Gratallops	Celler dels Pins Vers	Solanes del Molar
Devinski	Gratallops	Celler Mas Garrian	Solanes del Molar
Gratavinum	Gratallops	Celler Pol Grifoll Declara	Solanes del Molar
Mas Igneus	Gratallops	Clos Berenguer	Solanes del Molar
Mas Martinet Viticultors	Gratallops	Domini de la Cartoixa	Solanes del Molar
Masdeu i Campos	Gratallops	Estriacus	Solanes del Molar
Saó del Coster	Gratallops	Celler Aixalà i Alcait	Torroja del Priorat
Trossos del Priorat	Gratallops	Celler Escoda Pallejà	Torroja del Priorat
Vinícola del Priorat	Gratallops	Celler Heid & Marqués	Torroja del Priorat
Agnès de Cervera	El Lloar	Cellers Sabaté Franquet	Torroja del Priorat
Clos 93	El Lloar	Combièr-Fischer-Gerin (Celler l'Infernàl)	Torroja del Priorat
Portal del Priorat	El Lloar	En Números Vermells	Torroja del Priorat
Torres Priorat	El Lloar	Llicorella Vins	Torroja del Priorat
Cellers Capafons-Ossó	Masos de Falset	Mayol Viticultors	Torroja del Priorat
Celler Mas d'en Blei	La Morera de Montsant	Sabaté i Mur Vinaters	Torroja del Priorat
Celler Pasanau	La Morera de Montsant	Terroir al Límit	Torroja del Priorat
Joan Ametller	La Morera de Montsant	Vins d'Alta Qualitat	Torroja del Priorat
Maius Viticultors	La Morera de Montsant	Bodegas Mas Alta, S.A.	La Vilella Alta
Noguerales	La Morera de Montsant	Cartoixa de Montsalvat	La Vilella Alta
Agrícola de Poboleda	Poboleda	Celler Prior Pons	La Vilella Alta
Burgos Porta	Poboleda	Ritme Celler	La Vilella Alta
Celler Jordi Domènech	Poboleda	Terra de Verema	La Vilella Alta
Celler Mas d'en Just	Poboleda	Vinyes Altair	La Vilella Alta
Celler Mas de les Pereres	Poboleda	Celler Bujorn	La Vilella Baixa
Celler Mas Doix	Poboleda	Celler del Pont	La Vilella Baixa
Celler Pahí	Poboleda	Celler Lo	La Vilella Baixa
Cellers Tane - Santes Gates SL	Poboleda	Celler Sabaté	La Vilella Baixa
Genium Celler	Poboleda		

Taula 73: Cellers DOQ Priorat
Font: Consell Regulador DOQ Priorat

Actualment les principals línies de treball de la DOQ Priorat i concretament del seu Consell Regulador, passen per:

- Establir un sistema de traçabilitat vitivinícola integral que abasti les parcel·les de vinya, les seves produccions de raïm, identificades per lots, el transport,

l'elaboració, la criaça o l'envelliment, l'embotellat, l'etiquetatge, l'emalatge i la comercialització.

- Garantir que els productes emparats per la denominació d'origen qualificada Priorat es comercialitzin, exclusivament, embotellats en els cellers que hi estiguin inscrits i ubicats a la zona geogràfica delimitada.
- Instaurar un sistema de control de qualitat i certificació dels vins protegits, des de la fase de producció fins que surtin al mercat, que inclogui un control organolèptic i analític per lots homogenis de volum limitat i de conformitat amb les característiques que han de reunir els vins emparats establert al reglament.
- Ordenar que en els cellers inscrits solament tingui entrada raïm o most procedent de vinyes inscrites o vins procedents d'altres cellers també inscrits, i que s'hi elabori exclusivament vi, amb dret a la denominació d'origen qualificada.
- La Denominació d'Origen Qualificada Priorat garanteix l'origen del producte en la seva totalitat, mitjançant l'execució de tot el sistema de traçabilitat en origen, evitant així sotmetre els productes a unes condicions que no es consideren òptimes pel manteniment de les característiques d'aquests vins.

Per altra banda, el compromís amb el seu territori és una de les senyals d'identitat de la Denominació d'Origen Qualificada Priorat. És per això que aquest òrgan col·labora i impulsa totes aquelles iniciatives que tinguin com a objectiu el foment de la cultura local i el respecte pel territori i el paisatge del Priorat.

En aquest sentit, entre d'altres activitats, la DOQ Priorat promou:

- El Premi Ramon Vidal i Barraquer al millor article publicat a la premsa d'àmbit català, estatal o internacional sobre els vins de la Denominació d'Origen Qualificada Priorat, dins del marc dels Jocs Florals de Torroja del Priorat.
- La DOQ Priorat ha col·laborat en l'impuls de la Normativa de Paisatge de la DOQ perquè productors i agents locals tinguin cura de la preservació del territori i de les formes de conreu, de producció i de les formes de treball tradicionals que hi conviuen. Les formes de vida locals donen identitat a la comarca i la DOQ Priorat, preservant-les, també afavoreix el progrés i la millora del seu àmbit més proper.
- La DOQ Priorat participa activament en l'organització de la Fira del Vi de Falset, que serveix com a important aparador de les novetats vitivinícoles de la zona.
- També aixopluga diversos esdeveniments promocionals de la producció vitivinícola local, com per exemple:

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

- “Tast amb llops” de Gratallops,
- “Tast de les Mines” de Bellmunt del Priorat,
- “Nit de Vins” i la “Mostra de vins de Torroja” de Torroja del Priorat
- “Tast de Carinyenes” i la “Mostra de vins de Porrera” de Porrera
- Festa del Vi de Poboleda, coincidint amb l’inici de la temporada de verema

Veiem, doncs, que la DOQ Priorat, a part de desenvolupar les funcions que són pròpies d’aquest tipus d’organismes, té un especial interès en influir sobre la gestió del paisatge de la comarca, de difondre’n els seus valors i treballar per fer d’aquest element, un element definitori del territori i un element, alhora, dinamitzador de l’economia i de la societat prioratina.

DO MONTSANT

www.domontsant.com

La Denominació d’Origen Montsant va néixer l’any 2001 integrada pels municipis i cellers que, fins aquella data, formaven la subzona Falset de la denominació d’origen Tarragona.

Així, la Denominació d’Origen Montsant té la major part de la seva zona de producció a la comarca del Priorat, llevat d’algunes terres de la Ribera d’Ebre, a la riba del riu de Montsant, coincidint amb els següents municipis: la Bisbal de Falset, Cabacés, Capçanes, Cornudella de Montsant, la Figuera, els Guiamets, Marçà, Margalef, el Masroig, Pradell de la Teixeta, la Torre de Fontaubella i Ulldemolins, i part dels termes de Falset, Garcia, el Molar, Móra la Nova i Tivissa.

La DO Montsant ha viscut un creixement espectacular. Si en el moment del seu naixement, la DO tenia 28 cellers, la xifra supera ara els cinquanta. Gairebé un 70% de la seva producció embotellada es destina a l’exportació (principalment a Alemanya i els Estats Units).

La superfície de vinyes plantades és de unes 2.000 hectàrees i la producció de raïm se situa al voltant dels 10 milions de quilos.

Noms	Municipi domicili social	Web
Acústic Celler	Marçà	www.acusticceller.com
Agrícola Aubacs i Solans SCCL	La Figuera	
Agrícola d’Ulldemolins Sant Jaume, SCCL	Ulldemolins	www.coopulldemolins.com
Agrícola Falset-Marçà, SCCL	Falset	www.etim.es
Agrícola i Sec.Cred de Cabacés, SCCL	Cabacés	www.coopcabaces.com
Alfredo Arribas	Falset	www.portaldelpriorat.com
Amics del Gobe, SL	Marçà	
Baronia del Montsant	Cornudella	www.baronia-m.com
Baronia d’Entença, SL	Falset	www.pascona.com
Celler Clos Mesorah, SL	Marçà	
Celler Clos Pissarra, SL	Falset	
Celler Cooperatiu Cornudella, SCCL	Cornudella	www.cellercornudella.cat
Celler Cooperatiu El Molar, S.C.C.L	El Molar	
Celler Cubells i Cubells, S.C.P	La Figuera	www.cellercubells.cat
Celler D. Russel Smith	El Masroig	
Celler de Capçanes i SEC. CRED., SCCL	Capçanes	www.cellercapcanes.com
Celler de l’Era - Mas de les Moreres	Cornudella de Montsant	
Celler Dosterras	Marçà	

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Noms	Municipi domicili social	Web
Celler el Masroig	Masroig	www.cellermasroig.com
Celler Els Guiamets	Els Guiamets	
Celler Laurona, SA	Falset	www.cellerlaurona.com
Celler La Placeta	Els Guiamets	www.cellerlaplaceta.com
Celler Malondro, SL	Cornudella	www.malondro.es
Celler Mas de les vinyes	Cabacés	www.masdelesvinyes.com
Celler Serra Major, SL	Ulldemolins	
Celler Vermunver	Marçà	
Cellers Can Blau, SL	El Molar	www.gilfamily.es
Cellers Capafons-Ossó, SL	Falset	www.capafons-osso.com
Cellers Joan d'Anguera	Darmós	www.cellersjoandanguera.com
Cellers Sant Rafel, SL	Pradell de la Teixeta	
Cingles Blaus, SL	Cornudella	www.cinglesblaus.com
Dit and CF, SCP. / Coca i Fito	El Masroig	www.cocaifito.cat
Don Carles Vins	Falset	www.topvines4u.com
El Cucullar	Falset	www.elcucullar.com
El Vi dels 20, SL	Falset	
Ficaria Vins, SL	La Figuera	www.ficariavins.net
Finca GB	Falset	
Geotica Promocionant, SL	Cornudella	
Graus de siurana	Cornudella	
Grifoll Declara Grup, SL	El Molar	
Josep Cabré i Beltran	El Masroig	
Josep Grau Viticultor	Marçà	www.josepgrauviticultor.com
Mas de la Caçadora	Els Guiamets	www.masdelacasadora.com
Mas de l'abundància Viticultors, SL	El Masroig	www.masdelabundancia.com
Mas Perinet, SL	Cornudella	www.masperinet.com
Noguera, SCP	Cornudella	www.noguera.com
Orto Vins, SCP	El Masroig	www.ortovins.com
Portal del Montsant, SL	Marçà	www.portaldelmontsant.com
Ronadelles, SL	Cornudella	www.ronadelles.com
Serra i Barceló, SL	Els Guiamets	
Spectacle Vins, SL	Gratallops	clomogador.com
Vendrell Rived, CB	Marçà	www.vendrellrived.com
Venus La Universal, SL	Falset	
Vïnas del Montsant	Marçà	
Vins de Mas Sersal, SL	Falset	www.massersal.com
Vinyes d'en Gabriel	Darmós	www.vinyesdengabriel.com
Vinyes Domenech SCP.	Barcelona	www.vinyesdomenech.com

Taula 74: Cellers DO Montsant amb domicili social al Priorat. Desembre 2014
Font: Consell Regulador DO Montsant

En poc més de 10 anys, la DO Montsant i els cellers que en formen part han hagut de fer-se un lloc en el mercat del vi. En el territori Montsant, amb unes 2.000 hectàrees, com hem comentat anteriorment, i una producció global de 5 milions d'ampolles, es busca la qualitat, la singularitat del producte, i el vincle d'aquest producte amb el territori.

La DO Montsant ha apostat per les varietats autòctones. La garnatxa i la carinyena en els sòls de Montsant, juntament amb el clima i el cupatge amb les varietats introduïdes amb posterioritat (cabernet, syrah, merlot...), acaben configurant uns vins excel·lents, uns vins que són fruit d'una tradició centenària i dels coneixements acadèmics actuals.

Cal destacar que des de la DO Montsant s'entén el paisatge com a element d'identitat, però també com a valor cultural. L'aposta decidida de la DO Montsant per impulsar, conjuntament amb altres institucions, la Carta del Paisatge és clara i el compromís de la DO s'estén al projecte de candidatura del paisatge de la comarca a patrimoni mundial de la UNESCO.

Els vins negres són els més comuns a la DO Montsant, ja que més del 90% de la producció de raïm correspon a varietats negres. Entre aquestes, en destaquen la garnatxa i la carinyena, les varietats històriques del territori, les més ben adaptades a les seves condicions ambientals i les que transmeten millor la identitat d'aquesta DO.

La garnatxa negra té un perfil aromàtic molt sensual, de gran complexitat, i produeix vins ben estructurats. La carinyena és aromàticament molt intensa, i produeix vins de grau moderat i amb molt bona acidesa.

Pel que fa als vins blancs, s'elaboren principalment amb garnatxa blanca i macabeu. Es distingeixen per la sedositat, l'estructura i per aromes elegants i subtils.

Els vins rosats han anat guanyant presència amb els anys. Són intensos en nas, sedosos en boca i destaquen per les seves aromes fruitades.

D'altra banda els vins dolços, rancis i misteles han recuperat en els darrers temps el seu antic prestigi com a producte gourmet.

Consell Comarcal del
Priorat

VITEC. EL PARC TECNOLÒGIC DEL VI

Carretera de Porrera, km.1
43730 Falset (Tarragona)
www.vitec.ca

La innovació a les vinyes en concret i al sector de la viticultura en general és clau per a la millora de la producció, de la qualitat, per estalviar costos i, amb tot això, per impulsar la competitivitat local i internacional i obrir nous mercats, tant interiors com exteriors.

Les noves tecnologies obren grans possibilitats per aplicar una agricultura més racional. Per descomptat és bàsic que les empreses del sector posin en marxa aquestes noves tecnologies per ser competitives en el mercat internacional i cal que les organitzacions agràries i industrials i els consells reguladors impulsin la generalització de les innovacions i que els científics marquin el camí a seguir.

Actualment s'està desenvolupant una viticultura de precisió amb influència sobre el disseny de la vinya, del reg segons el tipus de sòl, de la gestió de cultius a través de l'aplicació de fertilització o fitosanitaris i el mostreig i discriminació de la matèria primera a l'hora d'elaborar cada tipus de vi. Són avenços que es van desenvolupant i implantant dins l'àmbit de la viticultura i cal que els productors i comercialitzadors de la comarca coneguin les noves tècniques per tal d'aplicar-les i així millorar les seves produccions i ser competitiu en un sector cada vegada més ampli i on, òbviament, també la competència entre territoris vitivinícoles i entre marques va en augment.

És amb aquesta voluntat, en aquest sentit i en aquesta direcció que es treballa des de VITEC. El VITEC és un punt de trobada per la R+D+i vitivinícola, unint en un espai i una institució a les principals DOs i als centres d'investigació, institucions i universitats que generen coneixement en vinya i vi. Així, VITEC ofereix tota una sèrie de serveis tecnològics pel sector vitivinícola, com són anàlisis de sòl, la viticultura de precisió, l'elaboració de vins i caves, el laboratori i el posicionament de productes en el mercat.

El VITEC compta amb la col·laboració de diferents institucions d'investigació, que formen part del seu patronat, com són la Universitat Rovira i Virgili, l'IRTA, l'INCAVI i l'Institut Català del Suro.

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Segons dades de 2012, el VITEC ha realitzat més de 400 microvinificacions per diferents projectes i assajos d'empreses i denominacions d'origen, i es finança a partir dels ingressos de la seva pròpia activitat d'investigació.

Les actuals línies de R+D+i del parc són les següents:

Recerca en anàlisi sensorial

- Aplicació de l'anàlisi sensorial al conjunt dels seus assajos. Mitjançant el desenvolupament d'un panell de tast entrenat per oferir resultats objectius, homogenis i reproduïbles.
- Desenvolupament del protocol per l'acreditació de panells de tast de vins i formació per aquests panells.
- L'entrenament de tastadors en a la detecció i quantificació dels atributs sensorials i avaluar les característiques organolèptiques d'un vi.
- Tipificació de vins de varietats tradicionals mitjançant anàlisi sensorial.
- Identificar i seleccionar descriptors per establir un perfil sensorial segons s'estableix en la norma ISO 11035.
- Establir el perfil sensorial de les varietats tradicionals permet definir-ne la tipicitat, conèixer-ne millor les virtuts i poder potenciar-les, de la mateixa manera que permet conèixer els defectes per poder minimitzar-los.

Recerca per a una viticultura de precisió

La recerca en viticultura i el contacte permanent amb viticultors i cellers els permet oferir serveis d'assessorament tècnic i control del maneig de la vinya per optimitzar la producció de raïm. Els projectes en aquest sentit inclouen:

- Estudis de càrrega òptima de la vinya.
- Estudis de reg i de diferents estratègies de control de l'estrès hídric.
- Fisiologia de la planta (fotosíntesi, creixement, superfície foliar).
- Homogeneïtzació qualitat del producte final.
- Diferents tècniques de maneig del sòl i conseqüències de les mateixes.
- Cal·libratge i test de noves tecnologies i productes en fase de desenvolupament.
- Ús de SIG per seguiment i avaluació del territori.
- Caracteritzacions edafoclimàtiques

jaumbages | Planificació estratègica
i desenvolupament local

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

- Estudis d'estat nutritiu de les vinyes
- Estudis de fertilitat de sòls
- Varietats tradicionals: estudi del comportament agronòmic i dels itineraris vitícoles adequats per tal d'aconseguir el millor raïm possible.
- Lluita contra les plagues i malalties de la vinya. Assaigs amb diferents estratègies de control i mètodes de lluita.
- Recerca en viticultura.

R+D+i en suro i tancaments per a vi i cava

En la recerca en suro i tancaments per vi i cava realitzen diferents línies d'activitat amb l'objectiu de trobar els sistemes més adients de tancament per a cada tipus de vi. Des de VITEC s'ha plantejat un canvi radical en la relació entre suro i vi, a partir de l'estudi i la potenciació dels compostos positius que el suro pot aportar al vi i convertir d'aquesta manera el tap en una eina útil per a l'enòleg. Els projectes en aquest sentit inclouen:

- Identificació de compostos del suro que contribueixen positivament al perfil aromàtic del vi i detecció i eliminació dels que contribueixen negativament al seu perfil aromàtic.
- Efectes del tancament del tap en l'evolució del vi: permeabilitat dels tancaments, evolució del CO₂ en l'ampolla, influència de les característiques del suro sobre el comportament del tap, control dels tancaments i dels efectes del suro

El sistema Mocon Oxtran per a la mesura de l'oxigen que es difon a través dels tancaments, permet fer estudis per seleccionar el tipus de tancament més adequat per a cada tipus de vi.

Recerca per a la reducció de la petjada ecològica en el procés d'elaboració de vi

Desenvolupament de diferents línies de R+D+i en estalvi d'energia i aigua, reducció de la petjada de CO₂ i gestió dels residus vitivinícoles.

Recerca per a la caracterització de qualitat del most i vi

Caracterització exhaustiva i de qualitat de most i vi, utilitzant les darreres tecnologies disponibles. Els projectes de R+D+i es centren en:

- Determinació dels precursors d'aromes dels mostos per tal de predir la qualitat aromàtica del vins.
- Determinar els principals compostos fenòlics en most i en vi i determinar-ne el seu origen.
- Realització de microvinificacions amb volums compresos entre 20 i 50 litres estudiant diferents paràmetres de vinificació: additius, antioxidants, rendiments de premsat, temps de maceració, maceracions en fred entre altres i la determinació de les diferències analítiques entre assaigs.
- Determinació química dels paràmetres bàsics del most i vi.
- Anàlisi instrumental.

Recerca per millorar els processos de vinificació

És aquesta la base de la recerca enològica de VITEC, la recerca amb varietats tradicionals i l'aplicació de noves tecnologies enològiques per obtenir un producte d'alta qualitat i adaptat al mercat. Els treballs de recerca es centre en:

- Determinar les concentracions de precursors aromàtics en el most i la correlació amb el perfil aromàtic del vi.
- Determinar per les varietats tradicionals catalanes, els precursors aromàtics principals i la variació de les concentracions en funció de les condicions vitícoles.
- Crear un mètode per la predicció de la qualitat aromàtica del vi a partir de l'anàlisi dels precursors en el most.

Recerca en microbiologia

VITEC desenvolupa diferents línies de R+D+i en selecció de llevats i control microbiològic. En concret les següents:

- Estudis d'imposició de llevats en fermentacions alcohòliques inoculades
- Control qualitat microbiològic dels processos de filtrat
- Avaluació del estat higiènic de la fusta de les barriques
- Seguiment i control de la fermentació alcohòlica per evitar problemes durant la fermentació.

6.2.3 Oleïcultura

El cultiu de l'olivera és una de les produccions agrícoles més destacades al Priorat juntament amb la vinya, i té un pes important en l'economia de certs municipis de la comarca. Una gran part de productors de la zona, produeix sota l'empara de la Denominació d'Origen Protegida Siurana, fet que permet afegir valor al producte, garantint-li un control de la qualitat en base als seus paràmetres i, posteriorment, una millor visualització, notorietat i possibilitats de comercialització. L'oli del Priorat es produeix bàsicament amb l'oliva arbequina que representa un 95% del total de la producció d'oli del Priorat. També hi trobem altres varietats com la farga i la rojal. La producció d'oli als municipis del Priorat és d'unes 4.800 tones d'oliva i els 950.000 kg d'oli anuals depenen, òbviament, de les variacions provocades per qüestions climàtiques.

El mètode de cultiu que predomina a la comarca és el tradicional tot i que els darrers anys hi ha una decidida tendència cap a la utilització de procediments i sistemes de conreus integrats i ecològics, afavorits per la ubicació de bona part dels conreus en zones altes i de muntanya, on l'alçada dificulta o impedeix l'aparició de plaques.

Els sistemes continus i els procediments mecànics que s'utilitzen mantenen la composició del producte, les seves característiques sensorials i les seves qualitats nutritives i gastronòmiques.

	Total		Secà		Regadiu	
	Exp.	ha	Exp.	ha	Exp.	ha
Bellmunt del Priorat	40	60	33	57	8	3
Bisbal de Falset, la	42	421	29	196	35	225
Cabacés	86	464	41	141	68	323
Capçanes	47	66	43	57	6	9
Cornudella de Montsant	78	83	74	74	7	8
Falset	159	145	109	88	67	57
Figuera, la	26	60	19	28	15	32
Gratallops	46	72	46	71	5	2
Guiamets, els	66	108	59	85	15	23
Lloar, el	16	23	14	19	3	3
Marçà	96	136	77	98	37	37
Margalef	18	144	15	79	15	65
Masroig, el	90	164	71	112	33	52

	Total		Secà		Regadiu	
	Exp.	ha	Exp.	ha	Exp.	ha
Molar, el	66	152	56	111	25	41
Morera de Montsant, la	15	32	14	22	4	10
Poboleda	38	34	32	21	10	13
Porrera	51	37	49	34	2	3
Pradell de la Teixeta	39	28	38	28	1	0
Torre de Fontaubella, la	12	9	10	7	4	2
Torroja del Priorat	35	54	35	54	2	1
Ulldemolins	53	285	53	259	8	26
Vilella Alta, la	30	60	29	60	4	1
Vilella Baixa, la	23	46	13	23	14	22
Priorat	1172	2685	959	1726	388	959

Taula 75: Hectàrees d'olivera segons municipi. 2009
Font: Idescat, a partir de les dades del Cens agrari de l'INE

Com veiem en la taula, l'any 2009, hi havia 1172 explotacions d'olivera. A la zona de secà s'hi conreen unes 1.700 ha. mentre que a la de regadiu hi ha una menor producció en ha., concretament 959. El municipi de la zona amb major nombre d'explotacions és Falset (159 explotacions) tot i que en aquest cas el nombre d'ha. és molt baix comparat amb altres municipis com La Bisbal, Cabacés o Ulldemolins on el nombre d'explotacions és baix (42, 86 i 53 explotacions respectivament) però el nombre d'ha conreades és molt superior (421 La Bisbal, 464 Cabacés i 285 ha Ulldemolins).

Així doncs, actualment el conreu de l'olivera es troba principalment a la zona nord-oest de la comarca, concretament als municipis de la Bisbal de Falset, Cabacés i Ulldemolins. També en trobem conreus destacables a Falset i Marçà mentre que a la resta de municipis la producció hi és menor decantant-se per altres tipus de conreus entre els que destaca el de la vinya i també, en alguns casos, el de l'avellaner.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

DO SIURANA

Tots els municipis del Priorat es troben inclosos dins de la zona de producció de la DO Siurana, si bé no tots els productors de la zona hi estan adscrits.

El Consell regulador de la Denominació d'Origen protegida "Siurana" és una Corporació de dret públic constituïda democràticament per representants dels sectors de la producció, la elaboració i la comercialització de la zona de producció. El consell Regulador garanteix que l'oli comercialitzat amb D.O.P. "Siurana" ha estat:

- Produït a la zona geogràfica que abasta la Denominació.
- Elaborat segons la seva pròpia normativa.
- Controlat segons els seus paràmetres de qualitat.

Com s'ha dit anteriorment, les varietats admeses en la DOP són l'arbequina, la rojal i la morruda. D'aquestes tres, l'arbequina és considerada la principal ja que un 90% de les olives de què s'extrau l'oli han de ser d'aquesta varietat.

Segons l'època de recol·lecció de les olives es poden distingir dos tipus d'oli: afruitat, que prové d'una recol·lecció primerenca, de color verd, amb bastant cos i lleugerament amargant; i dolç, que prové d'una recol·lecció més tardana, és de color groc i més fluid. L'oli d'oliva emparat amb la denominació d'origen Siurana protegeix solament els olis d'oliva verges de qualitat extra que tinguin una acidesa inferior al 0,5% i un índex de peròxids màxim del 15%.

ASSOCIACIÓ D'OLEÏCULTORS DE LA COMARCA DEL PRIORAT

Un grup de cooperatives elaboradores d'oli va decidir agrupar-se el 2002 en una associació anomenada "Associació d'Oleicultors del Priorat" (AOP), per tal de rendibilitzar recursos i a la vegada potenciar els elements propis de la producció oleícola de la comarca.

Així, l'Associació integra actualment diferents productors i cooperatives de la comarca i una de la Ribera d'Ebre, amb un àmbit de producció d'unes 2130 ha. Hi formen part actualment les següents almàsseres:

- Agrícola Sant Bartomeu del Masroig, SCCL
- Agrícola d'Ulldemolins Sant Jaume, SCCL
- Cooperativa Agrícola de Torroja, SCCL
- Celler Cooperatiu el Molar, SCCL
- Agrícola de Cabacés, SCCL
- Vinícola del Priorat, SCCL
- Molí de la Mola, SCCL
- Cooperativa Agrícola de la Serra d'Almos, SCCL (Ribera d'Ebre)

Aquests recullen i molturen 3,3 milions de kg d'olives (la major part de la varietat arbequina, un 95%, i el 5% restant de les varietats farga, rojal, morrut i sevillença.) i s'elaboren 698331 kg d'oli verge extra de gran qualitat.

A part dels olis elaborats per cada productor associat, l'any 2006 l'AOP, amb l'ajuda dels tècnics de l'IRTA, elaborà l'oli "Oleum Priorat". Aquest és un oli d'alta gamma resultat dels cupatges dels olis representatius dels associats. L'any 2007 l'AOP, a partir de la marca "mare" Oleum Priorat, realitzà dos diferenciacions d'aquest producte: "Oleum Priorat Elixir" i "Oleum Priorat Vitae". L'"Oleum Priorat Elixir" és l'Oleum Priorat que s'estava fent fins al moment el qual té un perfil únic dins de l'oliva arbequina de la comarca. Per altra part, "Oleum Priorat Vitae" es creà de nou, com a reflex de la resta d'olis del Priorat recalçant la dolçor i la possibilitat del cupatge. Ambdues diferenciacions gaudeixen de la qualitat superior "extra-verge".

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Aquesta tasca de millora de la qualitat del producte i dels processos ha donat com a resultat l'obtenció de diversos premis i distincions, ja sigui a productors associats o a l'AOP en conjunt, com són el Premi Innovació Tecnològica Agrària (Categoria Agroindústria) del DAR, el Premi del Fòrum i Fira ModernAL i el de l'Innofòrum Gust, entre d'altres.

6.2.4 Fruits secs

Els sectors agroalimentari dels fruits secs té una llarga tradició a la comarca del Priorat i a dia d'avui hi segueix tenint un pes destacable. Hem de tenir en compte que la comarca és veïna del Baix Camp, la capital de la qual és Reus, ciutat amb un gran pes dins del sector dels fruits secs i que acull, des de l'any 2013, la seu del Consell Internacional dels Fruits Secs (INC).

La ubicació de la permanent de l'INC a la capital de comarca reflexa la importància del territori en aquest sector i a més a més comporta un al·licient afegit per a l'economia local i de la demarcació. En aquest sentit cal destacar, també, que a Reus i zones properes s'hi troben centres d'investigació, tant universitaris com empresarials i moltes altres empreses de l'àmbit de la ciència i la tecnologia i la biotecnologia que treballen, investiguen i experimenten amb el sector agrari i específicament amb el dels fruits secs.

Aquests agents econòmics, acadèmics i socials interactuen i col·laboren conjuntament amb la finalitat d'avançar en els seus àmbits respectius i les sinèrgies que es desprenen d'aquests contactes i col·laboracions ajuden a impulsar i desenvolupar el sector en tots els seus àmbits i branques.

El Priorat es veu afavorit per la proximitat d'aquest important pol del sector dels fruits secs i n'aprofita les dinàmiques i participa, dins de les seves possibilitats, e les sinèrgies que es creen aprofitant, també, les possibilitats de comercialització i venda del producte.

Actualment l'avellaner és un cultiu encara notablement característic del Priorat tot i que per darrere d'altres conreus clàssics com són l'olivera i la vinya. En aquesta estadística també s'hi inclouen, per exemple, els ametllers, també amb relativa presència en el mar de terres de la comarca.

Fruiters de fruits secs. Any 2009						
Municipi	Total		Secà		Regadiu	
	Exp.	ha	Exp.	ha	Exp.	ha
Bellmunt del Priorat	21	21	18	18	4	3
Bisbal de Falset, la	22	28	16	17	13	11
Cabacés	35	36	18	17	26	19
Capçanes	30	42	27	36	6	6
Cornudella de Montsant	107	328	102	278	17	50
Falset	131	215	92	156	57	59
Figuera, la	23	33	16	21	12	12
Gratallops	17	12	17	11	2	0
Guiamets, els	44	61	43	59	2	2
Lloar, el	9	13	9	13	0	0
Marçà	75	164	60	140	26	24
Margalef	14	34	12	31	7	3
Masroig, el	47	50	42	44	9	5
Molar, el	47	99	41	89	10	10
Morera de Montsant, la	7	10	7	10	1	0
Poboleda	27	33	26	32	5	1
Porrera	42	136	41	134	2	2
Pradell de la Teixeta	47	167	46	163	3	4
Torre de Fontaubella, la	16	57	15	40	2	17
Torroja del Priorat	15	22	15	22	1	0
Ulldemolins	55	275	55	256	7	19
Vilella Alta, la	16	15	15	12	1	4
Vilella Baixa, la	14	18	12	15	5	4
Priorat	861	1869	745	1614	218	255

Taula 76: Fruiters de fruits secs. Any 2009
Font: Idescat, a partir de les dades del Cens agrari de l'INE.

Així doncs trobem que en total, hi ha una producció aproximada de fruits secs de prop de 1900 ha. repartides en zones de secà (1614 ha.) i zones de regadiu (255 ha.). La producció més important es troba a Cornudella de Montsant i Ulldemolins, els majors productors de la

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

comarca, seguits de pobles com Falset (215 ha.), Pradell de la Teixeta (167 ha.) i Marçà (164 ha). També destaca Porrera amb 136 ha de conreu.

A la resta de municipis de la comarca la presència de conreus de fruits secs hi és molt més testimonial i, a excepció d'el Molar i els Guiamets, no se superen les 50 ha. per municipi i sovint hi estan molt per sota.

DO AVELLANA DE REUS

El Priorat forma part de l'àrea de la DO Avellana de Reus, ja que la zona de producció de les avellanes emparades per aquesta Denominació d'Origen està constituïda pels terrenys ubicats en els termes municipals compresos en les comarques del Baix Camp, Priorat, el Tarragonès, la Conca de Barberà i la Terra Alta.

Tot i que la zona d'elaboració i envasament coincideix amb la zona de producció, cap de les empreses inscrites a la DO tenen seu a la comarca.

Les varietats protegides per la Denominació són *negreta*, *paueteta*, *gironella*, *morella* i *culplana*. D'aquestes, la varietat *negreta* és la més conreada.

6.3 APROFITAMENTS FORESTALS

Actualment el sector forestal està en un procés de canvi. Per una banda trobem que l'abandó dels cultius provoca un important augment de la massa que envaeix espais abans ocupats per conreus i que ara veuen perdre la seva riquesa i biodiversitat en favor d'un bosc que creix descontrolat i amb una baixa qualitat mediambiental.

Per altra banda, aquest creixement comporta un major risc d'incendi forestal, de degradació i erosió dels sòls, etc. Finalment el canvi climàtic també afecta i afectarà encara més de cara al futur, la situació dels boscos i comportarà la necessitat de dedicar un major esforç per a la gestió de la massa forestal. Per tant cal perfilar cap a on s'orienta la ciència i la tecnologia forestals, així com els nous usos socials d'aquests paisatges que no estan quiets i que són forestalment acumulatius.

I és que l'actual transformació accelerada del clima i del territori és un fet assumit majoritàriament per la societat. Els boscos juguen un paper fonamental en aquesta transformació perquè reben l'impacte directe d'aquests canvis. Els boscos, però, també tenen un rol actiu com a agents de mitigació i com a proveïdors de serveis i de recursos econòmics que han d'adaptar-se a la nova situació.

La comarca del Priorat disposa actualment d'una important massa forestal que a més a més està en expansió, una massa forestal que és necessari gestionar de manera sostenible però que també pot esdevenir una sortida per un producte que fins ara estava poc valoritzat i tenia un escàs valor comercial, com és la fusta de petit diàmetre o de poca qualitat. Un tipus de producte que sovint s'obté als treballs de millora i desbrossament que necessiten bona part dels boscos de la comarca.

Cal doncs recuperar els terrenys forestals i impulsar una planificació i gestió associada, que ajudi a superar la manca de gestió i l'abandonament dels boscos i a treure'n un rèdit econòmic que fins al moment no s'ha pogut o no s'ha sabut obtenir.

Cal aconseguir lligar la producció local de fusta i massa forestal del territori amb les necessitats de les instal·lacions municipals o bé amb les necessitats d'empreses o particulars de la pròpia comarca però també, en aquest cas, en d'altres mercats més o menys propers.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

6.3.1 Biomassa

La potencial disponibilitat de biomassa a la comarca del Priorat és força notable, en les elevades i creixents superfícies forestals. La biomassa utilitzada com a font d'energia pot incloure material vegetal d'origen agrícola, o de subproductes o restes d'altres cultius, biomassa d'origen forestal, llenya sobretot. La biomassa sol utilitzar-se per al seu aprofitament com a energia tèrmica o, indirectament, per a la generació d'energia elèctrica.

L'aprofitament de la biomassa per a usos energètics pot ser una solució per als problemes derivats de la utilització de combustibles fòssils per a usos tèrmics, com poden ser l'impacte contaminant de l'ús de l'energia, l'esgotament i la deslocalització de recursos bàsics.

A més, l'aprofitament energètic de la biomassa afavoreix el manteniment i desenvolupament dels sectors agrícola, forestal i industrial, fet que contribueix a la creació de llocs de treball, element fonamental en l'àmbit rural per a la fixació de la població al territori. Aquesta tendència incrementa si el desenvolupament de la biomassa es realitza mitjançant la posada en cultiu de terres en desús i l'aprofitament de matèries primes forestals.

En quant a beneficis ambientals la biomassa forestal és una energia renovable que prové de la realització d'una gestió forestal sostenible. Als boscos del Priorat hi ha una acumulació important de combustible. Mobilitzar aquest combustible per la generació d'energia podria millorar l'estat de conservació dels boscos i té un benefici associat a la prevenció d'incendis. La biomassa presenta un baix contingut en sofre i presenta un balanç neutre d'emissions de CO₂ (atès que prèviament i en un breu període de temps, les mateixes plantes han absorbit aquests gasos en la realització de la fotosíntesi).

A nivell social l'ús de biomassa forestal pot generar ocupació i millorar la riquesa local. La biomassa és l'energia renovable que genera més llocs de treball per MW d'energia produït. Per altra banda el desenvolupament de la biomassa afavoreix la cohesió i el creixement del medi rural en un context de reducció de subvencions.

En quant als beneficis econòmics la biomassa presenta un balanç econòmic positiu, amb un cost de l'energia en €/kWh inferior al dels combustibles sòlids. Les energies renovables obtingudes a partir de recursos propis com la biomassa forestal han de permetre disminuir la dependència energètica que actualment es té amb altres zones o països. La gestió de la biomassa dona sortida per un producte poc valoritzat, que serveix de complement en els

aprofitaments forestals realitzats, ofereix una major estabilitat de preus, amb variacions anuals de preus properes a l'IPC. En aquest sentit, d'acord amb els resultats de demanda potencial i de disponibilitat de biomassa, es pot concloure, segons el *Pla d'Acció d'aprofitament de Biomassa per a usos tèrmics al Priorat i la Ribera d'Ebre* que la biomassa disponible a l'àrea d'estudi (incloent la biomassa forestal primària, la dels cultius llenyosos i els cultius energètics) podria cobrir el 100% de la demanda de tots els sectors considerats interessants per a la implementació de la bioenergia (excloent habitatges aglomerats). Si es fa referència només a la biomassa forestal primària (BFP), també es podria cobrir el 100% de la demanda potencial en l'escenari de màxima implementació.

Així doncs, és important posar l'accent en les actuacions que des de fa uns anys s'estan impulsant i implementant des del Consorci de la Serra de Llaberia en relació al foment de l'obtenció i ús de la biomassa local. Tot seguit es detallen algunes de les actuacions de gestió forestal que s'hi han promogut.

- **Actuacions de gestió forestal sostenible per a la producció local d'estella forestal.** Es fan tallades de millora i també algunes rompudes per recuperar terrenys agrícoles. La conversió de terrenys forestals a terrenys agrícoles a l'interior de l'espai natural protegit de la Serra de Llaberia té efectes beneficiosos per a la biodiversitat. Una vegada fets els treballs forestals, la fusta s'emmagatzema i es tritura per proveir-la a diversos clients entre els quals destaca la cooperativa de les Atxes. L'ús de l'estella forestal per a calderes està especialment indicat per a usos no domèstics (forns de pa, granges, càmpings, edificis públics, etc).
- **Inserció laboral de treballadors en risc d'exclusió social:** Els treballs abans esmentats els duu a terme l'empresa d'inserció sociolaboral que depèn del Consorci que gestiona l'espai natural, de manera que també té un efecte beneficiós per a l'ocupació de persones en risc d'exclusió social.
- **Manteniment de franges de baixa càrrega de combustibles.** S'ha realitzat un projecte d'inserció sociolaboral per actuacions de prevenció d'incendis al sud del Priorat. Es realitza el manteniment de franges de baixa càrrega de combustibles creades entre 2006 i 2011 per les ADF de Capçanes, Marçà i la Torre de Fontaubella. Les obres es realitzen amb l'empresa d'inserció sociolaboral.

Val a dir, a tall d'exemple i perquè pugui servir de punt de partida per a d'altres zones de la comarca, que el Consorci de la Serra de Llaberia va establir, com s'ha dit en l'apartat 1.2.6. Espais naturals protegits, una col·laboració amb la *Cooperativa de serveis d'estalvi energètic*

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Les Atxes. Aquesta cooperativa ofereix una sèrie de serveis energètics, entre els que hi ha l'aprofitament i la comercialització de productes derivats de la biomassa.

- Emmagatzematge i secat del combustible en magatzems de la cooperativa.
- Venta directa del combustible des del magatzem de la cooperativa.
- Preu del combustible variable, dependent de mercat.
- Contractació del servei de compra de combustible a l'engròs en que el client pot comprar grans quantitats de combustible i que l'emmagatzematge corri a càrrec de la cooperativa.
- Repartiment de combustible a domicili, dependent de la demanda entre un i dos cops al mes.
- Garantia de la qualitat del combustible durant tot el període contractat
- Manteniment del preu estable del combustible durant tot el període contractat.
- Manteniment de la caldera, amb entre una i dos visites mensuals a domicili durant els mesos de funcionament de la caldera.
- Garantia de la qualitat del combustible durant tot el període contractat
- Assegurança de tot risc del servei de manteniment i reparació de la caldera.
- Manteniment del preu estable del combustible durant tot el període contractat.

És important destacar aquesta col·laboració públic-privada per tal de realitzar o tendir a un aprofitament eficient i sostenible de les masses forestals locals. Tot i amb això, és necessari encara millorar les estratègies de sensibilització sobre el potencial de la biomassa com a combustible i també les accions de comercialització que permetin servir els derivats sorgits del tractament de la biomassa a altres zones o a altres països que hi puguin estar interessats.

6.3.2 Llenya

El bosc és l'únic productor de determinades matèries primeres d'interès comercial, com fusta i llenya. També aporta altres recursos, com pinyons, suro, bolets, plantes aromàtiques entre d'altres i per tant hi recau una activitat econòmica prou important que cal ser considerada. El bosc, a banda de la seva funció productora, fa de forma indirecta una sèrie de funcions i serveis interrelacionats entre si, com són la fixació de diòxid de carboni (CO₂), la millora de la qualitat de l'aire, la regulació hídrica, la conservació dels sòls per evitar els processos d'erosió o la conservació de la biodiversitat.

L'aprofitament sostenible dels recursos forestals, de la fusta i llenya dels boscos, permet el manteniment d'un sector econòmic estratègic per al territori i garanteix la persistència dels boscos davant determinats riscos naturals, com els incendis forestals. Per tant és important, com ja s'ha dit més amunt, la gestió activa dels terrenys forestals com una necessitat per potenciar llurs funcions socioeconòmiques i ambientals, i com a eina de millora per a la seva defensa enfront dels riscos naturals. Les superfícies forestals i especialment els boscos conformen un paisatge d'alt valor, contenen una gran biodiversitat i connecten els espais naturals que disposen de figures de protecció.

Amb tot, el pes econòmic del sector forestal només representa, a nivell de Catalunya, l'1,3% del que mou el sector de l'agricultura i la ramaderia anualment. D'aquest, el 40 % correspon als bolets i el 30 % a la caça i a la pesca, per tant, més del 70 % del PIB forestal l'aporten activitats no fusteres. El preu de la fusta ha anat disminuint a un ritme de poc més del 5 % anual (50 % en la darrera dècada), mentre que la llenya ho ha fet a un ritme inferior, 2,7 % anual (40 % en els darrers 15 anys).

Els aprofitaments actuals suposen menys d'un 20 % del que creix el bosc, així doncs, una possible situació de sobreexplotació dels boscos queda molt lluny, i s'han de trobar nous usos per poder augmentar la superfície forestal gestionada d'una manera sostenible i seguint criteris de biodiversitat. Al mercat actual, per falta de demanda de fusta, no resulta favorable l'extracció per preu i qualitat, tot i paradoxalment ser un país deficitari, tant de fusta com d'energia. Les possibles solucions passen per una diversificació i nous mercats promovent els diferents usos industrials de la fusta i donant sortida en el mercat energètic de la biomassa a les fustes de pitjor qualitat i llenyes i els subproductes dels processos industrials de transformació.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Per ser competitiu i crear i mantenir llocs de treball, els sectors bioeconòmics necessiten innovar i diversificar-se encara més.

Pel que fa la província de Tarragona, i la comarca del Priorat no n'és una excepció, la situació actual d'abandonament de terres de cultiu, camps, pastures i boscos ha fet que la superfície forestal arbrada hagi augmentat més d'un 140% en els últims 30 anys. Això s'ha traduït en uns boscos desequilibrats, amb grans densitats d'arbres i un elevat risc d'incendi forestal. Si a tot això, li sumem la gran atomització de la propietat privada dels boscos i la manca de rendibilitat dels productes forestals, ens trobem en una situació que fa complicada la gestió i permanència del bosc.

És en aquest sentit i en aquest marc on els actuals propietaris forestals han de començar a actuar per tal de trobar alternatives viables per tal de gestionar i fer més rendibles les seves propietats.

A tall d'exemple, destacar la tasca que s'està duent a terme des de l'Associació Forestal de les Comarques de Tarragona, associació de propietaris, que impulsa la gestió de forma eficient de les seves propietats, i alhora representa i posa en comú els interessos de la societat forestal, per fomentar una gestió conjunta i sostenible dels boscos i per difondre els valors i els beneficis socioambientals de l'entorn natural.

L'Associació Forestal de les Comarques de Tarragona és, doncs, una entitat sense ànim de lucre, constituïda per a un grup de propietaris forestals interessats i motivats per la conservació dels boscos i la natura i en la qual hi ha propietaris forestals de la comarca del Priorat. Aquests propietaris forestals, a més a més de treballar per a l'explotació dels seus boscos tenen un clar compromís amb la sostenibilitat d'aquests espais tan importants per a la societat i per al propi medi natural. En aquest sentit vetllen per l'assoliment d'objectius tan importants com els següents:

- Creació llocs de treball al territori
- Revalorització dels boscos abandonats
- Tractar i comercialitzar la biomassa com a una energia renovable
- Reduir el risc d'incendis i conservar els boscos

Per altra banda l'associació ofereix diferents tipus de serveis tècnics i d'assessorament:

- Assessorament per a la Gestió Forestal Sostenible.
- Execució i seguiment tècnic de treballs forestal

- Tramitació de permisos per rompudes forestals, aprofitaments forestals, arranjamant i construcció de pistes.
- Assessorament i/o tramitació dels diferents ajuts que convoquen les diferents administracions públiques i entitats privades.
- Elaboració d'instruments d'ordenació forestal (IOF).
- Delimitacions de propietats, generació de cartogràfica i tràmits cadastrals.
- Venda de llenya i altres productes del bosc

Actuacions per part dels propietaris, de caire conjunt i en el marc d'una associació, com el cas comentat de les associacions de propietaris forestals, poden ajudar a que aquesta gestió forestal sigui una realitat. Evidentment l'administració ha de facilitar i posar mitjans perquè aquesta gestió sigui possible.

Evidentment queda molt de camí per córrer en la millora de la gestió i de l'aprofitament dels boscos i de la fusta i de la llenya que aquests generen. Cal també una important sensibilització de la població en general per tal de valorar la importància d'aquesta gestió i per tal que es vagin adoptant noves fonts d'energia com a combustible tant per a administracions com per a empreses i particulars. Aquesta major sensibilització social i una millor gestió dels boscos anirà en favor de la gent del territori i de la millora i sostenibilitat del medi ambient a nivell local i també global.

7. INDÚSTRIA

La indústria a la comarca del Priorat ha estat tradicionalment poc significativa, i ho continua sent, si es tenen en compte les dades de Valor Afegit Brut (VAB) per sectors de la comarca (any 2012). Aquestes dades evidencien que el pes que la indústria té al Priorat és molt menor al pes que aquest sector té en el conjunt del territori català (un 16,40% del VAB al Priorat front un 21,10% a tot Catalunya).

Tot i amb això, durant els darrers anys, l'augment de l'activitat industrial lligada al sector agroalimentari (principalment vitivinícola i oleícola) ha permès que el sector no hagi sofert una davallada tan important de pes en relació al % del VAB generat com a la resta de Catalunya, on el descens entre els anys 2007 i 2012 ha estat del -9,70%, mentre que al Priorat sols ha baixat un -3,60%.

Si analitzem la dinàmica de la població ocupada en el sector industrial en el període 2008-2013, podem comprovar com la tendència generalitzada de descens del nombre de treballadors ocupats en el sector no és tan acusada a la comarca, on el descens ha estat del -17,60% front al -27,60% de tot el sector industrial català. Per nombre d'afiliacions, el Priorat gairebé calca les xifres del global del territori català.

Si creuem una i altra dada (la de VAB per sector i la de nombre de persones afiliades), podem observar doncs com a mateix % de persones afiliades respecte el total del sector català, la indústria del Priorat genera molt menys VAB. Això pot tenir a veure amb el menor valor afegit generat per la indústria de la comarca, fet que esdevé una debilitat estructural del sector.

Les dades de població ocupada són prou clarificadoras de la situació que està experimentant l'activitat industrial a la comarca durant els darrers anys. Així, com s'observa en la taula, la indústria és el sector que més pèrdua de població ocupada va sofrir al llarg de la dècada 2001-2011. Aquesta pèrdua d'ocupació també la van patir l'agricultura i la construcció, mentre que l'únic sector que va experimentar un augment de l'ocupació va ser el dels serveis.

El teixit industrial del Priorat, exceptuant certs casos força concrets, es troba integrat per un conjunt d'empreses de petites i mitjanes dimensions, normalment de caràcter familiar. En aquest sentit cal dir que la major part d'empreses tenen menys de 6 treballadors. En

aquest punt també cal incidir en la importància que mantenen les cooperatives (constituïdes com a Societats Cooperatives Catalanes Limitada - SCCL) en la vertebració de l'activitat econòmica i social dels municipis de la zona, on varies d'elles apareixen en el llistat d'empreses industrials amb més de 5 treballadors.

	2001		2011		Variació
Agricultura	829	22,00%	722	18,40%	-12,91%
Indústria	662	17,56%	544	13,86%	-17,82%
Construcció	522	13,85%	444	11,31%	-14,94%
Serveis	1756	46,59%	2214	56,42%	26,08%
Total	3769	100,00%	3924	100,00%	

Taula 77: Població ocupada segons sectors d'activitat (2001 i 2011)
Font: Elaboració pròpia amb dades d' Idescat

En tot el territori comarcal no hi ha cap indústria que doni ocupació a més de 200 treballadors, fet que pot ser analitzat des d'una doble òptica ja que la comarca, a diferència d'altres comarques i territoris catalans, no està tan exposada a la deslocalització i tancament d'empreses industrials que ha sacsejat l'estructura productiva i la vertebració econòmica d'aquestes zones.

Segons dades de desembre de 2014, hi ha a la comarca 23 empreses industrials de més de 5 treballadors inscrites al Registre d'Establiments Industrials de Catalunya (REIC). Val a dir que d'aquestes 23 empreses, 13 estan dedicades al sector agroalimentari (principalment elaboració de vins).

A la taula és mostra el conjunt detallat d'aquest tipus d'empreses. Tot i amb això cal dir que una de les empreses que encara consten inscrites en aquest Registre, ja no porta a terme la seva activitat a la comarca: Es tracta de l'empresa de manufactures Falbar, de Falset, que aglutinava 139 treballadors, i era l'empresa amb més ocupats del sector i també la única amb més de 100 treballadors en el conjunt de la comarca. La deslocalització de la producció d'aquesta empresa va representar un fort impacte en l'estructura econòmica i social de la comarca ja que va representar una pèrdua molt notable de llocs de treball.

Empreses Inscrites en el Registre d'Establiments Industrials de Catalunya (REIC) ¹⁶		
Nom de l'empresa	Pla d'illa	Activitat principal
AGRICOLA FALSET-MARÇA I SEC. DE CREDIT, ALFAMA SCCL -Falset	19	1102 Elaboració de vins
AGRICOLA I SECCIO DE CREDIT DE MARGALEF, SCCL -Margalef	7	5210 Dipòsit i emmagatzematge
AGRICOLA I SECCIO DE CREDIT SANT BARTOMEU DEL MASROIG SCCL -Masroig, el	12	1102 Elaboració de vins
ALUMINIS DEL MONTSANT SL -Cornudella de Montsant	8	No informat
ALVARO PALACIOS, SL -Gratallups	19	1102 Elaboració de vins
ARTS GRAFIQUES OCTAVI, SA -Falset	10	1812 Altres activitats d'impressió i arts gràfiques
BUIL & GINE WINE COMPANY, SL -Gratallups	6	1102 Elaboració de vins
CELLER DE CAPÇANES I SECCIO DE CREDIT SCCL -Capçanes	20	1102 Elaboració de vins
CONST.CAPDEVILA BIARNALL, S.L. -Falset	6	Construcció d'edificis residencials
DE MULLER, SA -Molar, el	10	1102 Elaboració de vins
DOORS MOVEMENT TECHNOLOGY SL -Falset	40	2512 Fabricació de tancaments metàl·lics
EXCAVACIONES Y OBRAS HERMANOS MUÑOZ SL -Falset	14	2361 Fabricació d'elements de formigó per a la construcció
LINEA TEXTIL MERI BLANCH, SCCL -Masroig, el	22	1413 Confecció d'altres peces de vestir exteriors
MAS PERINET SL -Morera de Montsant, la	17	1102 Elaboració de vins
MEDINRE SL -Molar, el	7	1102 Elaboració de vins
Merum Priorati, SL -Porrera	6	1102 Elaboració de vins
MOLI DE LA MOLA SCCL -Marçà	6	1043 Fabricació d'oli d'oliva
PALMES VIAPLANA, SL -Vilella Baixa, la	7	1629 Fabricació d'altres productes de fusta; fabricació de productes de suro, cistelleria i esparteria
PELLEJA PUJOL, GASPÀR -Marçà	9	1413 Confecció d'altres peces de vestir exteriors
PLASTICOS RODA SL -Falset	13	2016 Fabricació de primeres matèries plàstiques
UNIO FRUITS SCCL -Guiamets, els	6	1102 Elaboració de vins
VITICULTORS MAS D'EN GIL SL -Bellmunt del Priorat	8	1102 Elaboració de vins

Taula 78: Empreses Inscrites en el Registre d'Establiments Industrials de Catalunya (REIC), amb més de 5 treballadors. Consulta realitzada el desembre de 2014

Font: Registre d'Establiments Industrials de Catalunya (REIC)

¹⁶ S'ha eliminat l'empresa FALBAR d'aquest llistat, tot i que encara consta com a inscrita en el REIC, segons consulta realitzada a desembre de 2014

En aquest punt és important incidir en una de les empreses que apareix en aquest llistat, i que és una de les principals indústries de la comarca actualment, tant a nivell de número de treballadors, com de volum de producció. Es tracta de l'empresa Doors Movement Technology S.L., que pertany al Grup Fermator, un dels fabricants de portes automàtiques per a ascensors més importants del món. Aquesta empresa té una planta de producció al Polígon Industrial Sort dels Capellans, de Falset.

Nota: Doors Movement Technology SL és una empresa constituïda el 09/04/2003 a Falset i el seu CNAE és la Fabricació de tancaments metàl·lics. El capital social d'aquesta empresa està en el tram entre 50.001 i 100.000 €, amb una quantitat d'empleats que, segons xifres que deriven de les dades de l'Observatori d'Empresa i Ocupació de desembre de 2014, seria de 115.

La implantació d'aquesta indústria a Falset i, per tant a la comarca, va ser una important aposta de les administracions locals del territori, tant a nivell de recerca, negociació i costos, i actualment està ajudant a pal·liar la destrucció de llocs de treball que suposà la deslocalització de l'empresa Falbar.

En el llistat d'empreses inscrites en el Registre d'Establiments Industrials de Catalunya (REIC), de més de 5 treballadors, hi destaca clarament la presència d'indústries agroalimentàries, que conformen la major part del teixit industrial de la comarca. Així, és predominant la presència d'empreses d'elaboració de vins lligades al sector vinícola (cooperatives i cellers). Destacar també la presència d'empreses de confecció industrial i del tèxtil.

Si atenem a les xifres del REIC, és especialment significatiu que de les 9 empreses no agroalimentàries de més de 5 treballadors que figuren en aquest llistat, 5 estan ubicades a Falset i només 4 estan ubicades en algun dels 22 pobles restants de la comarca.

Aquest fet il·lustra clarament la poca vocació industrial de la major part del territori comarcal i, alhora, l'evident centralitat relativa que Falset exerceix sobre la resta de municipis a nivell d'atracció d'inversions i de central de serveis a nivell comarcal.

Tot i amb això, i tenint en compte les diferents fases d'expansió de la superfície de sòl industrial a la comarca, concentrada en el polígon industrial de Sort de Capellans de Falset, convé deixar constància que a data de redacció de la present diagnosi, el polígon ofereix molt poca disponibilitat de sòl industrial.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Com s'ha comentat, els subsectors industrials amb més presència i pes a la comarca són els dels productes agroalimentaris, sobretot els relacionats amb l'activitat vitivinícola, i en menor mesura i més localitzats en determinats municipis, a la producció d'oli.

En menor mesura hi destaca la presència més puntual d'empreses tèxtils o de construcció o que li subministren materials (formigó).

Destacar evidentment la indústria metal·lúrgica, no tant pel nombre d'empreses, sinó pel pes que l'empresa Doors Movement Technology SL té en la població ocupada total d'aquest sector.

Per tancar aquest punt, comentar que segons dades de 2013, el PIB del Priorat va caure un -0,46% (davant el -5,11% del 2012), un registre similar al de Catalunya (-0,48%). Tot i aquesta tendència general negativa, la indústria experimentà, juntament amb el sector primari, lleus millores respecte els anys anteriors.

La producció industrial va augmentar per l'increment de les manufactures (0,51%) i els registres de l'energia (4,47%). En l'àmbit manufacturer, l'augment de l'alimentació (3,47%) es va veure contrarestat per la caiguda del tèxtil (-3,03%).

8. CONSTRUCCIÓ

La construcció ha tingut en els darrers anys, i segueix tenint en l'actualitat, una importància molt considerable dins l'estructura econòmica comarcal. Així, tot i que la recessió econòmica dels darrers anys ha reduït la seva dimensió, després d'una època de creixement desmesurat, el seu pes dins la balança dels diferents sectors econòmics és gairebé el doble del que representa en el conjunt del territori català, i s'igualava pràcticament al pes de la indústria comarcal.

Així, mentre que a Catalunya la construcció representa el 7,9% del VAB, a Priorat segueix representant un elevat 15,7% del seu VAB. Evidentment la crisi econòmica general viscuda els darrers anys, i la crisi sectorial del sector de la construcció han afectat la comarca, però ho ha fet en menor mesura que al conjunt de comarques catalanes. D'aquesta manera, durant els anys 2007 i 2012, el retrocés viscut per aquest sector en referència al seu VAB, ha estat del -28,7%, mentre que a tot el territori català la seva caiguda ha estat fins i tot més brusca, amb un retrocés del -30,4%.

	Estructura 2012				Ràtio	Dinàmica (2012 vs 2007)		
	Priorat		Catalunya			Priorat	Catalunya	Ràtio
	VAB pb	%	VAB pb	%				
Construcció	16	15,7%	10.797	7,9%	1,99	-28,7%	-30,4%	1,06

Taula 79: Estructura i dinàmica productiva (VAB pb) de la construcció
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

A més, el sector té una gran importància en termes d'ocupació a la comarca, i el fet que es tracti d'un sector d'impossible deslocalització fa pensar que el seu pes, un cop culminat l'ajustament a les necessitats reals, es pot mantenir a més llarg termini. Així, si tenim en compte el nombre d'afiliats a la Seguretat Social, cal dir que el sector també presenta percentatges majors que els del conjunt del territori català (un 7,1% respecte el 5,6% català) i una pèrdua menys accentuada (tot i amb això molt notable) d'afiliats respecte a les xifres de març de 2008 i en relació a les dades de tota Catalunya.

	Estructura (des'2013)				Ràtio	Dinàmica (des'13 vs març'08)		
	Priorat		Catalunya			Priorat	Catalunya	Ràtio
	Afiliació	%	Afiliació	%				
Construcció	247	7,1%	155.448	5,6%	1,27	-52,0%	-59,0%	1,13

Taula 80: Estructura i dinàmica ocupacional (afiliació a la Seguretat Social) de la construcció
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Així, l'actual crisi econòmica ha provocat, de manera global però com s'ha dit en un percentatge una mica menor a la comarca, la desaparició de llocs de treball i de moltes empreses (o la reducció de plantilles en moltes altres).

	Taxa d'atur registral (des'13)	Atur registrat (des'13)		Variació atur registrat (des'13 vs des'07)	Afiliació SS (des'13)		Variació afiliació SS (des'13 vs març'08)
		Valor	%		Valor	%	
Construcció	20,8%	64	10,9%	64,1%	247	7,1%	-52,0%

Taula 81: Taula resum d'estructura i dinàmica del mercat de treball de la construcció
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Alhora la crisi ha provocat un canvi en l'estructura de la producció interna en la construcció i sectors com el de la rehabilitació i manteniment d'edificis o el de l'obra civil han pogut guanyar pes mentre que s'ha reduït el d'habitatges de nova construcció. Cal constatar que els habitatges de nova construcció tenien abans un pes excessiu tant en termes absoluts com relatius si es compara amb els paràmetres europeus.

Així, en el cas concret del Priorat, la comarca disposa d'una dada força positiva (o menys negativa, si es vol) en aquest sentit, en relació a l'estoc d'habitatges registrats sense vendre, comparant-la amb la resta de comarques catalanes Així, segons l'"Estudi sobre els estocs d'habitatges a Catalunya. Habitatges registrats sense vendre, inscrits als Registres de la Propietat i Mercantils de Catalunya", realitzat per la Secretaria d'Habitatge i Millora Urbana, del Departament de Territori i Sostenibilitat, l'Agència de l'Habitatge de Catalunya i Registradors de Catalunya (febrer de 2013), el Priorat és la comarca amb menys habitatges registrats sense vendre, tant amb nombres absoluts (22) com amb la relació amb la població (2,2 habitatges sense vendre per cada mil habitants), de tota Catalunya.

Aquest estudi recompta els habitatges que, des de l'any 2007, s'han inscrit en els Registres de la Propietat i Mercantils de Catalunya i que no han estat objecte de compravenda, i hi inclou els habitatges nous inscrits en els Registres que consten com a propietat de les entitats financeres i/o les seves filials immobiliàries.

Segons aquest estudi, l'estoc a Catalunya és de 79.331 habitatges, equivalent a 10,5 habitatges cada 1.000 habitants, i de les xifres per comarques en destaquen negativament els valors del Pallars Sobirà (63,4), l'Urgell (31,7) o la Noguera (amb 28,9).

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

Habitatges registrats sense vendre per comarques					
Comarques	Estocs	Estocs / 1.000 hab.	Comarques	Estocs	Estocs / 1.000 hab.
Alt Camp	213	4,7	Montsià	1.217	16,9
Alt Empordà	2.182	15,4	Noguera	1.162	28,9
Alt Penedès	1.776	16,7	Osona	2.240	14,5
Alt Urgell	337	15,8	Pallars Jussà	200	14,2
Alta Ribagorça	30	7,1	Pallars Sobirà	473	63,4
Anoia	2.124	17,9	Pla de l'Estany	546	17,4
Bages	3.210	17,3	Pla d'Urgell	880	23,6
Baix Camp	3.515	18,2	Priorat	22	2,2
Baix Ebre	1.329	16	Ribera d'Ebre	500	20,9
Baix Empordà	2.046	15,3	Ripollès	314	12
Baix Llobregat	4.543	5,6	Segarra	437	18,7
Baix Penedès	2.244	22,2	Segrià	3.838	18,3
Barcelonès	12.449	5,5	Selva	2.045	11,8
Berguedà	440	10,7	Solsonès	171	12,5
Cerdanya	129	6,8	Tarragonès	4.069	16,2
Conca de Barberà	231	10,9	Terra Alta	82	6,5
Garraf	2.387	16,2	Urgell	1.171	31,7
Garrigues	322	15,9	Val d'Aran	362	36
Garrotxa	1.078	19,3	Vallès Occidental	7.990	8,9
Gironès	1.988	10,8	Vallès Oriental	3.682	9,1
Maresme	5.357	12,3			

Catalunya	79.331	10,5
-----------	--------	------

Taula 82: Habitatges registrats sense vendre per comarques. 2013
Font: Secretaria d'Habitatge i Millora Urbana, Departament de Territori i Sostenibilitat

Així, si tenim en compte aquestes dades podem concloure que tot i la importància del sector de la construcció a la comarca, aquesta no s'ha focalitzat en la construcció de nous habitatges, sinó que s'ha especialitzat en la rehabilitació de vivendes, o en la construcció d'equipaments turístics o agroindustrials (cellers, etc).

9. SERVEIS

9.1 L'ACTIVITAT TERCIÀRIA AL PRIORAT

El sector terciari al Priorat, tot i tenir un pes específic menor al que representa en el conjunt del territori català, fruit de la importància de les activitats agràries a la comarca, ha experimentat un creixement en els darrers anys. Tot i amb això, dins el propi sector hi diferències notables entre els diferents subsectors que l'integren (serveis, comerç i reparació hostaleria i sector TIC).

Si es té en compte el VAB (valor afegit brut) d'aquests subsectors podem veure una evolució molt diferenciada de cadascun d'ells en els darrers anys. Així, l'hostaleria ha experimentat un creixement molt notable (+22,8%) mentre que el comerç ha vist reduïda la seva importància i ha decrescut en riquesa generada. A Catalunya el comerç és el subsector que menys creix, però encara manté certa dinàmica positiva. Per tant el comerç a la comarca requereix d'actuacions concretes que el potenciïn i el fomentin (segurament basades en la producció artesanal, local, de qualitat, etc). Només d'aquesta manera es podrà revertir aquesta situació de decreixement més accentuat que en d'altres comarques catalanes.

El desenvolupament turístic que ha experimentat la comarca, fruit d'actuacions promocionades tant des de la pròpia administració com des del propi sector, i recolzat pels programes Leader que han ajudat a que molts promotors hagin pogut fer inversions en aquest sentit, expliquen el notable salt que l'hostaleria ha fet en 5 anys.

	Estructura 2012				Dinàmica (2012 vs 2007)			
	Priorat		Catalunya		Ràtio	Priorat	Catalunya	Ràtio
	VAB pb	%	VAB pb	%				
SER Serveis	55	55,0%	94.966	69,3%	0,79	5,9%	2,2%	2,67
COM Comerç i reparació (CCAÉ 45, 46, 47)	9	9,1%	16.866	12,3%	0,74	-2,1%	1,8%	-1,15
HOS Hostaleria (CCAÉ 55, 56)	12	11,6%	10.947	8,0%	1,45	22,8%	19,7%	1,16

Taula 83: Estructura i dinàmica productiva (VAB pb) del sector serveis
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Si tenim en compte el nombre d'afiliats a la Seguretat Social, el sector també presenta percentatges menors que els del conjunt del territori català. D'aquesta manera, tot i que el sector terciari és el que més persones té afiliades a la comarca, el seu pes continua sent molt inferior al de tot el conjunt (tot i que també l'hostaleria presenta percentatges d'afiliació una mica més elevades que a les de Catalunya en conjunt). Si mirem l'evolució per subsectors, podem constatar que, a excepció del sector TIC, tots tenen una evolució positiva, tot i que molt lleugera. Aquesta dinàmica és totalment contrària a la que presenta el conjunt del territori, on durant els anys 2008-2013 el sector terciari ha perdut afiliats, a excepció del subsector TIC, que ha crescut de manera destacable.

Tot i amb això el percentatge de variació dels afiliats del sector TIC a la comarca pot resultar força vistós però no és del tot representatiu degut al molt baix nombre d'afiliats que hi ha a la comarca (només 15).

	Estructura (des'2013)				Dinàmica (des'13 vs març'08)			
	Priorat		Catalunya		Ràtio	Priorat	Catalunya	Ràtio
	Afiliació	%	Afiliació	%				
SER Serveis	1.972	56,3%	2.164.827	77,4%	0,73	2,3%	-4,9%	2,47
COM Comerç i reparació (CCAÉ 45, 46, 47)	240	6,9%	302.085	10,8%	0,64	1,3%	-5,7%	2,22
HOS Hostaleria (CCAÉ 55, 56)	260	7,4%	197.028	7,0%	1,05	1,6%	-4,6%	2,34
TIC Sector TIC (CCAÉ 61, 62)	15	0,4%	46.774	1,7%	0,26	-16,7%	14,9%	-1,12

Taula 84: Estructura i dinàmica ocupacional (afiliació a la Seguretat Social) del sector serveis
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Si obrim l'anàlisi amb les dades de l'atur registrat, veiem com també és el comerç el que pateix una més notable variació negativa al llarg dels anys 2007-2013, arribant a ser del 466,7%.

	Taxa d'atur registral (des'13)	Atur registrat (des'13)		Variació atur registrat (des'13 vs des'07)	Afil·lació SS (des'13)		Variació afil·lació SS (des'13 vs març'08)
		Valor	%		Valor	%	
SER Serveis	12,6%	282	48,1%	145,2%	1972	56,3%	2,3%
COM Comerç i reparació (CCAE 45, 46, 47)	12,4%	34	5,8%	466,7%	240	6,9%	1,3%
HOS Hostaleria (CCAE 55, 56)	14,4%	43	7,3%	104,8%	260	7,4%	1,6%
TIC Sector TIC (CCAE 61, 62)	6,3%	1	0,2%	0,0%	15	0,4%	-16,7%

Taula 85: Taula resum d'estructura i dinàmica del mercat de treball del sector serveis
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Treballadors Autònoms, per municipi i secció d'activitat econòmica (CCAE-2009). Desembre de 2014					
Municipi	Treballadors afiliats	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
Bellmunt del Priorat	24	4	1	6	13
Bisbal de Falset, la	47	41			6
Cabacés	50	30	1	11	8
Capçanes	50	20	1	6	23
Cornudella de Montsant	102	21	5	18	58
Falset	235	32	22	33	148
Figuera, la	11	7		1	3
Gratallops	37	7	11	1	18
Guiamets, els	40	23	2	4	11
Lloar, el	10	3		3	4
Margalef	14	10			4

Treballadors Autònoms, per municipi i secció d'activitat econòmica (CCAE-2009). Desembre de 2014					
Municipi	Treballadors afiliats	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
Marçà	57	19	5	9	24
Masroig, el	75	39	6	14	16
Molar, el	28	8	4	4	12
Morera de Montsant, la	10	1		2	7
Poboleda	48	12	3	13	20
Porrera	73	33	9	6	25
Pradell de la Teixeta	22	8	1	3	10
Torre de Fontaubella, la	6	1		2	3
Torroja del Priorat	12	7		2	3
Ulldemolins	71	41	5	7	18
Vilella Alta, la	18	6	4	4	4
Vilella Baixa, la	24	8	4	6	6
TOTAL	1.064	381	84	155	444

Taula 86: Treballadors afiliats al Règim Especial de Treballadors Autònoms, per municipi i secció d'activitat econòmica (CCAE-2009). Desembre de 2014
Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

Les dades de treballadors inscrits a la Seguretat Social en el sector dels serveis dels darrers anys reflecteixen igualment l'augment dels treballadors afiliats. A desembre de 2014, el nombre de treballadors del sector serveis (entre autònoms i afiliats al Règim General) era de 1105, en una proporció aproximada de 60/40 entre els de Règim General i els autònoms.

Afiliació al Règim General de la Seguretat Social, per municipi del compte de cotització, I per sector d'activitat econòmica. Desembre de 2014						
Municipi	Comptes de cotització	Treballadors afiliats	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
Bellmunt del Priorat	8	31		22		9
Bisbal de Falset, la	4	10		6		4
Cabacés	8	19	2	8	1	8
Capçanes	8	46		22	8	16
Cornudella de Montsant	44	106	2	26	2	76
Falset	100	487	1	126	23	337
Figuera, la	5	12		4		8
Gratallops	29	111	5	82		24
Guiamets, els	5	35	2	4		29
Lloar, el	4	12		7		5
Margalef	7	15				15
Marçà	15	37		21	2	14
Masroig, el	11	60	6	33		21
Molar, el	10	21		14		7
Morera de Montsant, la	9	23	2	14		7
Poboleda	14	35	1	3		31
Porrera	20	37	1	19	1	16
Pradell de la Teixeta	7	18	3	6	3	6
Torre de Fontaubella, la	1	3				3
Torroja del Priorat	8	16	1	7		8
Ulldemolins	8	15		4		11
Vilella Alta, la	2	3		1		2
Vilella Baixa, la	3	8		4		4
TOTAL	330	1.160	26	433	40	661

Taula 87: Afiliació al Règim General de la Seguretat Social, per municipi del compte de cotització, I per sector d'activitat econòmica. Desembre de 2014

Font: Observatori d'Empresa i Ocupació

En relació als establiments de serveis, cal dir que aquests han tendit a augmentar de manera important en els darrers anys (de 222 empreses el 1995 a 482 el 2002), tot i que el seu ritme no ha estat el mateix en les diferents branques. Algunes de les tendències observades són:

- Un predomini dels establiments d'hostaleria vinculats al desenvolupament del sector turístic experimentat a la comarca en aquests darrers anys. Destaca sobretot la presència de bars, restaurants i allotjaments rurals.
- Una presència creixent dels serveis personals, que han crescut també de manera molt significativa dins del context de la comarca.
- Un increment progressiu i constant de la resta de serveis que tenen una menor significació a la comarca.

Pel que fa a la localització dels establiments de serveis, tenint en compte a més la branca del comerç al detall, queda clara la concentració de serveis a la capital, que aglutina una gran proporció dels establiments de la comarca. L'altre municipi amb una important concentració d'establiments de serveis tot i que ja a una certa distància de la capital de la comarca és Cornudella de Montsant. La resta de municipis presenten un nombre molt baix d'empreses, a excepció d'alguns nuclis com Gratallops, Marçà, Ulldemolins i Porrera, que disposen de certa oferta de serveis.

Consell Comarcal del
Priorat

Pla Estratègic Comarcal
de Desenvolupament
Socioeconòmic Rural 2014-2020

Diputació Tarragona

9.2 COMERÇ

A nivell d'oferta de comerç al detall, i segons dades de PIMEC, **la concentració d'establiments a Falset és molt destacada**. Així, la capital tindria uns 63 comerços a l'actualitat, del centenar i escaig que hi ha a tota la comarca. Cornudella de Montsant seria el segon municipi en nombre de comerços, amb 31. A la resta de la comarca el nombre de comerços està en clara dinàmica negativa. **Molts pobles veuen com les seves botigues tradicionals, "de tota la vida", normalment per jubilació dels seus propietaris, no tenen continuïtat i acaben tancant**.

Es tracta d'un sector bàsicament encarat a l'autoabastament, de productes bàsics i poc dinàmic a nivell d'adequació a nous perfils de demanda. El comerç tradicional, generalment, no ha acabat de saber reinventar-se per tal d'atraure nous clients i cercar noves vies de negoci. Per exemple, en la majoria de casos el teixit comercial no ha aprofitat les possibilitats que el desenvolupament turístic ha generat a la comarca.

El comerç hauria de poder ser un dels principals punts d'acollida i informació dels visitants als municipis, i lloc on aquests podrien comprar i tastar els productes locals de qualitat que es produeixen a la comarca. A més, tot i que el vi fa normalment aquesta funció, els comerços no s'han adequat per oferir (o demanar a artesans o petita indústria local) productes de merchandising territorial que a tots els turistes els agrada comprar i regalar.

És aquest el perfil de comerços que cal revifar i reinventar, ja que és notori que la supervivència dels comerços de la comarca (tal com estan configurats a l'actualitat) està en seriós perill.

Les vendes del comerç al detall a Catalunya, i el Priorat no n'és una excepció, porten anys de caiguda. Els hàbits de compra han canviat, els desplaçaments a supermercats de Falset o Móra, a capitals properes (Reus, Tarragona) o a grans superfícies del Camp, provoquen que el comerç tradicional cada vegada tingui més difícil el seu encaix si no sap o veu la necessitat i possibilitat d'adaptar-se a aquests canvis.

Els tendències en els hàbits de consum actualment es basen en una creixent importància del factor preu en les decisions de compra, en un augment de la quota de mercat de les cadenes de descompte i en un creixement continuat de la quota de mercat de les marques de distribució (marca blanca). El comerç del Priorat (sobretot el dels municipis més petits) no

pot lluitar en igualtat de condicions contra aquests hàbits de consum generalitzats, i per tant ha d'oferir quelcom diferent i amb major valor afegit.

El comerç ha de començar a ser actor principal del desenvolupament comarcal, i ha de saber posicionar-se com a pilar fonamental de la descoberta i de l'experiència que els visitants tenen a la comarca. Només així, la seva supervivència i creixement podrà ser una realitat.

A més, el comerç hauria d'aprofitar també (o nous emprenedors iniciar activitats en aquest sentit) les possibilitats que ofereixen els nous canals de venda i que tenen un impacte creixent en els hàbits de consum de la població i, sobretot, de les noves generacions. L'actual consumidor continua barrejant diferents canals a l'hora de fer la compra, també per Internet, on augmenten les formes i iniciatives de compra col·lectiva i consum col·laboratiu.

Aquests nous canals o formes de comerç poden ser filons de mercat i/o d'ocupació que els comerços existents o els que es puguin crear a partir d'ara poden aprofitar per desenvolupar-se i créixer en vendes i públic potencial.

Per tant els reptes són importants, però alhora il·lusionants. Cal treballar de forma específica en aquest sector, ja que la supervivència, enfortiment del teixit comercial d'un territori esdevé un element primordial del seu desenvolupament econòmic i, en igualtat d'importància, social.

El subsector del turisme, prou ampli i amb molts diversos aspectes a considerar, és mereixedor d'un apartat específic en aquesta diagnosi, que es presenta tot seguit.